

140e jaargang - november 1971 - nr 11-^Z

de militaire spectator

waarin opgenomen de officiële mededelingen van de
Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht

KON. MIL. ACADEMIE
BIBLIOTHEEK
Kasteelplein 10
BREDA

de militaire spectator

JAARGANG 140

NOVEMBER 1971

maandblad, waarin opgenomen
de officiële mededelingen van
de Koninklijke Landmacht en
de Koninklijke Luchtmacht

Uitgave van

VERENIGDE PERIODIEKE PERS

(behorend tot de Misset-groep)

lid van de Nederlandse Organisatie
van Tijdschrift Uitgevers (NOTU)

Correspondentie-adres

Hogere Krijgsschool, Frederikkazerne, v. d. Burchlaan
Den Haag, tel. (070) 73 15 05

Abonnementenadministratie:

C. Misset N.V., Postbus 4, Doetinchem

Hoofdredacteur:

F. Touber

Brigade-Generaal der Infanterie (gsb)

Adjunct-hoofdredacteur:

M. W. A. Weers

Kolonel van de Koninklijke Luchtmacht

Redactie:

R. A. Hengsdijk

Luitenant-Kolonel van de Koninklijke Luchtmacht

G. A. Numan

Luitenant-Kolonel der Fuseliers (gsb)

F. Schouten

Kolonel der Infanterie (gsb)

ir. T. A. van Zanten

Generaal-Majoor van de Technische Staf

Abonnementsprijs: f 35,— per jaar (incl. BTW)

buitenland: f 39,— per jaar

losse nummers: f 3,95 (incl. BTW)

Advertenties: contractprijzen op aanvraag

NADRUK VERBODEN

INHOUD

Officiële mededelingen

490 Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders
Mededelingen van de Sectie Boekwer-
ken en gedrukten van de Dienst van de
Kwartiermeester Generaal

Redactioneel gedeelte

491 Hoe denkt het Zwitserse volk over de
landsverdediging?

492 In memoriam prof. Sassen

493 De inzet van de geallieerde luchtstrijd-
krachten op Malakka, van 8 december
1941 tot 15 februari 1942, door N. M.
M. L. Hamelleers, Majoor van de Kon-
inklijke Luchtmacht

502 Do it yourself in Scotland, by Nor-
man L. Dodd, Colonel UK Army, retired

505 War games (3), door H. W. Möller, drs.
H. G. M. Blocks en ir. C. G. Dekker,
resp. Luitenant-Kolonel van de Gene-
rale Staf, Vaandrig van de Intendance
en Vaandrig van de Technische Dienst;
Projectgroep „War game - HKS”

508 Interdictie: strategische of tactische
missie? door M. W. A. Weers, Kolonel
van de Koninklijke Luchtmacht

511 De operationele opleidingen bij het
CLO, door M. G. Krul en P. J. Musters,
Majoor van de Koninklijke Luchtmacht

516 Mahan en de Middellandse Zee, door
J. R. Evenhuis, Radio/TV-correspondent
te Rome

518 Gewelddexces en stress, door drs. J.
Wiersum, Majoor der Infanterie

522 Zijn onze geneeskundige eenheden vol-
doende bewapend? door H. E. Gram-
berg, Majoor van de Geneeskundige
Troepen

524 Een gewijzigde visie op het leiderschap,
door drs. A. A. Klumper, Kapi-
tein der Infanterie

530 Mening van anderen

530 Antwoord op meningen van anderen

531 Nieuwe uitgaven

533 Uit de vakpers

Bij de omslagfoto:

Curtiss Hawk jachtvliegtuig, 1000 pk, bewapening 4
vaste mitr. à 7.7 mm of 2 à 7.7 mm en 2 à 12.7 mm,
snelheid ca. 475 km/h; 2 Hawks van 1 Vlb IV hebben
op 21 december 1941 boven Malakka geopereerd (zie
het artikel op blz. 493).

Officiële mededelingen

Koninklijke Landmacht en Koninklijke Luchtmacht

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders

LaO 54083(04.8/2)/LuO 54083(04.8/2). Welzijnszorg bij de onderdelen (herdruk).

LaO 60505(23.33/11). Oprichtingsoverzicht vliegende squadrons (herdruk).

LaO 69020(04.8/14)/LuO 69519(04.8/14). Regeling betreffende de administratie van de welzijnszorgelden bij de onderdelen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht.

LaO 71020(51.2/99). Groot verlof en klein verlof in afwachting van groot verlof voor dienstplichtigen der Koninklijke Landmacht.

LaO 71021(81/36)/LuO 71517(81/32). Aanduidingsbord op militaire lesvoertuigen.

LaO 71022(21/43). Registratie van buitenlandse voorschriften.

LaO 71023(55.1/9h)/LuO 71518(55.1/9h). Wijziging boekwerk Regelingen inkomsten militairen Koninklijke Landmacht en Koninklijke Luchtmacht.

LaO 71024(23.2/5a). Wijziging van de organisatie van het ministerie van defensie (Koninklijke Landmacht).

LaO 71025(04.8/15)/LuO 71516(04.8/15). Vragen, voorstellen enz. op administratief gebied.

LaO 71026(55.1/9h)/LuO 71519(55.1/9h). Wijziging boekwerk Regelingen inkomsten militairen Koninklijke Landmacht en Koninklijke Luchtmacht.

Lamed 024-71(02/15a)/Lumed 520-71(02/14a). Militaire radioactieve-stoffenbeschikking.

Lumed 521-71(15/12). Overlijden van een militair ten gevolge van een ongeval.

Lamed (ongenummerd). Opheffing der militaire administratie en instelling van Centrale Afdeling interne controle KL/KLu, adres: Surinamestraat 13, 's-Gravenhage.

Mededelingen van de Sectie Boekwerken en gedrukt van de Dienst van de Kwartiermeester Generaal

Opgave van nieuw verschenen voorschriften en wijzigingen *

1e Opgave van wijzigingen op VS 7-440/4 (Gevechts-exercitie pantserinfanterie, groep en peloton (rups)).

1e Opgave van wijzigingen op VS 7-440/4 (Gevechts-exercitie pantserinfanterie, groep en peloton (wiel)). De wijzigingen betreffen in hoofdzaak het gestelde ten aanzien van het innemen van verdedigende opstellingen, het voeren van de verdediging en het afbreken van het gevecht. Verder dient een aantal, van minder belang zijnde, penwijzigingen te worden aangebracht.

1e Opgave van wijzigingen op VS 17-227/3 (Handboek schutter tank AMX-13). De wijze waarop het bijvullen van het oliereservoir voor het hydraulische richtsysteem dient te geschieden, is herzien. Voorts is de tekst verbeterd van het hoofdstuk waarin de berichtenwisseling wordt beschreven.

2e Opgave van wijzigingen op VS 27-1, 3e druk (Toepassing militair straf- en tuchtrecht). De wijziging betreft het opleggen van andere straffen dan die in de wet op de krijgstuicht zijn genoemd; het gestelde omtrent opvoedkundige maatregelen komt hiermee te vervallen.

* Materieeltechnische en zuiver administratieve publicaties zijn niet opgenomen.

Einde van de Officiële Mededelingen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht

Wijziging correspondentie-adres

Wij herhalen nogmaals ons verzoek tot nader bericht correspondentie, artikelen, tijdschriften, boeken ter recensie e.d. te zenden aan:

**De Militaire Spectator
p/a Hogere Krijgsschool
Frederikkazerne
v.d. Burchlaan
Den Haag**

Auteurs van artikelen wordt bij de toezending van de drukproef van hun artikel meegedeeld, aan welk adres de gecorrigeerde proef kan worden getourneerd.

Hoe denkt het Zwitserse volk over de landsverdediging?

* * In september jl. werd aan de Zwitserse
* landsverdediging aandacht besteed in de pers van het eigen land en ook in Nederland. Generaal b.d. mr. H. J. Kruls publiceerde nl. in „De Telegraaf” van 10 september een artikel, waarin hij Zwitserland — waar de bevolking zich steeds met hart en ziel heeft ingezet voor de landsverdediging — aan Nederland ten voorbeeld stelde. Op de voor de hand liggende vraag: „Is dit in Zwitserland nog steeds zo?” wordt in het Zwitserse maandblad voor officieren *ASMZ* (Allgemeine Schweizerische Militärzeitschrift) van september 1971 een gedetailleerd en genuanceerd antwoord gegeven.

De „Verein zur Förderung des Wehrwillens und der Wehrwissenschaft” doet daarin verslag van een in zijn opdracht door „Isopublic” (Institut für Markt- und Meinungsforschung) uitgevoerde enquête. Het is niet mogelijk alle uitkomsten van deze enquête hier weer te geven; het verslag ervan is daarvoor te omvangrijk. Volstaan zal moeten worden met een samenvatting en het vermelden van de belangrijkste elementen en gegevens.

De opdrachtgever zet eerst uiteen waarom het onderzoek werd ingesteld. Drie overwegingen worden genoemd:

— in de laatste 20 jaar werd geen diepgaand onderzoek ter zake meer gehouden;

— vooral in de tweede helft van de jaren '60 is in de gedachtenwereld van velen nogal wat veranderd. Enkele oorzaken: de onrust onder de jeugd (mede ontstaan door de haars inziens oorlogsbevorderende opvattingen van volwassenen), de Vietnamoorlog; hierdoor zou de houding ten opzichte van georganiseerd gebruik van geweld veranderd kunnen zijn;

— er zijn aanwijzingen, die zouden kunnen doen vermoeden dat bij de bevolking onzekerheid bestaat omtrent verschillende aspecten van de landsverdediging.

Het onderzoek had tot doel het peilen van de instelling van het volk in het algemeen, zowel als die van zeer verschillende bevolkings- en leeftijdsgroepen; het vergde ongeveer 2 maanden en

werd hoofdzakelijk gericht op de volgende onderwerpen.

— De principiële mening omtrent gewelddadige verdediging.

— De beoordeling van de dreiging.

— Het oordeel omtrent bestaansrecht en waarde van de krijgsmacht.

— De militaire opleiding en vorming.

— Landsverdediging met niet-militaire middelen.

— De houding t.o.v. dienstweigerders op grond van gewetensbezwaren.

Het onderzoek werd gehouden in de vorm van een steekproef, die representatief wordt geacht voor de Zwitserse bevolking tussen 18 en 60 jaar. De antwoorden van 1000 zorgvuldig gekozenen werden m.b.v. een even zorgvuldig geprogrammeerde computer geanalyseerd. De uitkomsten werden gerubriceerd naar taalgebied, leeftijdsgroep, geslacht, grootte van stad of dorp van inwoning van de ondervraagden. Globaal komen de resultaten neer op het volgende.

Op de vraag of Zwitserland zich in voorkomend geval gewapenderhand te weer dient te stellen, antwoordde 75% ja, 20% neen, 5% had geen mening. Van de 40- tot 60-jarigen zei 84% ja, van de 18- tot 29-jarigen 62%. Slechts 12% achtte de oorlogsdreiging voor Zwitserland in de komende 10 jaren groot, 32% achtte de dreiging minder groot, 53% gering. Een grote meerderheid (86%) vindt dat er een krijgsmacht moet zijn, 7% is er van overtuigd dat deze overbodig is. Overtuigd van de noodzaak waren de leeftijdsgroep van 29 tot 60 jaar (90%) en de vrouwen (eveneens 90%). Meer dan 20% van de groep 18 tot 29 jaar vond een krijgsmacht niet nodig. Overigens is 60% van de ondervraagden van mening, dat het Zwitserse leger in een moderne oorlog nauwelijks een kans zal hebben; 81% geeft het leger wel een kans in het geval dat het land met niet te moderne wapens zou worden aangevallen; 64% acht het leger in staat een massieve aanval te land, uitgevoerd met conventionele middelen, te keren, slechts 9% denkt aan een succesvolle verdediging tegen een nucleaire aanval. Dat het leger te allen tijde orde

en rust in eigen land zal kunnen handhaven is de mening van 87%. Twee derden van de ondervraagden geloven in de preventieve waarde van de krijgsmacht. Ruim de helft is van mening dat de officieren, onderofficieren en soldaten zeer goed geoefend zijn, een derde geeft het militaire personeel een voldoende, 10 à 15% een onvoldoende. Vertrouwen in de legerleiding heeft 84%. In alle lagen van de bevolking overheerst de gedachte dat er geen niet-militaire middelen bestaan die een volk in geval van een internationaal conflict kunnen vrijwaren van te worden aangevallen. Ruim 50% spreekt zich uit voor het voeren van een partizanenoorlog als het land zou worden bezet. Interessant is, dat 86% de dienstplicht in vredetijd geen groot persoonlijk offer vindt en 77% de overtuiging heeft, dat de mili-

taire dienst een positieve invloed heeft op de karaktervorming. Dat dienstweigeraars op grond van gewetensbezwaren een gelijkwaardige vervangende plicht wordt opgelegd, acht 70% een redelijke zaak.

Tot zover de verkorte weergave van dit recente onderzoek. Een voorzichtige conclusie: de Zwitserse bevolking stelt zich nog steeds positief op t.o.v. de landsverdediging; een meerderheid (60%) acht de krijgsmacht niet opgewassen tegen een met moderne middelen uitgeruste aanvaller; een zelfde meerderheid zou in geval van een Europees conflict wensen dat het land neutraal blijft, 30% acht dat niet meer mogelijk en zou dan willen deelnemen aan een Europese defensiegemeenschap.

In memoriam prof. Sassen

Op 16 september jl. is in de leeftijd van 77 jaar in Lugano overleden mgr. prof. dr. F. L. R. Sassen, lid van het College van Curatoren van de Koninklijke Militaire Academie.

Prof. Sassen was 10 jaar lang lid van het College en heeft vanuit zijn specifieke deskundigheid op het gebied van het onderwijs, eerst als lid van de „Commissie van advies voor het onderwijs aan de KMA” en later als curator, in hoge mate bijgedragen tot de vormgeving van het wetenschappelijk onderwijs binnen de KL en de KLu.

Hij heeft zich met name altijd bijzonder ingezet voor de formele erkenning van het militair wetenschappelijk onderwijs aan de KMA. Het is spijtig, dat hij een zodanige erkenning, door invoering van de „Wet op het wetenschappelijk onderwijs binnen de krijgsmacht”, aan wier totstandkoming hij zo'n groot aandeel heeft gehad, niet meer heeft mogen meemaken.

Prof. Sassen werd in 1929 hoogleraar in Nijmegen, in 1946 kreeg hij een leerstoel aan de Leidse Universiteit en in 1958 werd hij ere-doctor van de Laval-universiteit in Quebec (Canada). Hij was 25 jaar lang lid van de Onderwijsraad, lid van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen, ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw en commandeur in de orde van Oranje Nassau. Hij was ook ereprelaat van ZH de Paus.

De inzet van de geallieerde luchtstrijdkrachten op Malakka

van 8 december 1941 tot 15 februari 1942

N. M. M. L. Hamelaers

Majoor van de Koninklijke Luchtmacht

Een doelmatige inzet van de geallieerde strijdkrachten op Malakka na de Japanse inval op 8 december 1941 is door verschillende oorzaken niet mogelijk geweest. Het lijkt zinvol na te gaan welke deze oorzaken waren, alsmede welke lessen daaruit voor onze tijd kunnen worden getrokken.

Een juist beeld van de inzet van de geallieerde luchtstrijdkrachten kan slechts worden verkregen als men het verloop van de strijd op de grond kent. Om deze reden is in afb. 1 de terugtocht van de geallieerde gsk schematisch weergegeven.

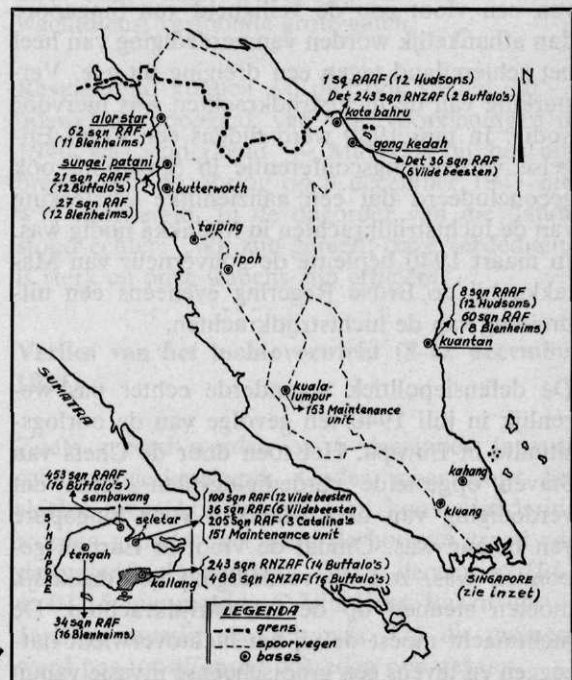
De snelle terugtocht had uiteraard niet alleen invloed op de inzet van de lsk (interdictie en directe steun), maar ook op de dislokatie. De oorspronkelijke opstelling van de lsk, weergegeven in afb. 2, moest vrijwel onmiddellijk na het begin van de Japanse aanval bij Kota Bahru reeds worden prijsgegeven. Hoe was men overigens tot de keuze van deze uitgangsposities gekomen?

Betekenis van Malakka

Het schiereiland Malakka is ongeveer 400 mijl lang. De breedte varieert van 200 tot 60 mijl. Het eiland Singapore is van Malakka gescheiden door de nauwe Straat van Johore. Het centrum van Malakka bestaat uit met oerwoud bedekt bergland dat 3000 tot 7000 voet hoog is. Alleen aan de westkust en op het eiland Singapore bevond zich in 1941 een goed ontwikkeld wegennet. Slechts ten zuiden van de lijn Endau-Muar waren de oost-westverbindingen goed. Gedurende het gehele jaar valt er veel regen, vaak gepaard gaande met onweersbuien en stormen. Cumulus-nimbuswolken stapelen zich dan van 300 voet boven de grond tot meer dan 20.000 voet hoogte en vormden voor de vliegtuigen van 1941 een ernstig obstakel. Vooral het bergland werd hierdoor een onoverkomelijke barrière en

Afb. 1 Schema van de terugtocht der geallieerde grondstrijdkrachten

Afb. 2 Dislokatie bases en opstelling vliegtuigen op 8 december 1941

vele operaties van de Isk waren gedoemd te mislukken.

Malakka was omstreeks 1940 om twee redenen van vitaal belang voor de westerse wereld. In de eerste plaats leverde het schiereiland ca. 38% van de wereldproduktie aan rubber en rond 56% van de wereldproduktie aan tin. In militair opzicht was Malakka bovendien de „springplank” voor Japan naar de Britse, Amerikaanse en Nederlandse bezittingen in Zuidoost-Azië. Niet alle landen beseften dit gevaar in voldoende mate.

Verdedigingsplan voor Malakka

De — tot 1940 uitsluitend Britse — verdedigingsplannen waren gebaseerd op het behoud van de machtige vlootbasis Singapore door verdediging tegen een dreiging uit zee. De dreiging van het schiereiland af werd ten onrechte niet in beschouwing genomen en permanente fortificaties aan de landzijde waren er niet. Luchtmachtstrijdkrachten waren in 1932 door de Britse regering geaccepteerd als een waardevolle aanvulling voor de vaste verdedigingspunten op Singapore, zodat na die tijd op het eiland Singapore drie vliegbases waren aangelegd. De C-Malakka in 1937 (Gen. Dobbie) waarschuwde, het klimaat mede in beschouwing nemend, tegen mogelijke landingen in Noordoost-Malakka gedurende de Noordoostmoessontijd (d.w.z. van oktober tot maart). Bij het ontbreken of te laat arriveren van een vloot zou de veiligheid van Singapore dan afhankelijk worden van verdediging van heel het schiereiland tegen een dreiging uit zee. Versterking van de luchtmachtstrijdkrachten was hiervoor nodig. In juni 1939 werd tijdens een Frans-Engelse verdedigingsconferentie in Singapore ook geconcludeerd dat een aanzienlijke versterking van de luchtmachtstrijdkrachten in Malakka nodig was. In maart 1940 bepleitte de gouverneur van Malakka bij de Britse Regering eveneens een uitbreiding van de luchtmachtstrijdkrachten.

De defensiepolitiek veranderde echter pas wezenlijk in juli 1940 ten gevolge van de oorlogssituatie in Europa. Het toen door de Chefs van Staven opgestelde verdedigingsplan stelde dat verdediging van heel Malakka voor Singapore van belang was. Omdat de vloot in Europa gebonden was, zou de verdediging hoofdzakelijk moeten steunen op de luchtmachtstrijdkrachten. De luchtmacht moest de vij het luchtoverwicht ontzeggen en tevens een grootscheepse invasie vanuit

zee verhinderen. Landstrijdkrachten dienden de vij troepen, die toch erin slaagden aan land te komen, te verslaan. Op dat moment waren op Malakka en Singapore te zamen 88 verouderde vliegtuigen aanwezig. De Chefs van Staven stelden dat de sterkte aan vliegtuigen eind 1941 op 336 moderne toestellen moest worden gebracht. De militaire commandanten ter plaatse meenden dat 566 vliegtuigen het vereiste aantal was. Bij een geringere sterkte van de luchtmachtstrijdkrachten zou versterking van de grondtroepen nodig zijn.

Nu wreekte zich het eenzijdige defensiebeleid dat ten aanzien van Singapore in het verleden was gevoerd. Om de nieuwe verdedigingsconceptie met de luchtmachtstrijdkrachten als belangrijkste component te realiseren moesten 16 nieuwe vliegbases worden aangelegd, 5 bestaande bases worden vernieuwd en 2 verbeterd. Radarstations, nieuwe werkplaatsen en magazijnen moesten worden gebouwd. Dit alles zou binnen 1 jaar moeten worden gerealiseerd in een land met slechte verbindingen. Deze opgave bleek te zwaar. Daarbij kwam nog, dat men aan geallieerde zijde vrijwel onbekend was met de dreiging van de Japanse Isk. Op 25 april 1941 verklaarde de plv Chef Luchtmachtstaf van de RAF dat de in Malakka aanwezige Buffalo-jager zeker zou zijn opgewassen tegen de Japanse vliegtuigen. In mei 1941 werd echter een Zero-jager in China neergeschoten en op 29 september gaf de Chinese luchtmachtattaché vrij nauwkeurig prestaties en vermogen van de Japanse jager door aan het ministerie van luchtvaart en het luchtmachtcommando in het Verre Oosten. Door het ontbreken van een inlichtingenstaf bij dit commando werd het waardevolle rapport niet behandeld. Blijkbaar was dus de theatercommandant noch de commandant van de luchtmacht in het Verre Oosten op de hoogte van de vij mogelijkheden. Een juiste evaluatie van de vij dreiging ontbrak.

Beleid ten aanzien van de Japanse dreiging

Hoewel eind juni 1941 de militaire situatie verslechterde door de Japanse bezetting van Zuid-Indochina met zijn havens en vliegbases, en Malakka binnen bereik van de Japanse luchtmachtstrijdkrachten was gekomen, bereidde de luchtmacht de verdediging nauwelijks voor. De waakzaamheid was zelfs in oktober 1941 niet groot, want de Chief Ops and Planning van het 25e Japanse Leger (Kol. Masanobu Tsuji) maakte op 20 en

22 oktober 1941 nog onopgemerkt verkenningsvluchten boven Noord-Malakka om de ligging en outillage van de geallieerde bases te bestuderen. Deze waarnemingen waren aanleiding tot het besluit de Britse bases in Noord-Malakka zo spoedig mogelijk te veroveren t.b.v. verdere Japanse luchtoperaties. Wel was op 22 oktober 1940 het Commando Verre Oosten opgericht, ten einde te komen tot een beter militair beleid (coördinatie grondstrijdkrachten-luchtstrijdkrachten) onder éénhoofdige leiding. Een plan „Matador” werd opgesteld, dat voorzag in het tijdig in bezit nemen van de vliegbases en landingskusten in Zuid-Siam, de meest waarschijnlijke uitgangspositie voor een Japanse aanval op Malakka. De Chefs van Staven gaven echter in naam van de Britse Regering uitdrukkelijk opdracht iedere provocatie, die kon leiden tot oorlog met Japan, te vermijden. Na vele berichtenwisselingen werd C-Verre Oosten op 5 december om 11.00 u toestemming verleend plan „Matador” te doen uitvoeren zonder ruggespraak met Londen, indien: „de Japanners Siam binnenvielen of duidelijk van plan waren dit te doen”. De bewoordingen van deze toestemming plaatsten de C-Verre Oosten in een zeer moeilijke positie: zijn beslissing zou van enorme politieke betekenis kunnen zijn.

Ondanks het signaleren, op 6 december 1941 om 12.15 uur, van sterk geëscorteerde Japanse schepen die in de richting Siam voeren, werd het plan „Matador” niet uitgevoerd. Luchtverkenning op 7 december was door het slechte moessonweer niet mogelijk. Het algemeen hoofdkwartier meende echter dat het Japanse konvooi uitsluitend Siam als doel had. In elk geval stelde C-Verre Oosten het plan „Matador” niet in werking. Het offensief en initiatief, twee belangrijke beginselen voor de inzet van luchtstrijdkrachten, werden uit handen gegeven. Een tijdige en geconcentreerde aanval door de luchtstrijdkrachten op het konvooi werd onmogelijk en de Japanners zouden van de bases en havens in Zuid-Siam gebruik kunnen gaan maken. Dit zou het resultaat van de inzet van eigen luchtstrijdkrachten alsmede de totale verdediging ongunstig beïnvloeden.

Organisatie en sterkte van de geallieerde lsk

Op 22 oktober 1940 waren „dringende” besprekingen begonnen tussen Britse, Amerikaanse, Australische en Nederlandse (lucht)strijdkrachten, die op 22 februari 1941 werden afgesloten met de zg. ADA (Anglo-Dutch-Australia)-over-

eenkomst ter regeling van de wederzijdse versterking van de lsk.

De Verenigde Staten hielden zich echter tot het laatst toe afzijdig; pas bij het uitbreken van de oorlog werd de Amerikaanse luchtmacht officieel opgedragen zo veel mogelijk met de Engelsen en Nederlanders samen te werken. Een éénhoofdige geallieerde leiding kwam pas op 3 januari 1942 tot stand door de oprichting van een geallieerd commando onder Generaal Wavell. Op het moment van de Japanse invasie bestonden de geallieerde lsk op Malakka uit Britse, Australische en Nieuwzeelandse eenheden onder C-Luchtmacht Commando Verre Oosten, Air Vice-Mars-hall Pulford. Diens hoofdkwartier te Singapore stond via een gecombineerd land/luchtmachtoperatiecentrum in verbinding met het hoofdkwartier van het leger onder Luitenant-Generaal A. S. Percival. De sterkte aan vliegtuigen bedroeg toen 158 stuks, waaronder verschillende verouderde toestellen, een schrille tegenstelling dus met de in 1940 gevraagde 336 moderne vliegtuigen. De sterkte en dislokatie zijn weergegeven in afb. 2, waarbij moet worden opgemerkt dat verscheidene bases slechts beschikten over grasbanen die tijdens hevige regenval onbruikbaar werden. Ook de grondverdediging van de bases was door onvoldoende coördinatie met het leger niet optimaal. Slechts enkele bases beschikten over luchtafweer en dispersalmogelijkheden waren er nauwelijks. Alleen voor het gebied rond Singapore was in radardekking voorzien. Het waarschuwingssysteem van de luchtwachtdienst vertoonde grote gaten.

Resumerend kunnen wij dan ook stellen dat — hoewel de noodzaak van vele voorzieningen in 1940 was onderkend — Malakka bij het uitbreken van de oorlog op 8 december 1941 niet was voorbereid. In de dagorder van die datum stond echter: „Wij zijn gereed; onze verdediging is sterk en onze wapens zijn efficiënt”.

Verlies van het luchtoverwicht (8-12 december 1941)

Zoals gezegd werden op 6 december Japanse schepen gesignaleerd. Onder meer door het slechte weer kon echter geen konvooinadering worden gemeld; wel werd de hoogste graad van paraatheid afgekondigd. Op 8 december 1941 te 01.15 uur meldde C-VIb Kota Bahru dat de Japanse invasie een feit was. Op dit moment werd pas tot offensief optreden overgegaan.

Het 8, 27, 34, 60 en 62 Squadron kregen opdracht bij het aanbreken van de dag de schepen en troepen nabij Kota Bahru aan te vallen. Gedurende 8 december werden de geallieerde bases Sungei, Patani, Penang, Alor Star en Butterworth aangevallen door vij bow formaties van 27 tot 60 vliegtuigen, geëscorteerd door de Japanse Zero-jagers. Te Alor Star werden op twee na alle Blenheims van 62 Squadron vernietigd; te Sungei Patani werden de vliegtuigen van 21 Fighter Squadron en het 27 Night Fighter Squadron op de grond, op 8 stuks na, vernietigd. De vliegbasis Sungei Patani was niet meer te gebruiken en er werd teruggetrokken op de vliegbasis Butterworth. De vliegbasis Kota Bahru werd zodanig bedreigd dat vliegtuigen en personeel naar Vlb Kuantan werden overgebracht. Inmiddels was komen vast te staan dat de van de bases Singora en Patani (Zuid-Siam) opererende Japanse vliegtuigen niet alleen in aantal doch ook in prestaties („air combat”) superieur waren. Opvallend is dat de doelen van geallieerde strijdkrachten bij vrijwel alle acties vijandelijke landende of gelande troepen waren, maar dat de Japanse luchtmacht met alle beschikbare vliegtuigen de geallieerde luchtmacht-bases aanvielen.

De resultaten waren desastreus. Op de avond van 8 december 1941 waren van de 110 vliegtuigen, beschikbaar voor inzet in Noord-Malakka, nog 50 operationeel inzetbaar. Het niet uitvoeren van plan „Matador” en het inzetten van eigen luchtmacht tegen de landende troepen en niet tegen de vij hoofdbases in Zuid-Siam had naar onze mening tot gevolg dat de vij luchtmacht de geallieerde luchtmacht zeer snel zware verliezen konden toebrengen. De mogelijkheid tot het behalen van luchtoverwicht, de belangrijkste gevechtstaak, werd daardoor v.w.b. Noord-Malakka in feite uit handen gegeven. C-Verre Oosten, die van oordeel was dat de resultaten van het gevecht in Noord-Malakka voornamelijk zouden afhangen van luchtoverwicht, telegrafeerde op 8 december reeds dat er dringend versterking nodig was van minimaal 2 sqs lange-afstandbows en 2 sqs nachtjagers.

Om de situatie niet verder te doen verslechteren werd op 9 december besloten de bases Singora en Patani in Zuid-Siam aan te vallen. De eerste aanval vond plaats met 6 Blenheims van 34 Sq zonder jagerescorte. Bij Singora werden zij door 30 vij jagers onderschept en kregen zware-lua-

afweer te verwerken. Drie toestellen werden neergeschoten; het resultaat van het bombardement was door de vij afweer niet groot. De vij had ook op 9 december zijn aanvallen op de geallieerde bases voortgezet. Nog dezelfde dag werden de meeste vliegtuigen teruggetrokken op Singapore met als primaire taak bescherming van de vlootbasis en van de konvooien die versterkingen zouden brengen. Bombardementen mochten bij daglicht nog alleen plaatsvinden onder dekking van jagerescorte. De inzetmogelijkheden van de geallieerde luchtmacht waren daardoor zeer beperkt en het definitieve verlies van het luchtoverwicht begon zich duidelijk af te tekenen. Alleen versterkingen zouden de kansen kunnen doen keren. Op 9 december arriveerden 3 Nederlandse bow-sqs, in totaal 22 Glenn Martins en een sq jagers (9 Buffalo's) op Singapore. De bow-bemanningen waren niet geoefend in nachtvliegen en daar dagoperaties door gebrek aan jagers en het vij luchtoverwicht niet konden plaatsvinden werd telkens één sq voor 1 maand teruggezonden naar Java om verder te trainen. De op Singapore gestationeerde Glenn Martins kregen een verkennende taak. Het vij luchtoverwicht was de oorzaak dat aan deze vliegtuigen taken moesten worden toebedeeld waarvoor ze minder geschikt waren. Op 10 december werden de bases in Noordwest-Malakka door de vij weer gebombardeerd. Ook de Vlb Butterworth moest worden ontruimd. Het 62 Sq (2 vliegtuigen) werd op Taiping teruggetrokken, het 21 Sq (6 vliegtuigen) op Ipoh, waar 8 stukken lua waren geïnstalleerd. Het 27 Sq bezat geen operationele vliegtuigen meer.

De enige kans om de vijand grote verliezen toe te brengen lag in Zuid-Siam in het landingsgebied Singora-Patani. Tot operaties op grote schaal waren de geallieerde lsk echter niet meer in staat.

Op 11 december deden 8 bows van 34 Sq een poging tot een offensieve actie, die echter door slecht weer mislukte. De Marine wilde nu met HMS Prince of Wales en HMS Repulse met 4 destroyers onder jagerdekking de Japanse concentraties in het gebied Singora-Patani aanvallen. Jagerescorte kon echter in het noordoosten niet meer worden geboden. Bij Kuantan werden de slagschepen tot zinken gebracht en de bases Singora en Patani konden daardoor nauwelijks meer worden bedreigd. Het effect van het verlies van de vloot op het moreel van alle troepen was groot. Versterkingen, die op grote schaal nodig

waren, moesten uit Australië en het Middellandse-Zeegebied arriveren. De route bevatte echter afstanden die door jagers niet konden worden overbrugd, zodat alle jagerversterkingen over zee moesten worden aangevoerd. Bows konden naar Malakka worden gevlogen, doch door de slecht ontwikkelde luchtroute kwamen de meeste vliegtuigen niet aan. Het was duidelijk dat de strijd om het luchtoverwicht definitief was beëindigd.

Hoewel in de verdedigingsconceptie de belangrijkste plaats was toegewezen aan de geallieerde luchtstrijdkrachten, moest door het ontbreken van voldoende moderne vliegtuigen rekening worden gehouden met een Japanse invasie op grotere schaal dan in de verdedigingsconceptie was voorzien. De geallieerde grondstrijdkrachten kregen daardoor in feite bij de verdediging van Malakka de hoofdtaak toebedeeld.

De geallieerde grondstrijdkrachten waren qua aantal in de meerderheid (ongeveer 88.600 tegenover 60.000 Japanners) doch de Japanse mobiliteit en bewapening (o.a. inzet van 179 Japanse tanks, i.v.m. het moerassig gebied door de geallieerden niet voor mogelijk gehouden), het hogere Japanse moreel en de superioriteit in de jungle-oorlogvoering waren, te zamen met het vijandelijk luchtoverwicht, verantwoordelijk voor de snelle geallieerde terugtocht. Tijdens deze terugtocht bleek het niet mogelijk de voorraden materiaal t.b.v. de reparatie der startbanen mee te nemen of te vernietigen. De Japanners waren daardoor in staat een veroverde basis na enkele dagen in gebruik te nemen. Dit beperkte bij het bestaande vijandelijk luchtoverwicht de inzetmogelijkheden van de geallieerde luchtstrijdkrachten nog meer v.w.b.:

- a. interdictie en directe steun, i.v.m. de directe confrontatie met de vijandelijke suprematie in de lucht;
- b. stationering van eigen vliegtuigen i.v.m. de onvoldoende waarschuwingstijd tegen vijandelijk aanvallen; de mobiliteit van de luchtstrijdkrachten werd beperkt.

De terugtocht naar Singapore (12-24 december)

Na het verlies van het luchtoverwicht wilde de legercommandant, Lt.-Gen. Percival, nog steeds de vliegbases in Zuid-Siam aanvallen. Het hoofdkwartier van de luchtmacht wilde zoveel mogelijk interdictie in het Singora-gebied doen plaatsvinden, ook al omdat de beschikbare middelen

onvoldoende waren om tegen de vijandelijke vliegbases op te treden.

Door het Algemeen HK werd bepaald dat het bombarderen alleen 's nachts zou plaatsvinden, daar de primaire taak van de resterende jagers de verdediging van de marinebasis Singapore moest zijn en zo nodig de bescherming van konvooien met versterkingen. Het vitale belang dat de lsk hadden bij de snelle komst van versterkingen deed andere belangrijke gevechtstaken als interdictie en directe steun volkomen ondergeschikt worden aan operaties verband houdende met deze komst.

De druk op het front werd zo groot dat door het Algemeen HK werd bepaald, dat directe luchtsteun aan de 11e Indiase Divisie in het Westen prioriteit bezat boven andere offensieve taken en dat tevens de vijandelijke vliegbases moesten worden gebombardeerd. In de periode 11—19 december was de inzet van de geallieerde luchtstrijdkrachten dan ook gericht op directe steun, doch de vijandelijke bombardeerde de bases Ipoh en Kuala Lumpur zo intensief, dat op 23 december de sqs op Singapore werden teruggetrokken. Het aantal vliegtuigen op Singapore bedroeg nu 131, waaronder 15 Nederlandse Glenn Martins.

De inzet van de geallieerde luchtstrijdkrachten vanaf Singapore (24 december-15 januari)

Na 24 december kregen de geallieerde luchtstrijdkrachten als primaire taak de bescherming van de konvooien die versterkingen aanvoerden. Hiertoe werden verkenningsvluchten uitgevoerd tot ver in de Zuidchinese Zee. Jagerescorte werd zo vroeg mogelijk verleend op het laatste stuk van de route naar Singapore. Het Nederlandse jachtsgewest werd daarvoor tweemaal van Vlucht Kallang naar Vlucht Palembang verplaatst. De eerste twee konvooien arriveerden veilig op resp. 3 januari en 13 januari 1942. Het konvooi van 13 januari had o.a. in kratten 51 Hurricanes vervoerd, waarvan veel werd verwacht.

Ook in de periode na 24 december werd getracht behalve het uitvoeren van de primaire taak zoveel mogelijk directe steun aan het leger te geven en interdictie toe te passen (vooral aan de Westkust waar verschillende vijandelijke landingen plaatsvonden). Het ontbreken van luchtoverwicht maakte deze operaties niet bijzonder succesvol.

Voorts werden de door de vijandelijke bezette bases aangevallen. In de periode 20 december-15 januari werden ongeveer 80 bow-sorties tegen vijandelijke bases

uitgevoerd. Er waren successen, o.a. bij de aanval op Vlb Sungei Patani door 34 Sq, waarbij 7 vij jagers werden vernietigd en 5 jagers alsmede 3 bows beschadigd. De vij kon echter via zijn versterkingsroute voldoende reserves aanvoeren om alle verliezen te compenseren. Het effect van deze bombardementen was derhalve gering. Bovendien verhinderde het weer een aantal operaties.

Door het ontbreken van goede jachtvliegtuigen en de geringe diepte van de radardekking kon aan de vij bombardementen die overdag door geëscorteerde bows op de bases rond Singapore werden uitgevoerd nauwelijks afbreuk worden gedaan. Op 1, 6, 9 en 12 t/m 18 januari vonden vij aanvallen plaats. Om de 4 vliegbases op het eiland te ontlasten werden 4 nieuwe landingsstrips aangelegd.

De inzet van de geallieerde luchtmachtkrachten onder ABDACOM vanaf Singapore (15-31 jan.)

De organisatie van het geallieerde ABDA-Commando en het inpassen van het Britse Commando Verre Oosten daarin namen enige tijd in beslag. Op 15 januari kon daadwerkelijk door ABDACOM het commando worden gevoerd. In het Commando was ABDAIR verantwoordelijk voor de luchtoperaties in het zuidwestelijke deel van de Stille Oceaan en was verdeeld in 6 groepen. De geallieerde luchtmachtkrachten op Malakka waren in de westgroep ingedeeld.

Op 18 januari werd door ABDACOM een directief voor de luchtmachtkrachten op Malakka uitgegeven, waarin aan de bescherming van de te verwachten konvoeien met versterkingen eind januari hoogste prioriteit werd toegekend. Dit was in feite een continuering van het beleid onder Brits commando. Bovendien werd het Singora-gebied als doelgebied aangewezen. Bovendien zou tegen de dreiging aan de oostkust moeten worden opgetreden, alsmede directe steun aan het leger moeten worden verleend en de vij lucht-aanvallen, in het bijzonder v.w.b. het Singapore-gebied, moesten worden gepareerd. Deze veelheid van taken uitvoeren met de in totaal — op Singapore gestationeerde — 74 bows en verkeningsvliegtuigen en 28 jagers was, gelet op het vij luchtoverwicht, een onmogelijke opgave. Derhalve werden de acties zoveel mogelijk geconcentreerd op één taak, rekening houdend met enerzijds de prioriteit, vastgelegd in het ABDA-

directief en anderzijds de situatie zoals die zich op een bepaald moment voordeed. De konvooi-bescherming vereiste in deze periode zeer veel inspanning van bijna alle geallieerde luchtmachtkrachten. De konvoeien arriveerden echter op 22, 24 en 28 januari veilig in Singapore.

De enorme druk op het front van de Westkust maakte het verder nodig dat in deze periode door bows, geëscorteerd door jagers, bombardementen werden uitgevoerd op Japanse transporten en troepenconcentraties op de wegen zuid van Muar en Gomas. Aan de vele verzoeken om directe steun in het Muar-gebied kon echter niet worden voldaan. Het 21 en 453 Sq voerden zoveel mogelijk de aanvragen van het leger uit, maar op 30 januari was de gecombineerde sterkte van deze sqs nog slechts 6 toestellen. Het resultaat van de bombardementen op de Japanse bases was t.g.v. de beschikbare vij reserves gering. Op 22 januari 1942 moest Vlb Kahang en op 23 januari Vlb Kluang worden ontmanteld. De geallieerde luchtmachtkrachten waren m.i.v. 24 januari volledig aangewezen op de bases te Singapore. Voor inzet en verspreiding van de vliegtuigen was dit een grote beperking.

Daar bij het bestaande luchtoverwicht een concentratie aan vliegtuigen op het eiland Singapore het risico van grote verliezen inhield, werden op 18 en 22 januari de Nederlandse sqs op Java teruggetrokken. Van de overige vliegtuigen werden de geallieerde bows in de periode 23 tot 28 januari op Sumatra teruggetrokken. Het front was 20 januari al de lijn Mersing—Batu Pahat genaderd (afb. 1). De dreiging van een landing nabij Endau aan de oostkust werd steeds groter. Op 26 januari werd om 07.45 A, een Japans konvooi ontdekt en gerapporteerd 20 mijl n.o. van Endau. Jamming verhinderde dat het bericht werd ontvangen en pas om 09.20 A, bij landing van het vliegtuig, kon op de toen verkregen informatie actie worden genomen. De veelheid van taken bemoeilijkte echter een effectieve inzet van de luchtmachtkrachten. De eerste aanval werd om 15.00 A gedaan door 9 Hudsons en 12 Vildebeesten, geëscorteerd door 15 Buffalo's en 8 Hurricanes. Ondanks de sterke tegenstand werden 2 transportschepen en 1 kruiser getroffen. De tweede aanval was minder succesvol door de weersomstandigheden boven het doelgebied en de geweldige vij tegenstand.

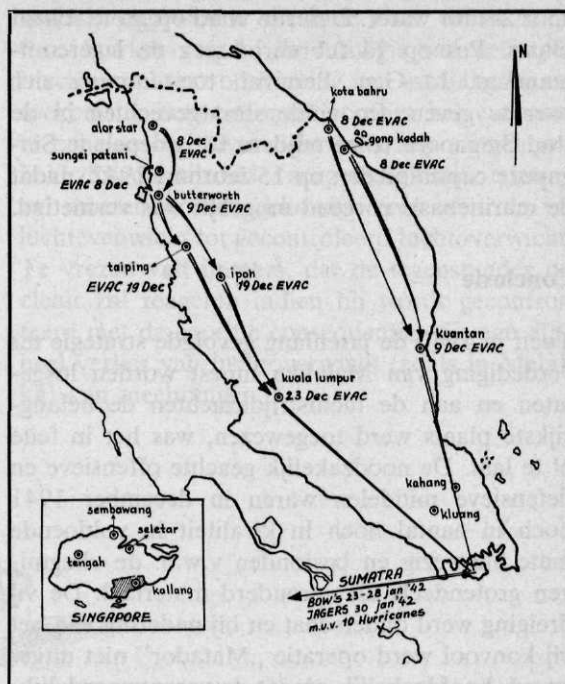
De landing te Endau kon door de geallieerde luchtmachtkrachten niet worden voorkomen en de Japanners waren nu in staat de troepen aan

West- en Oostkust gezamenlijk te laten opereren. De opmars hield het risico in dat troepen in Mid- den- of West-Johore werden ingesloten. C-ABDA besloot daarom Malakka te ontruimen. Deze terugtocht vond plaats vanaf 27 januari en was op 31 januari om 08.15 voltooid. De dam, die het schiereiland met het vasteland verbond, werd daarna vernield.

Op 20 januari konden de op 13 januari in krat- ten gearriveerde 51 Hurricanes operationeel als 232 Sq worden ingezet. Er waren 24 vliegtu- gers meegekomen die zonder voldoende acclimatisa- tie moesten worden ingezet. De eerste inzet op 20 januari tegen ca. 90 vij bows, geëscorteerd door jagers, was succesvol. De vij verloor 14 vliegtuigen en 5 Hurricanes werden neergescho- ten. De eigen verliezen stegen op 22 januari t.g.v. bombardementen. Eind januari waren bij de direc- te verdediging van Singapore 17 Hurricanes vernield en 10 beschadigd en het werd duidelijk dat te veel van de Hurricanes was verwacht. De Hurricane was boven 20.000 voet superieur t.o.v. de Zero-jager, maar op geringere hoogte waren de Hurricanes langzamer en op alle hoogten niet zo wendbaar als de Zeke. Deze Hurricanes waren oorspronkelijk bestemd voor het Midden- Oosten en uitgerust met woestijnoliefilters, waar- door een snelheidsverlies van 30 mijl/uur optrad. De gemiddelde dagelijkse gevechtsgereedheid be- droeg tot eind januari 16 toestellen.

Geleidelijk kwam het einde in zicht. De 4 lan- dingsstrips die begin januari waren aangelegd, werden opgeblazen, daar ze niet konden worden verdedigd bij gebrek aan troepen en het risico van vij luchtlandingen niet kon worden genomen. Hierdoor waren alle jagers op de 4 hoofdbases op Singapore aangewezen. Deze vliegbases wer- den vrijwel dagelijks gebombardeerd en het was moeilijk de startbanen operationeel te houden. Van de bases lagen er bovendien 3 onder artil- lerievuur.

Op 30 januari werd besloten de jagers op Suma- tra terug te trekken. Op Singapore zelf bleven slechts enkele Hurricanes en Buffalo's achter. De evacuatie van de geallieerde luchtstrijdkrach- ten verliep zeer moeilijk. Het scheepsvervoer was een chaos; planning was onmogelijk en uitrus- ting die dringend nodig was voor de bows kon niet worden geladen en werd achtergelaten. Vele schepen met personeel en materiaal werden tot zinken gebracht.

Afb. 3 Schema van de terugtocht der geallieerde luchtstrijd- krachten

Laatste fase van de luchtstrijd (31 januari-15 fe- bruari 1942)

Na de evacuatie van de geallieerde Isk (zie afb. 3) hebben de enkele nog beschikbare vliegtuigen, die in deze periode dagelijks werden ingezet, aanhoudend moeten strijden tegen een overwel- digende meerderheid. Op 9 februari werden nog 6 Japanse bows neergeschoten, doch op 10 fe- bruari werden ook de laatste jager en alle lucht- machtpersoneel uit Singapore teruggetrokken. Van 10 tot 15 februari werden geen luchtstrijd- krachten ingezet voor de verdediging van Singa- pore; enerzijds door het vij luchtoverwicht en de situatie van het front, anderzijds doordat de ja- gers steeds meer betrokken raakten in de ver- dediging van de vliegbases op Sumatra.

Van 31 januari tot en met 10 februari werden, wanneer geen konvoibescherming behoefde te worden verleend, door gemiddeld 15 Blenheims en 20 Hudsons bombardementen uitgevoerd op de vij bases Ipoh, Alor Star en Kluang. Op 5 fe- bruari liep nog een konvooi veilig Singapore bin- nen. Ook hiervoor was uitgebreide konvoobe- scherming gegeven door de geallieerde lucht- strijdkrachten op Sumatra. Nadat echter de Ja- panners op 8 februari op het eiland waren geland en dezelfde dag nog de basis Tongah hadden veroverd, was de toestand hopeloos. Er was nog

voor 24 uur water. Desertie vond op grote schaal plaats. Pas op 14 februari kreeg de legercommandant, Lt.-Gen. Percival, toestemming zich over te geven, ten einde straatgevechten in de stad Singapore te vermijden. De troepen te Singapore capituleerden op 15 februari 1942, nadat de marinebasis zo goed mogelijk was vernietigd.

Conclusie

Toen in 1940 de jarenlang gevolgde strategie ter verdediging van Malakka moest worden losgelaten en aan de luchtmacht de belangrijkste plaats werd toegewezen, was het in feite al te laat. De noodzakelijk geachte offensieve en defensieve middelen waren in december 1941 noch in aantal noch in kwaliteit in voldoende mate aanwezig en bestonden v.w.b. de vliegtuigen grotendeels uit verouderd materiaal. De vij dreiging werd onderschat en bij nadering van het vij konvooi werd operatie „Matador” niet uitgevoerd, hoofdzakelijk omdat de verantwoordelijkheid van een politieke beslissing aan C-Verre Oosten was overgedragen. Hierdoor werd echter het initiatief in een qua krachtenverhouding reeds ongunstige geallieerde positie uit handen gegeven. Hoe geweldig de persoonlijke inzet van velen ook is geweest, de inzet van de geallieerde (lucht)strijdkrachten kon, uit deze achtergronden bezien, alleen enige tijdswinst opleveren.

De snelle val van de marinebasis Singapore was een gevolg van het gebrek aan politieke en militaire voorbereiding, en de hoop de Japanners enkele maanden in Noord-Malakka te kunnen ophouden, om zo de verdediging van de rest van het ABDA-gebied te kunnen versterken, werd door de verrassende bewapening en mobiliteit van de Japanners en hun luchtoverwicht niet vervuld. Het snelle en blijvende verlies van het luchtoverwicht beperkte eveneens de mogelijkheden tot het uitvoeren van andere tactische gevechtstaken als interdictie en directe steun. Na midden december 1941 verkreeg de konvooibeschermering de hoogste prioriteit ten koste van de steun aan het leger en counter-airacties.

In grote verband bezien moet nog worden gewezen op het te lang ontbreken van éénhoofdige leiding. Bovendien kampte dit eerste geallieerde Commando zeer sterk met de problematiek van de verschillen in nationale opvattingen, waarbij Nederlandse, Amerikaanse en Australische officieren van mening waren dat de aandacht te veel

op de verdediging van Britse belangen werd geconcentreerd. Na de vernietiging van de Britse vloot in de Chinese Zee was er geen geallieerde vloot die de machtige marinebasis Singapore inhoud kon geven. Het was toen, strategisch bezien, wellicht beter geweest de beschikbare vliegtuigen en troepen terug te trekken en een zinvolle verdediging in geallieerd verband op te bouwen, opdat offensief en initiatief konden worden teruggewonnen. Dat dit niet is gebeurd, had een politieke reden. Men wilde „de gevoelens” van de Verenigde Staten en Australië niet kwetsen door snel uit Malakka terug te trekken.

De belangrijkste lering die voor onze tijd uit de inzet van de luchtmacht tijdens de Malakka-campagne kan worden getrokken is wel dat de rol die men in een strategische verdedigingsconceptie aan de eigen luchtmacht toebedeelt, moet zijn gebaseerd op een juiste evaluatie van de vij dreiging. Voor de uitvoering van de hun toebedeelde taak moeten de luchtmacht de beschikking hebben over een voldoende aantal van de noodzakelijke moderne vliegtuigtypen en andere offensieve en/of defensieve middelen. In Malakka werd in december 1941 aangetoond hoe desastreus de gevolgen zijn als aan deze principes niet de hand wordt gehouden.

Omdat een voorbereide en beveiligde luchtroute (en reserveroute) ontbrak, was in Malakka na het oorspronkelijke verlies van het luchtoverwicht de snelle aanvoer van versterkingen onmogelijk. Het verlies van het luchtoverwicht kreeg daardoor een blijvend karakter. In een moderne conventionele oorlog (waarbij het tijdelement door de grotere mobiliteit een nog grotere betekenis zal krijgen dan in de Tweede Wereldoorlog) zal snelle aanvoer van versterkingen en logistieke steun van nog grotere invloed zijn. Zowel het strategische als het tactische luchttransport zullen in een moderne conventionele oorlog van beslissende betekenis zijn.

Toen de vijand eenmaal het volledige luchtoverwicht had verkregen, bleek (behalve de enorme consequenties v.w.b. de situatie op de grond) t.a.v. de luchtmacht in Malakka dat een noodzakelijke verschuiving van inzet van luchtmacht naar taken t.b.v. de bescherming van versterkingen plaatsvond en dat mede daardoor vliegtuigen werden ingezet voor andere taken dan waarvoor ze in feite waren bestemd (bv. Glenn Martins t.b.v. verkenningen).

Ook in onze tijd is het behalen van het lucht-overwicht in een conventioneel conflict de meest essentiële gevechtstaak van de tactische luchtmacht. Beschikken de strijdende partijen niet over atoomwapens, dan kan dit luchtoverwicht in een theater volledig worden benut. In een conflict tussen mogendheden, die wél beschikken over nucleaire wapens betekent het bezit van een groot luchtoverwicht in een theater (ook zonder vrijgebieden) echter nog niet, dat de daaraan verbonden mogelijkheden t.a.v. interdictie en directe steun volledig kunnen worden benut, zulks i.v.m. het risico van een eventuele politiek en/of

militair ongewenste escalatie naar de nucleaire fase. Sterker nog: in de strategie van de supermachten zal ter voorkoming van escalatie bij een toekomstig conventioneel conflict het eventueel te behalen luchtoverwicht zelfs een aangelegenheid zijn, die bijzonder zorgvuldig onder controle zal moeten worden gehouden (een controle van lichtevenwicht tot gecontroleerd luchtoverwicht). Te vrezen valt immers, dat de tegenstander nucleair zal reageren indien hij wordt geconfronteerd met de enorme consequenties die een geheel verlies van luchtoverwicht (zoals in Malakka) kan meebrengen.

AANWIJZINGEN VOOR MEDEWERKERS

Wij verzoeken u uw bijdragen in te leveren in enkelvoud, getypt met een marge van ten minste 3 cm, met dubbele regelafstand en voorzien van uw naam, adres en evt. gironummer. Bijdragen voor de rubriek „Meningen van anderen” echter in duplo in te zenden.

Bij het opgeven van geraadpleegde literatuur dienen de respectieve verwijzingen als volgt te worden gesteld:

bij boeken: Auteur - titel. Uitgever, plaats, jaar, blz.;

bij tijdschriften: Auteur - naam tijdschrift. Jaargang, jaar, nummer, blz.

Voorts eventuele schetsen of tekeningen en foto's niet tussen de tekst aan te brengen, doch wel aan te geven, waar deze

illustraties tussen die tekst moeten worden opgenomen. Men voege tekeningen en schetsen afzonderlijk bij, in Oost-indische inkt en op teken- of calqueerpapier. Letters en cijfers moeten daarbij zo groot worden getekend, dat zij na verkleining duidelijk leesbaar blijven. Daartoe moeten zij, na verkleining, nog ten minste 1 mm groot zijn. Men houde er daarbij rekening mee, dat tekeningen en schetsen als regel, bij reproductie, worden verkleind tot 7,4 cm breedte, bij uitzondering tot ten hoogste 15 cm breedte. Toevoeging van schetsen en afbeeldingen, respectievelijk foto's, verhoogt de aantrekkelijkheid van uw artikelen ten zeerste, vooral indien zij origineel zijn.

Do it yourself in Scotland

Norman L. Dodd

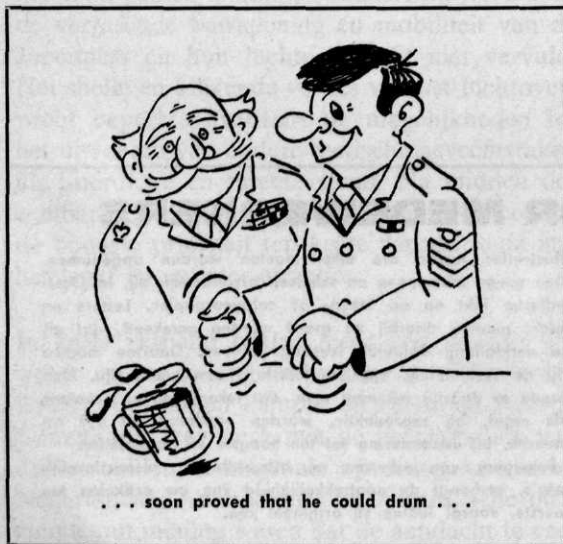
Colonel UK Army, retired

"What we need", said the Major at the bar, "is a pipe band". "All our Jocks have two left feet, they'll only keep straight behind the pipes". The Regiment was to march through the City in a couple of month's time and our practice parade had been a disaster.

An impromptu Order Group was held forthwith and responsibilities assigned. A letter was despatched to the Lord Lyon, King at Arms, suggesting the Regiment, being Artillery of the Territorial Army, and therefore a Royal Regiment, should use the Royal Stuart tartan. For technical reasons not understood by a Sassenach, this was not agreed but since the Regiment was situated in Strathclyde he suggested another he considered suitable.

The owner was willing and proposed his Red and Blue Hunting Tartan. A quick visit to the Public Library elicited the information that it is highly colourful and, being red and blue, most appropriate for the Royal Artillery.

One of the Sergeants claimed to be an ex-Drum Major. A wee bitty man but with a persuasive charm. He soon proved that he could drum by doing so on a table top and was immediately appointed. He had a friend serving in another

De auteur (thans British Defence Correspondent voor het tijdschrift "Wehrkunde") publiceerde voor het eerst in De Militaire Spectator van augustus jl.

Hij bood het nevenstaande artikel aan met de opmerking: "It may amuse those who know our Scottish regiments; the old 52 Division has many friends in the Netherlands."

Redactie

Regiment who had been a Pipe Major and would transfer.

He did and was a great success, even the day he solved, in mixed company, the endless question as to whether or not Highlanders wear anything under their kilts!

Pipers and drummers were "nae problem" they said. An appeal to the Regiment and in no time we had collected 18 assorted characters who could pipe or drum. Most pipers brought along their own bagpipes. We borrowed or bought second hand drums; the staff painted them and emblazed our badge on the sides. In no time at all we were in business but not in kilts!

Where to find the money for kilts, jackets and other important accoutrements which must, it seems, be worn by all self respecting pipers?

Territorials are ready scroungers so we were not altogether surprised when a member of the band, who had had certain dealings with the police (many have in that area) claimed to have "friends at the station", returned from a social visit with 12 old police jackets. "A wee bit worn, but there's good in them yet", he said. A Gunner who worked in a tailors took them home and cut them short. In a week we had 12 pipers' jackets. Another week at the cleaners and the addition of our buttons and badges; the top part of the uniform was settled.

The kilts we could not scrounge. A pleading letter was sent to all ex-officers who had been foolish enough to leave their addresses at the orderly room. The novelty of raising a pipe band in this somewhat unorthodox manner appealed

to the sporting spirit of many of them and soon we had at least sufficient cash to ensure that the supplier would get his down payment. Our 12 pipers by now were making the evenings hideous with discordant sounds and were banished to the farthestmost parts of the grounds to avoid a mutiny.

The big day was approaching, money nearly out and our credit becoming exhausted. But still no sporrans, white spats, belts or stockings. The Drum Major sidled into the office. "Have ye a wee moment?", he asked. One always had a wee moment for such a man. "Weil", he said, "there's an amalgamation among the Hielander Battalions, ye ken, maybe there's a few things around and if Angus (the driver) and I with a dram or two went along the noo something might come ae it". Having loaded some bottles of whisky, the all purpose provider in Scotland, and threatened Angus with all the devils in hell if he touched a drop, off they went. Several hours later during which those of us left at the Drill Hall suffered palpitations worrying what would happen if the whisky finished inside Mac and Angus instead of inside the Highlanders, the truck swung in.

Angus, ruddy in the face, was still at the wheel and a whooping Mac appeared from the truck wearing a sporran and spats and carrying various other items of Scottish ancestry. "We hae the lot", he yelled, and out came sporrans, stockings, and all manner of sundry items. "Surplus items you ken", he told us. We were equipped! Volunteers soon cleaned, repaired, rebuttoned and badged the loot.

The kilts arrived, the "band" rounded up and a piper chosen as a model. Various different arrangements of the equipments were tried and "experts" of all tribes and clans gave advice, wanted and unwanted.

At last we had an original and unique Regimental Piper in full regalia. The remainder of the pipers were dressed, as far as was possible to look at least similar to the original. The officers' uniform store, a Regular Gunner Regiment and a costumiers were raided to find the necessary blue uniforms for the Corps of Drums. Great difficulty was found in fitting the gigantic big drummer. We considered changing the drummer himself but found he was indispensable since he owned the only leopard skin. So large patches

were let into his suit; mostly where they didn't show.

A full dress parade was called for the Sunday prior to the big day. The word had gone around the area and the local lassies and laddies, young and old, were out to see the fun. This delayed the whole performance and there was little time to do more than check and admire the new splendour of the Band and take a quick turn round the Drill Hall.

On Monday the Adjutant, without a tremble in

his voice, reported to Brigade that the Regiment, strength 400, led by its Pipe Band would be on the parade on Sunday. Later in the week the telephone calls started. First at clerk level: "There is a mistake in your order of parade, you are shown as led by your band". "Oh yes", we said, "that's correct". "But you haven't got a band". We disagreed. Later the Brigade RSM, then the captains, majors and even a colonel. "How did you get a band? Who paid? Where from and under what authority?" "Very simple, the Commanding Officer's authority, we paid, we like it, nothing says you can't have one; it only says that in certain circumstances you can have an authorised one but we couldn't wait for these circumstances. If we had gone through all

the circumstances prescribed we'd be disbanded first — in fact later we nearly were".

So the great day arrived. The Regiment, the City Regiment, on parade with its own Pipe Band resplendent in its very own full dress, red and blue kilts a'swinging, sporrans awhirl and pipes skirling.

Our Jocks showed they have both left and right feet. They swung along as only the Scottish can. But in our excitement to dress the band we had forgotten one important thing; to check its repertoire! We found out! Even the most ardent Scot, let alone a Sassenach, can find two hours of "Scotland the Brave" a little too much!

War games (3)

H. W. Möller, drs. H. G. M. Blocks en ir. C. G. Dekker

resp. Luitenant-Kolonel van de Generale Staf, Vaandrig van de Intendance en Vaandrig van de Technische Dienst
Projectgroep „War game - HKS”

In de vorige bijdrage in deze serie (*Mil. Spect.* 140(1971)(8)342) werd een algemene inleiding gegeven, waarbij de war games werden ingedeeld in categorieën vanuit verschillende gezichtspunten.

Dit artikel geeft een illustratie door middel van een beschrijving van een bestaand war game, nl. EINFALL. Het war game werd ontwikkeld bij de „Zentrale Operations Research Stelle” in Trier. Het is een volledig „computerized”, analytisch war game, bedoeld als researchmiddel ten behoeve van de evaluatie van wapens en tactische concepties. Alle gegevens voor beide partijen, inclusief een opdrachtescenario, worden vooraf vanaf ponskaarten ingelezen. Daarna wordt de simulatie zonder menselijk ingrijpen uitgevoerd, waarbij het verloop blijkt uit de afgedrukte gedetailleerde rapporten.

De belangrijkste kenmerken van het wargame worden besproken.

1. Eenheden en bevelstructuur

De deelnemende troepeneenheden worden verdeeld in twee hoofdsoorten: commando-/stafeenheden en gevechtseenheden. De commando-/stafeenheden dienen om de bevelsstructuur aan te geven. De gevechtseenheden voeren de opdrachten uit. Er zijn maximaal 5 niveaus mogelijk. Als de hoogste commando-/stafeenheid een divisie is, dan zijn de laagste eenheden pelotons (afb. 1).

Een gevechtseenheid behoort tot een bepaalde wapensoort, bv. pantserinfanterie, cavalerie.

Deze wapensoorten moeten worden gedefinieerd door middel van een aantal grootheden.

a. Elke soort gevechtseenheid heeft een bepaalde gevechtswaarde: een getal tussen 0 en 999, dat de relatieve gevechtskracht voor een eenheid voorstelt. De gevechtswaarde van een commando-/stafeenheid is de som van de gevechtswaarden van haar gevechtseenheden.

b. Voor elke soort gevechtseenheid wordt de

maximale afstand voor vuurcontact opgegeven.

c. De gevechtswaarde van een gevechtseenheid wordt op nul gesteld als tijdens het gevecht de gevechtswaarde daalt beneden een van te voren opgegeven percentage van de oorspronkelijke waarde.

d. Voor elke soort gevechtseenheid wordt opgegeven de tijd die de eenheid nodig heeft om:

- zich in te graven;
- zich te hergroeperen;
- dekking te zoeken.

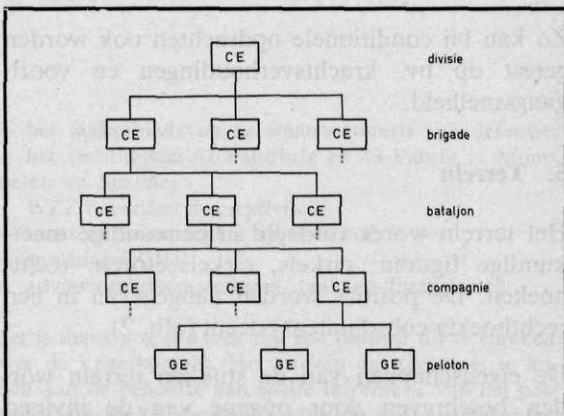
Verder zijn gegevens nodig over:

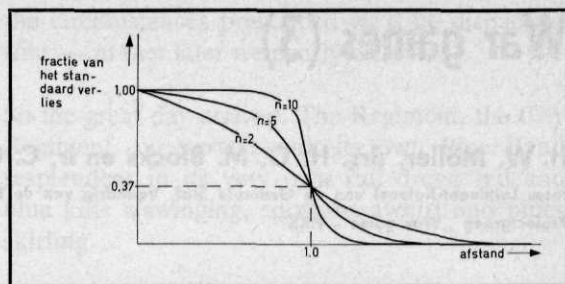
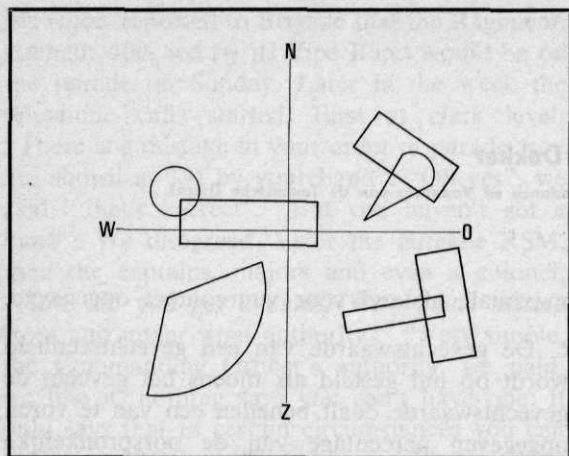
- de verliezen die de soort gevechtseenheid kan toebrengen aan een andere gevechtseenheid van een bepaalde soort, afhankelijk van het terrein en de toestand van de eenheid (bv. ingegraven of zich voortbewegend);
- andere grootheden, die gedeeltelijk hieronder worden toegelicht.

2. Bevelen/opdrachten

Voor elke eenheid van beide partijen worden vooraf haar beginpositie en een serie bevelen/opdrachten opgegeven. Een voorbeeld van een reeks opdrachten voor de gevechtseenheden van een bepaalde commando-eenheid is:

Afb. 1 Bevelsstructuur (CE = commando-/stafeenheid, GE = gevechtseenheid)

Afb. 3 Verliescurve

Afb. 2 Terreinstilering

1. marcheer naar een gebied, gelegen 3 km ten oosten van huidige positie;
2. indien 1 is voltooid, ga dan verder met het uitvoeren van opdracht 3; zo niet, begin dan weer bij 2;
3. indien het later is dan 15.30 uur, ga dan verder met 4; zo niet, begin dan weer bij 3;
4. val aan in de richting van gebied „alfa”;
5. indien bij een treffen met de vijand meer dan 10% verlies wordt geleden, ga dan verder met het uitvoeren van 7; zo niet, ga dan verder bij 6;
6. indien 4 is voltooid, ga dan verder met het uitvoeren van 9; zo niet, begin dan weer met 5;
7. trek 1 km terug en graaf daar in;
8. indien 7 is voltooid, ga dan verder met het uitvoeren van 20; zo niet, begin dan weer bij 8;
9. ....
20. ....

Alle mogelijke situaties, die tijdens het gevecht kunnen ontstaan, moeten worden voorzien. Afhankelijk van deze situaties worden bepaalde opdrachten uitgevoerd. Het aantal verschillende opdrachten, dat beschikbaar is, is veel groter dan uit het voorbeeld blijkt.

Zo kan bij conditionele opdrachten ook worden getest op bv. krachtsverhoudingen en voortgangssnelheid.

3. Terrein

Het terrein wordt verdeeld in eenvoudige meetkundige figuren: cirkels, cirkelsectoren, rechthoeken. De posities worden aangegeven in een rechthoekig coördinatensysteem (afb. 2).

De eigenschappen van de stukken terrein worden beschreven door opgave van de invloed

van het terrein op de gevechtseenheden ten aanzien van:

- snelheid;
- maximale afstand, waarbinnen vuurcontact mogelijk is;
- kwetsbaarheid.

Door deze grootheden tijdelijk te wijzigen kunnen dag en nacht en weersomstandigheden worden gesimuleerd.

4. Verliesmodel

Tijdens de simulatie wordt voor alle gevechtseenheden voortdurend nagegaan of er vijandelijke gevechtseenheden zijn op een zodanige afstand, dat effectief vuur kan worden afgegeven. Indien dit het geval is, dan volgt een treffen met de vijand. Het is echter ook mogelijk dit automatisme niet te gebruiken en alleen te vuren op bevel, bv. indien het een artillerie-eenheid betreft.

Elke gevechtseenheid kan maximaal een vooraf opgegeven verlies per tijdseenheid toebrengen aan een andere gevechtseenheid. Het werkelijke verlies per tijdseenheid is een gedeelte van dit standaardverlies, afhankelijk van de afstand (afb. 3).

Op de horizontale as van de grafiek is afgezet de afstand, waarbij als eenheid de zg. maximale effectieve vuurafstand wordt gebruikt. Dit is de afstand, behorende bij het snijpunt van de grafieken. Hierbij is het werkelijke verlies 37% van het standaardverlies. Het verloop van de grafieken wordt mede bepaald door de factor n , die een wapenkenmerk is voor een bepaalde soort gevechtseenheid. Bij een hoge waarde van n is het werkelijke verlies vrijwel gelijk aan

het standaardverlies tot aan de maximale effectieve vuurafstand. Voor grotere afstand daalt het verlies zeer snel. Bij een lage n daalt het verlies geleidelijker bij toenemende afstand, maar voor kleinere afstanden vrij snel.

Afb. 3 geeft de grafieken voor drie soorten gevechtseenheden.

Bij de verliesberekening wordt ook rekening gehouden met terreïnvloeden.

5. War game procedure

De genoemde gegevens, en nog vele andere, worden in kaarten gepost en door het programma ingelezen. Tijdens de simulatie worden met vooraf opgegeven intervallen rapporten afgedrukt, die het verloop van het gevecht weergeven. Onder andere komt de volgende informatie beschikbaar.

Van elk van de commando-/stafeenheden:

- de positie van het zwaartepunt van haar gevechtseenheden;
- de gevechtswaarde;
- het percentage toegebrachte verliezen;

Van elk van de gevechtseenheden:

- de commando-/stafeenheid op het naasthogere niveau;
- de positie;
- de lokatie van haar doel, indien zich voortbewegend;
- de gevechtswaarde;
- de toestand (bv. ingegraven, marcherend);
- indien er vuurcontact is geweest, de lokatie van het doel.

Uit het voorgaande blijkt dat de betrouwbaarheid van de simulatie-uitkomsten afhangt van de betrouwbaarheid van de ingevoerde parameters. Het schatten van alle parameters is een bijzonder moeilijke, tijdrovende en in de praktijk vaak nagenoeg onuitvoerbare zaak. Door een war game meermalen te herhalen met verschillende waarden voor bepaalde parameters, kan worden nagegaan in hoeverre de resultaten door de desbetreffende parameter worden beïnvloed. Indien de invloed slechts gering is, behoeven deze parameters niet zoveel aandacht. De parameters, die het eindresultaat in belangrijke mate beïnvloeden, moeten echter zeer zorgvuldig worden gekozen.

LEGERKOERANT

Nieuwe uitgave van de Legervoorlichtingsdienst

Ter vervanging van de tot dusver gebruikte nieuwsbulletins zal worden overgegaan tot de uitgifte van een informatieblad voor het personeel van de Koninklijke Landmacht. Het blad zal onder de naam „Legerkoerant” eenmaal per week verschijnen met informatie over defensie en de KL.

De Legerkoerant zal op de snelst mogelijke wijze worden verspreid tot op compagniesniveau. (Bevestiging op onderdeelpublicator en op een geschikte plaats in de kantines en andere gemeenschappelijke ruimten).

In het proefexemplaar van 9 september 1971 is o.m. aandacht besteed aan:

- het taakgebied van de staatssecretaris van defensie;
- het verblijf van 42 Painbrig en 43 Pabrig in Mourmelon en Sissone;
- WZZ bevordert de creativiteit;
- manschappensnackbar in Oirschot;
- sportdag OCI;
- adviescommissie defensie, taak en financiering.

Het is thans nog te vroeg om een oordeel uit te spreken over de Legerkoerant. Het streven om tegemoet te komen aan de behoefte aan snelle informatie van het personeel van de KL verdient echter alle steun. REDACTIE

Interdictie: strategische of tactische missie?

M. W. A. Weers

Kolonel van de Koninklijke Luchtmacht

Belangrijke gevechtshandelingen, zowel te land als ter zee en later ook in de lucht, hebben van oudsher de inzet geëist van grote hoeveelheden personeel en materieel. Inherent hieraan wordt in het gebied, dat achter de gevechtszone is gelegen een grote inspanning gevergd. Personeel en materieel dienen uit het hartland te worden aangevoerd, wat veelal verplaatsingen over grote afstanden meebrengt.

Zo begon de concentratie van Duitse troepen voor het offensief van mei 1940 ca. 100 km ten oosten van de Rijn met een diepte van meer dan 160 km.

De aanvoer vindt niet alleen plaats in de periode vóór het gevecht. Tijdens de strijd zullen troepen en vernield of beschadigd materieel moeten worden vervangen. Het behoeft nauwelijks betoog dat de troepen en de voorraden gedurende de verplaatsing als regel zeer kwetsbaar zijn. Onderbreking van de aanvoer is dan ook een bijzonder doelmatige actie. Aan de reeds ontplooidde strijdkrachten worden versterkingen onthouden; alleen datgene wat onmiddellijk bij de hand is, kan nog worden gebruikt. Zolang de gevechtsactiviteit gering is, behoeft dit niet onmiddellijk te leiden tot tekorten, maar bij intensieve gevechtshandelingen zal het verbruik groot zijn en kunnen de voorraden snel uitgeput raken. De gevechtswaarde van de (vijandelijke) strijdkrachten kan hierdoor zodanig afnemen, dat de (eigen) strijdkrachten in staat zijn belangrijke militaire voordelen te behalen. Het scheppen van een dergelijke situatie is het doel van interdictieoperaties.

Vóór de komst van het luchtwapen konden interdictieoperaties uiteraard slechts worden uitgevoerd door grondstrijdkrachten, die dan de gebieden dienden te veroveren waar de vijandelijke verbindingslijnen doorheen liepen. Ook de blokkade ter zee is een vorm van interdictie. In beide gevallen blijven de interdictieoperaties echter goeddeels beperkt tot de periferie van het vijandelijke gebied. Door de ontwikkeling van het luchtwapen en het benutten van specifieke eigenschappen van dit wapen als bereik, snelheid en

flexibiliteit werden de zojuist genoemde beperkingen opgeheven en is het mogelijk geworden diep in het vijandelijke hartland door te dringen.

Dit betekent onder meer dat een keuze kan worden gemaakt uit verschillende doelen en dat de aanvallen kunnen worden gericht op de meest lucratieve en kwetsbare delen van het vijandelijke logistieke systeem.

Het is duidelijk dat interdictie niet onbeperkt mogelijk is. Een eerste eis is dat de eigen luchtmacht een aanvaardbare graad van lucht-overwicht hebben verkregen. Bij conventionele operaties zullen bovendien grote aantallen vliegtuigen moeten worden ingezet, zulks in tegenstelling tot nucleaire operaties waarbij zelfs wapens met een kleine „yield” altijd nog een zodanig vernietigende kracht zullen hebben, dat met een veel geringer aantal vliegtuigen kan worden volstaan om gelijke resultaten te verkrijgen. In het algemeen kan trouwens worden gesteld dat de inspanning van de lsk om de vijandelijke aanvoer te verlammen, pas volledig tot haar recht zal komen wanneer de operaties een zodanige omvang hebben dat de verbindingslijnen door een grote aanvoer van middelen zwaar zijn belast.

Bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog bestonden er weliswaar theorieën over het gebruik van luchtmacht, maar een wezenlijke doctrine voor het tactisch gebruik van lsk werd pas in de praktijk van de jaren 1940-'45 ontwikkeld. De weerslag hiervan werd na de oorlog merkbaar in voorschriften en directieven. Toen echter niet alleen de strategische maar ook de tactische lsk met nucleaire wapens werden uitgerust, had dit grote invloed op de militaire planning. Bij internationale oefeningen kwam de nadruk te liggen op de nucleaire aanvalsprogramma's. In deze programma's was aan de tactische lsk in een operatiegebied mede de ondersteuning van het strategische nucleaire offensief als taak toegewezen. Niettemin bleek de rond 1945 geformuleerde doctrine nauwelijks aan gel-

digheid in te boeten. De offensieve counter-air en interdictieoperaties werden nucleair, maar dit verleende aan de bestaande prioriteiten in de gevechtstaken alleen een vergrote betekenis.

Met de nadere uitwerking van de theorie van het aangepaste antwoord kwam echter de eigen theatermissie van de tactische lsk weer op de voorgrond te staan. Nu ontstond wél behoefte aan een gewijzigde doctrine. Deze behoorde immers enerzijds volledig geldend te zijn bij conventionele operaties, maar diende anderzijds ook het gebruik van nucleaire wapens in rekening te brengen. De hiertoe ondernomen pogingen slaagden slechts ten dele, tot het beginsel van „gradualism” in het militaire denken de overhand kreeg.

Op deze plaats moet de term „spectrum of conflict” worden geïntroduceerd: het rangschikken van de verschillende vormen van het conflict, beginnende met het kleine incident tot de totale nucleaire oorlog. Mede op grond van praktische overwegingen werd in dit spectrum het oorlogsbeeld van het lokale conflict als reële mogelijkheid geaccepteerd. Dit betekende echter de overgang van een mogelijk tactisch gebruik van nucleaire wapens naar de vooronderstelling dat de minst onwaarschijnlijke actie zal zijn gelegen in het laagste gedeelte van het conventionele spectrum. Zo ontstond opnieuw behoefte aan een luchtmachtdoctrine voor zuiver conventionele operaties en aldus werd grotendeels teruggekeerd naar het denken tijdens de periode direct na de Tweede Wereldoorlog.

De gehele problematiek rond het gebruik van tactische lsk, o.a. in Vietnam, was voor de US Air Force aanleiding aan de bekende Rand Corporation een studieopdracht te geven betreffende interdictie met behulp van luchtmachtcrachten.

In de studie dienden niet alleen de doelstellingen en de doctrine in beschouwing te worden genomen, maar ook de operationele conceptie, een meting van de doeltreffendheid van interdictieoperaties en — last but not least — de relatie tot andere luchtmachttaken moesten aan een onderzoek worden onderworpen. De strijdvraag, ontstaan rond de „diepe” en „ondiepe” interdictie, maakte het echter wenselijk reeds vóór het voltooiën van de studie een afzonderlijk memorandum te publiceren. De beantwoording van deze vraag zou nl. een duidelijke invloed hebben op de samenstelling van de luchtmacht. Zo ver-

scheen in april 1970 het memorandum RM-6239-PR, geschreven door *Edmund Dews* en getiteld: „A note on tactical vs strategic air interdiction”. Wij willen thans nagaan wat dit memorandum behelst.

Schrijver betoogt dat de vraag „tactisch of strategisch?” meer is dan een semantisch probleem. De bombardementen op Noord-Vietnam vormen een goed voorbeeld. Sommigen spreken hier immers van tactische interdictie, omdat tactische vliegtuigen werden ingezet met tactische (= conventionele) wapens en bovendien meest kleine doelen werden aangevallen. Anderen betogen echter dat het hier ging om een blokkade uit de lucht van een groot gebied en dat men dus diende te spreken van strategische interdictie. Weer anderen meenden — daarbij terugdenkend aan de Tweede Wereldoorlog — dat hier van interdictie in het geheel geen sprake was.

Een feit blijft echter dat zowel tijdens de Tweede Wereldoorlog als in Korea en in Zuidoost-Azië rond een derde van alle sorties werd toegewezen ten behoeve van interdictieoperaties. De USAF is steeds overtuigd geweest van de doeltreffendheid van interdictie en zowel de omvang als de samenstelling van de tactische lsk zijn hierop afgestemd. Verwarring en twijfel omtrent de aard en de resultaten van interdictie zullen onvermijdelijk gevolgen hebben voor de samenstelling van de luchtmacht. Dit geldt wel zeer in het bijzonder m.b.t. de opvatting dat de enige vorm van interdictie, die tot lonende resultaten leidt, een soort NEAR-FEBA-VARIANT is van de directe luchtsteun. De afkorting FEBA betekent: „forward edge of the battle area”; bedoelde variant betreft dan ook de interdictie nabij het gevechtsterrein.

In het verleden zijn velerlei criteria gehanteerd om tot een onderscheid tussen strategische en tactische interdictie te komen. Voorbeelden zijn: het type doelwit (industrie of troepen en route), het gebruikte wapensysteem (jabows versus zware bows) en de lokatie (dicht bij het gevechtsterrein of diep in het achterland). Geen van deze criteria heeft geheel voldaan. Zo werden in de Tweede Wereldoorlog zware bows niet alleen gebruikt tegen zg. „strategische” transportdoelen in Duitsland, maar ook (operatie OVERLORD!) in „tactische” interdictieoperaties. In Zuidoost-Azië viel de interdictietaak in Noord-Vietnam vrijwel uitsluitend ten deel aan de „tactische” jabows; de „strategische” B-52's werden daarentegen vaak en in grote aantallen gebruikt tegen troepencon-

centraties, op een wijze die aan directe luchtsteun doet denken.

Dews concludeert nu dat de kernvraag is: wat is in een gegeven situatie het beslissende element bij de interdictie? Had vroeger het woord „strategie” vooral betrekking op strijdkrachten die nog niet aan het gevecht deelnamen (en het woord „tactiek” dus op strijdkrachten die wel bij het gevecht waren betrokken), thans is dit onderscheid niet langer voldoende. Het accent ligt niet meer op de plaats (gevechtsterrein, theater, hartland), maar, gelet op de snelheid waarmee troepen zich kunnen verplaatsen, lijkt het juist het criterium te leggen bij de factor *tijd*. De tijd, nodig om strijdkrachten, voorraden enz. daar te hebben waar zij nodig zijn, is dan de enkelvoudige indicator met behulp waarvan strategische en tactische beslissingen kunnen worden onderscheiden.

In dit licht gezien was de interdictie in Noord-Vietnam een strategische operatie. Deze constatering is daarom belangrijk, omdat deze operatie veelal werd geëvalueerd als een tactische interdictie, die de situatie in het gevechtsterrein onmiddellijk diende te beïnvloeden. En dit, zegt *Dews*, is onjuist.

Eén der belangrijkste elementen — althans v.w.b. de interdictie — in een gevechtssituatie is de beweeglijkheid van de vijandelijke strijdkrachten. Men vergelijk de mobiliteit van lichte, onregel-

matige strijdkrachten, bv. guerrillero's, met die van zware gemotoriseerde troepen, die grotendeels aan wegen en spoorwegen zijn gebonden. In een conflict tussen moderne, zeer beweeglijke strijdkrachten kunnen luchtaanvallen op honderden kilometers afstand van de gevechtszone een direct en onmiddellijk effect sorteren op het verloop van de gevechten. Toch zijn deze tamelijk ver verwijderde doelen duidelijk lucratief.

De slotsom is weer dat niet de nabijheid van het gevechtsterrein, maar de tijd, en daarmee de relevantie tot de gevechtshandelingen, het enig bruikbare criterium is om tactische en strategische interdictieoperaties van elkaar te onderscheiden.

Tactische interdictie, aldus beschouwd, is gericht op doelen waarbij de „pay off” direct en onmiddellijk is gekoppeld aan het succes van aan de gang zijnde acties van eigen of geallieerde grondstrijdkrachten. Strategische interdictie daarentegen heeft betrekking op doelen, waarbij de „pay off” slechts indirect en op lange(re) termijn is gerelateerd aan het succes van de gsk.

Kort samengevat: de term „tactisch” heeft dus nog steeds betrekking op een bepaald gevecht, het woord „strategisch” op een bepaalde campagne of zelfs op de gehele oorlog. De afstand heeft hiermee niets te maken, maar dan moeten tactische luchtstrijdkrachten zo zijn samengesteld dat zij zowel nabij de gevechtszone als diep in het achterland kunnen opereren.

De operationele opleidingen bij het CLO

M. G. Krul en P. J. Musters

Majors van de Koninklijke Luchtmacht

De groep Operatiën van de Koninklijke Luchtmacht omvat het personeel dat op verschillende vakbekwaamheidsniveaus taken vervult in de operationele sector van het luchtmachtbedrijf. Organisatorisch gezien omvat deze groep een aantal diensten, waarvan sommige zijn onderverdeeld in functiegroepen. Het CLO verzorgt hiervan de opleidingen voor de in tabel 1 vermelde diensten.

Volledigheidshalve is de vliegdienst in de tabel opgenomen, doch aangezien de vliegeropleidingen een geheel eigen karakter dragen, blijven zij in dit artikel verder buiten beschouwing. Wel dient te worden vermeld dat met ingang van september 1971 Nederlandse leerling-vliegers in Canada voor het Groot Militair Brevet worden opgeleid. Deze leerlingen volgen eerst op de Vliegbasis Gilze-Rijen de 21 weken durende cursus Reserve-Officier Vlieger (ROVL). In deze periode vindt ook de Introductie Vliegopleiding (IVO) van 3 weken plaats.

Verkeersleiding (afb. 1 en 2)

Het belang van goede leiding in het luchtverkeer behoeft geen nadere verklaring, zeker niet voor degenen die ooit van luchtvervoer gebruik heb-

TABEL 1
Groep Operatiën

Dienst	Functiegroep
Vliegdienst	Gevechtsvlieger Lichte Vliegtuigen Vlieger Helikoptervlieger Transportvlieger Basisvluchtvlieger
Verkeersleiding	Verkeersleiding
Inlichtingen	
Meteorologie	Weerwaarneming
Fotografie	
Lancering en vuurleiding geleide wapens	Lancering en Vuurleiding Geleide wapens Hawk Lancering Geleide wapens Nike Vuurleiding Geleide wapens Nike
Verbindingen	Crypto-analyse Traffic-analyse Verbindingen

In het jongste septembernummer van De Militaire Spectator werd uitvoerig aandacht besteed aan taak en werkwijze van het Commando Luchtmachtopleidingen en het Commando Opleidingen Koninklijke Landmacht. Door gebrek aan plaatsruimte bleven twee opleidingsrichtingen bij het CLO buiten beschouwing. Eén van deze richtingen, de operationele, wordt thans besproken. De logistieke opleidingen ten slotte zullen in een volgend nummer ter sprake worden gebracht.

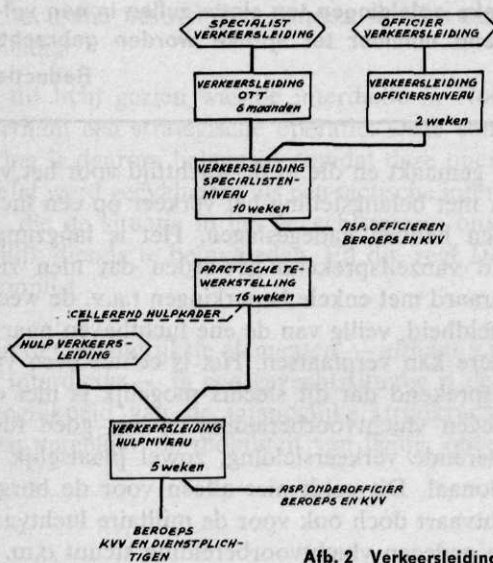
Redactie

ben gemaakt en die in de wachttijd voor het vertrek met belangstelling het verkeer op een luchthaven hebben gadegeslagen. Het is langzamerhand vanzelfsprekend geworden dat men zich, uiteraard met enkele beperkingen t.a.v. de weersgesteldheid, veilig van de ene luchthaven naar de andere kan verplaatsen. Het is echter even vanzelfsprekend dat dit slechts mogelijk is met een gedegen vluchtvoorbereiding en een goed functionerende verkeersleiding, zowel plaatselijk als regionaal. Dit geldt niet alleen voor de burgerluchtvaart doch ook voor de militaire luchtvaart. Een gedegen vluchtvoorbereiding steunt o.m. op een goede vluchtvoorlichting, een taak van de verkeersleiding. Gegevens m.b.t. de weersgesteldheid, zowel lokaal als „en route”, vereisen een nauwe samenwerking met de meteorologische dienst. Meldingen van vertrek en aankomst aan andere instanties en vliegvelden vereisen goede verbindingen. Dit zijn slechts enkele facetten van de verkeersleiding, waarvoor het personeel van deze dienst verantwoordelijk is en waarmee het in de opleiding, naar gelang het niveau, wordt geconfronteerd.

Voor de functie *Hulp Verkeersleiding (HVKL)* is een 5-weekse cursus opgezet, waarin de leerling o.a. met de taak en werkwijze van verkeersleidingsdiensten en het luchtverkeersbeveiligingscentrum, alsmede met het gebruik van apparatuur en uitrusting vertrouwd worden gemaakt. Tevens

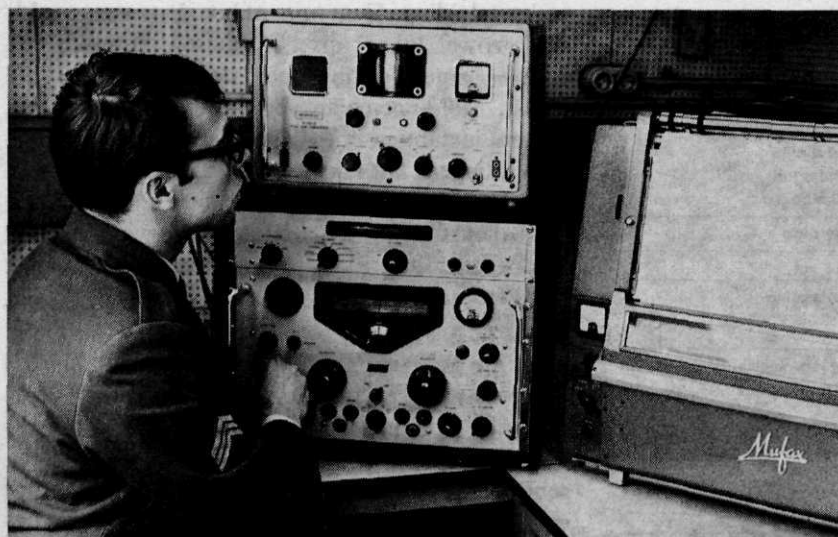
Afb. 1 Verkeersleiding

Afb. 2 Verkeersleiding

Afb. 3 Meteorologie

Afb. 4 Meteorologie

maakt hij kennis met elementaire begrippen op het gebied van meteorologie, navigatie, telecommunicatie en luchtvaart-Engels. De cursus is opengesteld voor dienstplichtigen, KVV'ers en beroepspersoneel.

De opleiding voor *Officier* en *Specialist Verkeersleider* (Off Vkl, Spec Vkl) verloopt de eerste 10 weken op identieke wijze. In de gemeenschappelijke cursus is een groot aantal praktijkuren opgenomen voor synthetische oefeningen in o.a. plaatselijke verkeersleiding, R/T(radiotelefonie)-procedures, naderingsverkeersleiding, alsmede vluchtvoorlichting. Aansluitend op deze cursus volgt de aspirant Off Vkl nog een 2-weekse cursus, gericht op de specifieke officierstaken op verkeersleidingsgebied.

Meteorologie (afb. 3 en 4)

De dienst Meteorologie is onverbreekelijk verbonden met het operationele gebeuren van het luchtmachtbedrijf. Van een goede „forecast” kan het welslagen van een missie afhangen. (Vaak echter was deze dienst in het verleden het onderwerp van spottende opmerkingen zoals: „ze zijn er weer eens naast...”). Door het gebruik van weersatellieten, de uitbreiding van de communicatie en de verbetering van de verbindingen is de kennis van de weersverschijnselen aanzienlijk toegenomen, waardoor de kansen op een „misrekening” zijn verminderd.

Voor het vervullen van de taken van de „Meteo” is personeel nodig van verschillend vakbekwaamheidsniveau.

De *Hulp Weerwaarneming (HWW)* is belast met het decoderen van meteorologische berichten en het verwerken daarvan in weerkaarten en diagrammen. Hij wordt uitsluitend tewerkgesteld bij de Meteorologische Voorlichtings- en Verbindingsgroep. In een 5-weekse cursus worden de leerling de vereiste kennis en vaardigheid bijgebracht.

De *Specialist Weerwaarneming (Spec WW)* krijgt in een gedegen opleiding van 18 weken o.m. onderwerpen te bestuderen die betrekking hebben op het verrichten van meteorologische waarnemingen en de verzending daarvan, de meteorologische codes en hun toepassingen, het verwerken en in kaart brengen van meteorologische gegevens, meteorologische instrumenten en het gebruikersonderhoud daarvan. Aan het eind van de cursus wordt de leerling geëxamineerd door

een commissie, waarin ook ambtenaren van het KNMI zitting hebben. In dit verband dient te worden opgemerkt dat de KLu ook ambtenaren van het KNMI opleidt.

Voor de opleiding tot *Officier Meteorologie* komen alleen beroepspersoneel en KVV'ers met een middelbare schoolopleiding (B-richting) in aanmerking. De cursus Officier Meteorologie, waarin behalve aan de theorie veel aandacht aan de praktijk wordt geschonken, duurt 23 weken. Met ingang van de 6e week wordt het analyseren van weerkaarten beoefend, waarbij wordt uitgegaan van een aantal series geplotte weerkaarten. Doel van het analyseren is:

- de leerling vaardigheid te doen verkrijgen in de analysetechniek;
- de leerling inzicht te geven in de ontwikkeling van karakteristieke weersituaties.

Na verloop van tijd worden tevens aërologische kaarten, behorende bij bovengenoemde kaartseries geanalyseerd. De leerlingen krijgen hierdoor tevens een ruimtelijk inzicht in de opbouw van de stromingspatronen. Ten slotte worden de leerlingen geoefend in het opstellen van lokale weersverwachtingen.

Om vaardigheid te verkrijgen in het geven van mondelinge voorlichting aan een groep toehoorders houden de leerlingen m.i.v. de 6e week beurtelings een bespreking van het weer aan de hand van de actuele weerkaart. De leerlingen wordt hierbij de techniek van de meteorologische briefings bijgebracht, waarbij in het bijzonder aan presentatie en woordkeus aandacht wordt besteed. Elke leerling houdt ten minste één weerbespreking in de Engelse taal.

De verkregen vaardigheid in het analyseren van weerkaarten, het opstellen van weersverwachtingen en het houden van briefings wordt vervolgens in een periode van 3 weken zo goed mogelijk in de praktijk gebracht. De leerlingen worden daartoe ingedeeld bij één of meer, bij het Luchtmacht Meteorologische Squadron ingerichte, meteostations, waarin dienst wordt verricht als op een vliegbasis. Door middel van een aansluiting op de 3 meteoverreschrijvernetten en het facsimilenet kan hetzelfde actuele berichtenmateriaal worden verwerkt als op een vliegbasis. In elk station werken 4 leerlingen; 3 ervan verrichten werkzaamheden, die normaal door Specialisten Weerwaarneming worden verricht. Beurtelings verrichten de leerlingen de dienst van meteoroloog, waarbij een instructeur aanwezig is voor het

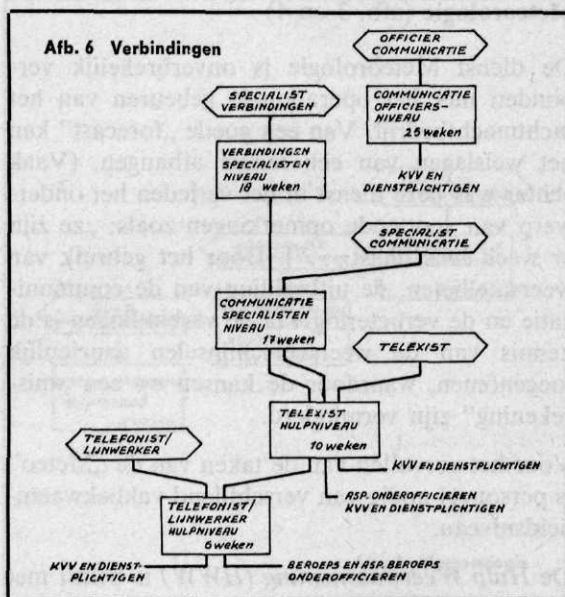
Afb. 5 Verbindingen

geven van leiding en het beoordelen van de prestaties. Voorts worden de leerlingen tijdens de cursus een week gedetacheerd bij de meteodienst van een vliegbasis, waar zij kennis maken met de praktische aspecten van het bedrijf.

Verbindingen (afb. 5 en 6)

Alvorens op de verbindingsopleidingen zelf in te gaan is het gewenst een aantal factoren na te gaan, dat hierop van directe invloed is. In een zich snel ontwikkelende „technische” maatschappij gedraagt de groei van de behoefte aan overdracht van informatie zich immers explosief. De noodzaak van en de vraag naar informatie vloeit voort uit de huidige wijze van bedrijfsvoering. Dit geldt in het bijzonder voor een defensieapparaat als de Koninklijke Luchtmacht. De snelheid van overdracht van informatie en de beschikbare capaciteit kunnen van levensbelang zijn. Automatisering is dan ook een noodzakelijkheid geworden. Dit stelt hogere eisen aan bedienend personeel: de nauwkeurigheid bij de voorbereiding (het verzendgereed maken van informatie) is van het grootste belang. Voorts moet, om een onderdeelstaak zo lang mogelijk te continueren, o.a. lokaal met alle ter beschikking staande verbindingsmiddelen kunnen worden gemanipuleerd.

Dit vereist inzicht bij lokale instanties, „communications controls” (Comms Control) genaamd. Voorts spelen landelijke verbindingsstelsels, zoals het straalzendernet, met een centrale instantie (System Control) een dirigerende rol. Ten slotte legt de internationale samenwerking ons verplichtingen op.

Behalve de bovenstaande facetten mogen de aspecten van de verbindingsbeveiliging en de elektronische oorlogvoering nimmer uit het oog worden verloren. Deze aspecten en de hierboven genoemde facetten vormen de grondslagen voor de theoretische indoctrinatie bij de verbindingsopleidingen en voor de keuze van de middelen.

Middelen t.b.v. verbindingsopleidingen

Willen de verbindingsopleidingen een positief resultaat afwerpen, dan zullen de ter beschikking staande verbindingsmiddelen een weerspiegeling van de praktijk moeten vormen. Bij budgettering moeten dan ook de opleidingen voorop staan, ten einde „gebruikers” van nieuwe apparatuur beschikbaar te hebben bij invoering daarvan. Prak-

tijklokalen vormen dan ook het hart van deze opleidingen. De bezettingsgraad van deze lokalen en de combinatie met theoretische instructie zijn een regelmatige zorg ter bewaking van de efficiency. In de praktijklokalen vindt men complete telefooncentrales, veldtelefoonapparatuur, diverse soorten verreschrijvers („telexen”), voorponers, compleet ingerichte verbindingseindstations en een „tape-relay”station. Voorts vormen vaste en mobiele radiostations een onmisbare schakel voor de praktijk (radiotelegrafie, -telefonie en telex over radio). Naar behoefte is deze apparatuur aangevuld met automatische „vercijferers”.

Theorie

Bij de instructie vormen procedures, ontleend aan de Allied Communications Publications (ACP's), een belangrijk deel van de te behande-

len stof. Bovendien komen de lokale, nationale en internationale facetten aan de orde. De samenwerking met PTT en de te gebruiken apparatuur, schema's, tekeningen enz. komen hierbij naar voren. Doelstelling en opbouw van het KLu-straalzendernet met het aspect van (her)routeren van verbindingen vormen eveneens een te behandelen onderwerp. Tenslotte komt het „karakter” van de diverse onderdelen (vliegbasis, navigatiestations, groep geleide wapens enz.) ter sprake.

Opleidingen

De opleidingen zijn afgestemd op de functies en de daaraan verbonden vakbekwaamheidsniveaus zoals in het onderstaande overzicht en in afb. 6 aangegeven. Het overzicht bevat tevens in grote trekken de inhoud van de cursussen. Specialisatiecursussen werden in afb. 6 niet opgenomen, aangezien zulks in dit bestek te ver zou voeren.

---

a. (Hulp)niveau dienstplichtigen en KVV'ers

1. *Telexist*, waarvoor 180 aanslagen per minuut als eis gelden. De nauwkeurigheid speelt hierbij een grote rol (foutloos voorponsen van berichten, zeker v.w.b. de adressering; dit i.v.m. de automatisering).
2. *Telefonist/Lijnwerker*, voor personeel belast met de bediening van telefooncentrales en de opbouw, bediening en onderhoud van veldtelefoonnetten.

b. Specialistenniveau

1. *Specialist Verbindingen*, alleen voor beroepspersoneel. Na de kaderopleiding op de KKSL volgt de vaktechnische opleiding. Behalve de opleiding tot Specialist Communicatie (zie hieronder) krijgt dit personeel een vervolgopleiding met als inhoud: radiotelegrafie (NAVO-eis 15 woorden/minuut), het optreden als Chef Telefooncentrale en als hoofd van de Telefoon- en Telegraaf Afdeling op een onderdeel. Ter verkrijging van een goed inzicht worden de grondbeginselen van elektronica gegeven.
2. *Specialist Communicatie* (dienstplichtigen en KVV'ers), voor onderofficieren belast met controlerende en administratieve taken op verbindingstations. Zij ontvangen tevens een opleiding voor radio-

telegrafie (12 woorden/minuut), radiotelefonie, telex (over radio) en voor Comms-Control-functionaris.

c. Officiersniveau

Behalve de KMA-opleiding, die hier buiten beschouwing blijft (geen opleiding onder verantwoordelijkheid van het CLO) kent de KLu de volgende opleidingen.

1. Opleiding tot *Officier Communicatie* voor reserveofficieren die op een KLu-onderdeel de rechterhand van de hoofdverbindingsofficier zijn. Zij dienen inzicht in het werk van hun ondergeschikten te hebben en leiding en controle hierop uit te oefenen. Evenals de hoofdverbindingsofficier zullen ook zij inzicht moeten hebben in het gebruik van alle ter beschikking staande verbindingsmiddelen.
2. *De cursus Verbindingstechniek*, bedoeld voor de vorming van Officieren die de taak van hoofdverbindingsofficier op een onderdeel moeten kunnen vervullen. Deze scholing is voornamelijk theoretisch gericht en beoogt het bijbrengen van de nodige technische kennis. Mogelijkheden en beperkingen van apparatuur komen ter sprake; het accent ligt op straalverbindingen (incl. telefoon- en telegraaftechniek) en automatisering.

Mahan en de Middellandse Zee

J. R. Evenhuis

Radio/TV-correspondent te Rome

Alfred Thayer Mahan (1840-1914) is nog bekend als auteur van een boek: „The influence of sea power upon history”, dat in 1890 verscheen. In zijn tijd was de Amerikaanse marinedeskundige een internationale beroemdheid. Daarna bleef hij nog enige tijd in ere omdat hij kennelijk niet slechts voor zijn eigen periode geschreven had; hij verbond een grote historische kennis met frappant juist gebleken blikken in de toekomst. Ten slotte schenen echter twee wereldoorlogen, die het strategische aangezicht van de aarde totaal veranderden, ook de inzichten van deze „ziener” overbodig te hebben gemaakt, hoewel hij voor zijn dood (december 1914) nog de redenen wist aan te geven waarom Duitsland de zojuist uitgebroken oorlog zou verliezen.

Thans neemt de belangstelling voor Mahan echter weer opvallend toe. Vooral sedert men de ontdekking heeft gedaan, dat hij reeds in de vorige eeuw met een nieuwe maritieme Oost-West-tegenstelling rekening hield. Daar dacht in zijn tijd niemand aan, en in feite zou het nog ca. 75 jaar duren voordat het Westen weer met een Oostelijke tegenstander ter zee zou worden geconfronteerd.

In 1890, toen Mahans bekendste boek verscheen, bestonden de Turken als zeemacht niet meer. Hun schepen waren de laatste grote uitdaging op zee Oost contra West geweest. Een uitdaging waarvan de realiteit al nagenoeg verloren was gegaan, maar die in 1565 (het „grote” beleg van Malta) en in 1571 (zeeslag bij Lepanto), een dubbeltje op zijn kant was geweest. Pas daarna konden de vloten van de Westelijke wereld, niet meer bedreigd door een gemeenschappelijk gevaar, zich volledig aan de taak van hun onderlinge bestrijding wijden, wat zij dan ook „grootscheeps” deden. Mahan vermocht daaruit, als niet-Europeaan, conclusies te trekken die hem ook nu nog tot de meest objectieve historicus van die hoogst bewogen periode uit de maritieme geschiedenis stempelen.

Tegelijkertijd keek hij echter verder. Hij was er geenszins zeker van dat de toestand altijd zo'n

Westelijke suprematie te zien zou geven. En zo kwam hij, in tegenstelling tot het bij Europeanen heersende triomfalisme, al in 1890 op de volgende gedachte:

Tegenwoordig lijkt het inderdaad alsof het centrum van de macht ter zee absoluut in het Westen ligt. Maar zou het een of andere toeval ertoe leiden dat aan de controle van het Zwarte-Zeebekken, die Rusland nu heeft, de beschikking over een toegang tot de Middellandse Zee zou worden toegevoegd, dan zouden de bestaande strategische verhoudingen helemaal veranderen. Het Oosten zou het Westen dan halverwege ontmoeten.

Dit is in de loop van de jaren '60 werkelijkheid geworden, zonder dat velen het ook maar in de jaren '50 zagen aankomen. Het is dus de moeite waard verder naar deze „profeet” te luisteren.

In de eerste plaats stelt Mahan vast, dat er in de Middellandse Zee — tot aan zijn tijd het enige toneel van maritieme conflicten tussen Oost en West — niet veel van die conflicten zijn geweest. Het waren er in het geheel slechts twee. Maar zij waren van zeer decisieve betekenis. Het eerste betrof de botsing tussen Octavianus en Marcus Antonius, waarbij de laatste, onder de invloed van het Oosten gekomen, een serieuze aanslag op de eenheid en het hele karakter van het Romeinse rijk uitvoerde. Zou hij hebben gewonnen, dan zou het centrum van dit rijk althans niet in Rome zijn gebleven maar naar Alexandrië of een andere Oostelijke stad zijn verlegd. Deze mogelijkheid werd afgewend doordat Octavianus ter zee ten slotte de meerdere van Marcus Antonius bleek (slag bij Actium 31 v.C.). Het compenseerde zijn inferioriteit te land en redde Rome.

Deze constellatie herhaalde zich ten tijde van de Turkse invasie. Nog in 1683 kon Wenen worden belegerd. Maar de vaart was eruit, sedert — na Lepanto — de Turkse vloot Europa niet langer vanuit het zuiden kon belagen.

Mahan was inmiddels nog een andere merkwaardige omstandigheid opgevallen: de maritieme conflicten tussen Oost en West hebben in het

Middellandse-Zeebekken een opmerkelijke tendens vertoont: nl. zich in hun climax in min of meer dezelfde hoek af te spelen.

Hoe kwam het, aldus Mahan, dat in twee grote worstelingen tussen de machten van het Oosten en van het Westen de tegenover elkaar geplaatste vloeten elkaar tegenkwamen op plekken als Actium en Lepanto, die zo dicht bij elkaar liggen? Was dit alleen maar een coïncidentie of heeft het te maken met omstandigheden die zich herhaalden en zich ook in de toekomst zouden kunnen herhalen? In het laatste geval is het de moeite waard naar de reden te zoeken, want zou er opnieuw een grote Oostelijke zeemogendheid, zoals die van Antonius of van Turkije opkomen, dan zouden de strategische kwesties gelijk zijn.

Mahan zelf kon er 80 jaar geleden niet veel over zeggen, behalve dat het grootste Middellandse-Zeeconflict, dat hij uit zijn eigen eeuw kende, ook weer in precies dezelfde hoek was voorgevallen (slag bij Navarino 1827, tussen Engeland, Frankrijk en Rusland aan de ene en Turkije aan de andere kant). Het ging toen om het bestaansrecht van een vrij Griekenland. Dit moest door de Grieken tegen de legers van Mehemet Ali van Egypte worden doorgezet. Maar, zoals zo vaak, bleek ook daarbij weer dat als het alleen van de macht te land afhangt, het Oosten altijd een voorsprong heeft op het Westen. Hoe decadent zij toen ook al was, de macht van de sultan en zijn vazallen was nog altijd te sterk voor de Grieken, die overal werden verslagen. Mehemet Ali kon zich, evenals Marcus Antonius, uitdagend aan de tegenover Italië gelegen kust van Griekenland etableren. En weer was het de plek waar door een vlootzege van de andere kant de rollen werden omgedraaid. Navarino bezorgde de Grieken de onafhankelijkheid die zij zich zelf niet hadden weten te verschaffen.

Ook dit was, daar Turkije toen nog een uitgesproken Oostelijke macht was, een beslissing

tussen Oost en West. De Russische vloot die aan Westelijke kant meevocht, had het toneel van de strijd niet slechts om de West, en met alle Westelijke hulp, bereikt. Haar bevelhebber, in de grote Sovjet-encyclopedie eenvoudig „Gejden” genaamd, heette volledig: graaf Lodewijk, Sigismund, Vincent, Gustaaf van der Heyden... een Nederlander! Hij was even „Westelijk” als Colonna, de Romeinse edelman die bij Lepanto overwon, maar de in het licht daarvan wel zeer merkwaardige voornaam Marcantonio droeg.

Actium, Lepanto, Navarino: alles in dezelfde hoek. Het zou een historische curiositeit kunnen zijn. Meer niet, hoewel, zoals we zagen, Mahan er al meer achter zocht.

Eén ding geeft alvast zeer te denken. Allen die zich van de strategische doeleinden van de nieuwe uitgesproken Oostelijke zeemacht in de Middellandse Zee, die van de Sovjet-Unie, rekenschap geven, betrekken die doeleinden mede in de eerste plaats op de politieke toekomst van Joegoslavië. De Sovjets, vol rancune over de richting waarin Tito zijn land heeft gestuurd, stellen zich die anders voor dan de Joegoslaven zelf. Tegen een invasie te land à la Tsjecho-Slowakije kunnen de Joegoslaven zich echter alleen te weer stellen, als zij over hun kust kunnen blijven beschikken. Tevens is slecht in te zien waarom het Westen dan aan de noodzaak zou ontkomen, hen steun te verlenen. Zo'n passiviteit zou het evenwicht in Europa definitief in zijn nadeel verstoren.

Hoe dat alles ook zal worden, er is opnieuw aanleiding een maritieme botsing tussen Oost en West in de Middellandse Zee — zou zij komen — dáár te verwachten waar Mahan al 75 jaar geleden met de vinger naar wees. Het is weer de plek van de waarschijnlijkste climax. „Conditions that recurred, and may recur again . . .”

Geweldexces en stress

drs. J. Wiersum

Majoor der Infanterie

Wanneer, vooral in de laatste tijd, wordt gesproken over gebruik van georganiseerd geweld en de daarmee nogal eens gepaard gaande geweld-excessen, moet worden bedacht, dat het in feite gaat om menselijk gedrag. Gedrag dat, voor wat betreft het gebruik van „geoorloofd geacht oorlogsgeweld”, wordt genormeerd door regels van het internationaal oorlogsrecht. Geweldexcessen kenmerken zich daarentegen door „normloos” gedrag, met andere woorden: door een toestand van anomalie.

De vraag die zich hierbij aan ons opdringt is: wanneer en onder welke omstandigheden zal (kan) gebruik van geoorloofd geweld overgaan in geweldexcessen? Anders gezegd: hoe komt het dat dikwijls lang gerespecteerde normen voor sommigen hun waarde als gedragsbepalende factor verliezen?

Van Doorn en *Hendrix* hebben een eerste aanzet tot verklaring van ontsporing van geweld gedaan in hun analyse van het optreden van Nederlandse troepen in Indonesië in de periode 1945-1949 [1]. Uit het door hen onderzochte materiaal bleek duidelijk dat excessief geweld zich vooral voordeed bij eenheden van de zogenaamde speciale troepen en inlichtingendiensten. Deze eenheden hebben, veelal door taak en omstandigheden gedwongen, dikwijls ongeoorloofd geweld toegepast. Genoemde auteurs concluderen, dat de in de Indonesië voorgekomen geweldontsporing hoofdzakelijk structurele oorzaken heeft gehad.

Behalve door structurele factoren wordt gedrag echter ook bepaald door psychologische factoren. Men kan stellen dat gedrag een resultante is van een geheel van psychologische eigenschappen van een handelend individu en de omgeving waarin dit zich bevindt.

Om tot een zo volledig mogelijke verklaring van geweldexcessen te komen mag een meer op de psychische eigenschappen van het individu gerichte benadering niet ontbreken. Deze wil daar-

mee geen afbreuk doen aan de meer sociologisch gerichte verklaring, maar wil een, noodzakelijk geachte, aanvulling zijn. Een benadering ook, die meer voldoet, wanneer naar een verklaring van militaire excessen in Vietnam wordt gezocht. Daar blijkt ontsporing van geweld niet aan specifieke eenheden te zijn gebonden. Normale gevechtseenheden maken zich daar eveneens schuldig aan excessief geweld.

Factoren die het gedrag bepalen

In elke oorlog verkeert de soldaat meer dan eens in een stress-situatie. Een situatie, die wordt gekenmerkt door gevoelens van angst, vrees, spanning, verlatenheid, gebrek aan slaap en oververmoeidheid [2]. Deze verschijnselen betekenen een zware psychische en fysieke belasting voor de soldaat en zijn van grote invloed op velerlei factoren die het gedrag bepalen [3]; o.a. de volgende.

Persoonlijkheid. Uit onderzoek is gebleken dat autoritaire persoonlijkheden eerder kritiekloos bevelen uitvoeren dan minder autoritair ingestelde personen.

Attitude ten aanzien van de vijand. Van grote invloed zijn de opleiding en training in de kazerne en daarbij is vooral belangrijk hoe de toekomstige vijand wordt afgeschilderd, de wijze waarop oorlogsrecht wordt „behandeld”, enz. *Huetting* meent dat onjuist militair optreden in grote mate zou zijn te wijten aan een inadequate opleiding [4]. Ook het voorbeeld van de commandant mag hier niet onvermeld blijven. Bekend is, dat mensen die in een stress-situatie verkeren in hoge mate beïnvloedbaar zijn. Gemakkelijk kan dan een toestand van zodanige emotionele binding, in ons geval tussen de commandant en zijn soldaten, ontstaan waarin gevoelsbesmetting kan plaatsvinden en de attitude sterk kan worden beïnvloed, zowel in gunstige als ongunstige zin [5].

Vervreemding. Dit proces wordt sterk in de hand

gewerkt door isolatie, gemis aan informatie, het zich bevinden in een vreemd land, met een vreemde taal en een ander ras en ook in belangrijke mate door onduidelijkheid van de oorlog. Met name geldt dat voor die conflicten waarbij de natie als geheel nauwelijks is betrokken en de soldaat in de gevechtssituatie ervaart, dat hetgeen waarvoor hij vecht, in het moederland sterk wordt veroordeeld. Deze omstandigheden zijn er mede oorzaak van dat de soldaat een gevoel van onveiligheid, vrees, frustratie en verbittering krijgt [6]. Tevens bevordert het een proces van:

Deïndividualisatie, waarin men steeds minder als individu aanspreekbaar is en zich ook minder verantwoordelijk voelt voor zijn daden. Men wordt hoe langer hoe meer kritiekloos en bevelen worden veelal zonder meer gehoorzaamd. Ook de vijand wordt gedeïndividualiseerd tot louter een gevaarlijk object [7]. Vele experimenten werden aan dit verschijnsel gewijd. Zo werd onder meer gevonden, dat gedeïndividualiseerde proefpersonen eerder geneigd waren onmenselijke straffen aan andere personen uit te delen dan een neutrale controlegroep; voorts kan het deïndividualisatieproces ook remmingen tot inacceptabel gedrag wegnemen en zelfs bevrediging schenken [8].

Omstandigheden, van invloed op de gedragsdeterminanten

In welke mate genoemde factoren zullen werken als determinanten van slecht beheerst, agressief gedrag van soldaten, hangt af van een complex van omstandigheden, die voor een ieder drastisch kunnen verschillen. Sommigen worden blootgesteld aan extreme provocaties, anderen raken verzeild in situaties waarin het doden betrekkelijk gemakkelijk wordt, enz. Toch komen er vaak situaties voor waarin uiterlijke, objectieve omstandigheden en de invloed hiervan op de gedragsbepalende factoren nauwelijks verschillen. In dergelijke situaties blijft de één wel binnen de grenzen van het toelaatbare en de ander niet.

De oorzaak van deze verschillende gedragspatronen dient, naar mijn mening, te worden gezocht in individuele verschillen, met name in het vermogen weerstand te bieden aan psychische en fysieke druk, met andere woorden: de „stresstolerantie”. Om twee redenen is een goede individuele stress-tolerantie van groot belang. De eerste betreft de

aard van de guerrilla-oorlogvoering. De soldaat staat in deze bijna zonder onderbreking onder een zware psychische druk. Ook wanneer hij niet in actie is, blijft het gevaar voor aanslagen, hinderlagen e.d. bestaan. Nergens voelt hij zich volledig veilig; de grens tussen „actie” en „rust” is vervaagd, want elke „voorbijganger” kan een vijand zijn. Van deze aanhoudende stress-situatie zei een guerrilla-deskundige: „...is is a situation where each barrier takes its toll on the nerves of the troops” [9].

Wanneer daaraan wordt toegevoegd, dat *Appel* (en ook andere onderzoekers) in de Tweede Wereldoorlog constateerden, dat vele soldaten, na een verblijf van 80 à 100 dagen in de frontlijn, een sterk toenemende psychische kwetsbaarheid vertoonden, dan zal duidelijk zijn, dat een guerrilla het uiterste van een soldaat vergt [10].

De andere reden van een steeds zwaarder wegend belang van een goed individueel weerstandsvermogen ligt in een steeds vaker voorkomende, zwakker wordende groepsbinding t.g.v. andere rouleringssystemen.¹

In vele onderzoeken is aangetoond, dat een goede groepscohesie één van de belangrijkste fundamenteën is van de individuele stresstolerantie [3]. Des te meer de man in de groep is geïntegreerd, des te beter zal zijn psychisch weerstandsvermogen in stress-situaties zijn.

Thans is het zo, dat bij optreden in conflicten op beperkte schaal andere personeelsrotatiesystemen worden toegepast. *Moskos* geeft in dit verband een beschrijving van het, door de Amerikanen toegepaste *DEROS*-systeem (Date Expected Return Overseas). Hij kwam tot de conclusie, dat: „...the rapid turnover of personnel hinders the development of primary-group ties as well as rotating out of the unit men who have attained combat experience” [11].

Selectie

Gezien de behoefte in een guerrilla aan vooral psychisch stabiele soldaten, doen zich twee vragen voor: is selectie van psychisch „kwetsbare” individuen mogelijk en, zo ja, wat zijn dan de

¹ Ook leiderschap is relevant voor de stresstolerantie. Deze factor laten wij hier onbesproken, omdat de waarde ervan in alle soorten oorlog gelijk is, en het hier gaat om het specifieke van de guerrilla. Interessant is wel de vraag, of de guerrilla-oorlogvoering nog bijzondere vormen van leiderschap vereist.

selectiecriteria? Deze vragen zijn gemakkelijker gesteld dan beantwoord. Het blijkt in de praktijk niet eenvoudig hiervoor valide testbatterijen te construeren. Uit, vooral Amerikaanse, literatuur is echter wel het een en ander bekend. Zo concludeerde *Strange* uit daartoe gedaan onderzoek dat: „...individuals with a history of difficulty in adapting to society prior to enlistment were more likely to fail to adapt in a combat situation [12]. De door hem onderzochte categorie kenmerkte zich vooral door vroegere moeilijkheden in sociale relaties op school en in gezin; voorts kon ze zich in gedragsuitingen moeilijk „beheersen”.

Ook het intelligentiequotiënt speelt een rol bij de psychische stabiliteit. *Wallen* vond, dat psychisch kwetsbare individuen, dus zij met een lage stress-tolerantie, een IQ hadden dat lager lag dan het gemiddelde, alhoewel dat in geen enkele relatie stond met een goede motivatie en toewijding [13]. Beide laatstgenoemde factoren alleen blijken niet voldoende om de „emotionele balans” van het individu in langdurige stress-situaties in stand te houden.

Dat het IQ niet alleen predictieve waarde kan hebben voor gedrag in oorlogstijd, doch ook voor gedrag in vreedstijd, toonde de *Zweed Ekblad* aan. Hij kwam tot de conclusie, dat bij de marine dienstplichtigen met de laagste intellectuele capaciteiten, overeenkomend met een mentale leeftijd volgens de Pointschool beneden 12 jaar, ook het minst in staat bleken de mentale spanningen te verdragen, die de militaire dienst meebrengt [14].

Bovendien bleek uit een onderzoek naar „combat effectiveness” onder Amerikaanse mariniers in Vietnam, dat zij die het *best* in het gevecht voldeden, aanzienlijk beter scoorden op genoemde variabelen: goede sociale relaties in gezin en op school vóór indiensttreding en een gemiddeld IQ of daarboven [15].

Hoewel de resultaten van tot dusver verricht onderzoek naar goede selectiecriteria voor psychische stabiliteit nog allesbehalve ondubbelzinnig en voor de volle 100% overtuigend zijn, kan toch niet worden ontkend, dat verschillende variabelen een voor de praktijk reeds acceptabele voorspellende waarde hebben. Het zou daarom van kortzichtigheid getuigen, en bovendien onvoorzichtig zijn, de tot dusver gevonden resultaten te verwaarlozen.

Praktijk

Meer dan eens blijkt echter, dat gestelde selectiecriteria en -normen niet exact genoeg worden toegepast; vooral wanneer wordt overgegaan tot het vormen van een vrijwilligersleger. Kwantiteit prevaleert dan al te vaak boven kwaliteit door politiek vastgestelde streefgetallen. Een voorbeeld is het 100.000-vrijwilligersplan van minister McNamara. Om dit plan te doen slagen, moesten de selectienormen worden verlaagd, met als gevolg aanneming van personeel dat nauwelijks geschikt moest worden geacht voor de gevechtstaken waarvoor het was bestemd.

Van de C-compagnie, betrokken bij de geruchtmakende My-Lai-affaire, hadden 13 vrijwilligers een IQ beneden het vereiste minimum van dat van de dienstplichtige. Luitenant Calley en Kapitein Medina hadden voor hun indiensttreding een „levensloop”, die de vraag wettigt of zij wel uit het goede hout waren gesneden om als aanvoerder te fungeren in een guerrilla met zijn voortdurende stress-situaties, en waarin tevens de aard en omvang van de gevechtsacties een grote mate van zelfstandigheid voor de commandant meebrengen [16].

Verantwoordelijkheid

Ten slotte de vraag: waar berust de verantwoordelijkheid voor het ontspoord geweld? Mijns inziens ligt dit zonder meer in de eerste plaats bij de bedrijver van het excessief geweld. Doch hoe ligt de zaak indien betrokkene eigenlijk had moeten worden afgekeurd, althans nimmer in een constante stress-situatie als een guerrilla had mogen worden gebracht?

Hoewel schuld niet overdraagbaar is, kan hier toch zeker van een omstandigheid worden gesproken, waarin de pleger van het exces niet *ten volle* verantwoordelijk kan worden gesteld. De verantwoordelijkheid voor de ontsporing dient óók elders te worden gezocht en, naar ik meen, in eerste instantie bij de autoriteit onder wier verantwoordelijkheid de selectie plaatsvindt, wanneer zij verzuimt de opdrachtgever op de consequenties van een onvoldoende toepassing van de selectie te wijzen. In tweede instantie bij de politieke leiders, indien deze op de hoogte zijn, c.q. hadden kunnen zijn, van de gevaren, verbonden aan een inadequate toepassing van de selectie. Of deze verantwoordelijkheid ook juridisch

bestaat, laat ik verder buiten beschouwing. Mijns inziens bestaat zij in ieder geval moreel.

Samenvatting

Zoekend naar een verklaring voor excessief militair geweld moeten behalve structurele ook psychologische factoren in beschouwing worden genomen. Ontspoord militair gedrag wordt niet alleen door aard en opdracht van een eenheid bepaald, doch kan voor een groot deel ook door psychisch kwetsbare individuen worden veroorzaakt, m.a.w.: individuen met een onvoldoend psychisch weerstandsvermogen, die in langdurige stress-situaties een ongeheerst agressief gedrag kunnen vertonen.

Om het ontsporen van geweld door individuen met een onvoldoende stresstolerantie zoveel mogelijk te beperken, is een strenge selectie vereist.

Zijn politieke doelstellingen er de oorzaak van, dat de selectienormen moeten dalen, dan dienen politieke leiders zich terdege te realiseren, dat zij hiermee een grote verantwoordelijkheid op zich laden.

Literatuur

1. J. A. A. van Doorn en W. J. Hendrix — *Ontsporing van geweld*. Rotterdam (1970).
2. J. J. van den Berg — *Kleine psychiatrie*. Nijkerk (1970).
3. R. R. Grinker en J. P. Spiegel — *Men under stress*. Philadelphia (1945).
4. J. E. Hueting — Calley en de verlaagde schietdrempel. *Handelsblad/NRC* (5 juni 1971).
5. J. J. van den Berg — *Dieptepsychologie*. Nijkerk (1970)298.
6. P. H. Langner — The making of a murderer. *Amer. J. Psychiatry* (1971)(1)951.
7. J. D. Frank — *Sanity and survival*. New York, 182.
8. P. Festinger — *J. abn. & soc. psychol.* 47(1952)382.
9. J. E. Cross — *Conflict in the shadows*. Londen (1964)58.
10. J. W. Appel — *Neuropsychiatry in World War II*, dl 1. Washington DC (1966)373.
11. C. H. Moskos — *The American enlisted man*. New York (1970)141.
12. R. E. Strange — *Psychology and physiology of stress*. New York (1969)75.
13. V. Wallen — *Psychology and physiology of stress*. New York (1969)167.
14. M. Ekblad — *A psychiatric and sociologic study of a series of Swedish naval conscripts*. Copenhagen (1948).
15. J. L. Nahan en G. A. Clum — Longitudinal prediction of marine combat effectiveness. *J. Soc. Psychol.* 83(1971)45.
16. S. M. Hersh — *My Lai*. New York (1970).

Zijn onze geneeskundige eenheden voldoende bewapend ?

H. E. Gramberg

Majoor van de Geneeskundige Troepen

Wanneer wij de organisaties van geneeskundige onderdelen bezien, valt het op, dat de bewapening alleen bestaat uit pistolen. Hierdoor wordt het twijfelachtig of deze eenheden zich zelf en de aan hun zorg toevertrouwde patiënten wel voldoende kunnen beschermen.

Ervaringen uit de Tweede Wereldoorlog, Indonesië, Korea en Vietnam hebben geleerd dat, alhoewel gnk ehdn niet voor gevechtsacties bewapend behoren te zijn, zij ook over andere lichte vuurwapens dan pistolen moeten kunnen beschikken. Natuurlijk dient er een essentieel verschil in bewapening te zijn voor hospitaalehdn in de territoriale sector en gnk cien/pels in de gevechtszone. Voor de laatstgenoemden is de kans op direct contact met vij (geïnfiltreerde) ehdn immers veel groter en bv. een zaustation of gnk installatie zal bij duisternis door de tegenstander niet altijd als een onder het verdrag van Genève vallend onderdeel worden onderkend. Bij verschillende oefeningen in het buitenland is regelmatig gebleken hoe kwetsbaar verbandplaatsen, opvangpunten en verzamelplaatsen zijn. Veelal werden slechts één of meer met pistool bewapende wachtposten aangetroffen, die geen

gevechtsofstelling of schuttersput hadden en zich als wandelende schietschijven presenteerden. Vooral de vaak vrij afgelegen zaustations en gnk opvangpunten vormen aantrekkelijke aanvalsdoelen voor infiltranten en partijgangers.

Het is beslist niet noodzakelijk dat wij onze gnk ehdn tot de tanden toe bewapenen. Ons voorschrift „de verdediging van gnk ehdn, inrichtingen en transporten” schrijft echter voor, dat men in de juiste verhouding over geweren, karabijnen en pistolen moet kunnen beschikken en zo nodig over handgranaten en lichte mortieren. Als voorbeeld volgt hier een verhaal waaruit blijkt hoe onmisbaar voornoemde wapens onder oorlogsomstandigheden kunnen zijn.

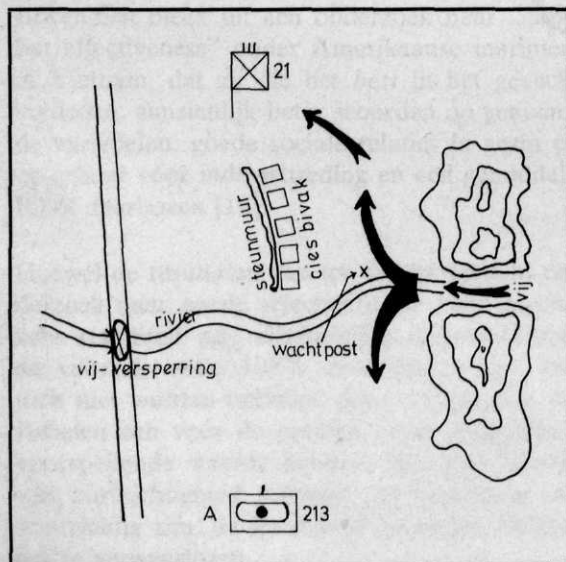
Fighting Medics¹

Tijdens de oorlog in Korea werd in mei 1951 door aanvallen van de 24e Infdiv noord van Kapyong en de 7e Infdiv noord van Chunchon te Sinpori een groot aantal Chinese eenheden omsingeld.

Op de 26e van die maand betrok de Geneeskundige compagnie van het 21e Infanterieregiment haar nacht bivak tussen de commandopost van het regiment en de A-batterij van de 213e Afdeling, op ongeveer 300 yards afstand van voornoemde onderdelen (zie de schets). Het bivakterrein lag naast een heuvel op een smalle strook grond tussen de heuvel en trapsgewijs aflopende rijstvelden. Zuidoost van de compagnieopstelling stroomde een snelle rivier tussen de heuvelrug door.

De cie had een doorlopende wacht ter sterkte van 20 man en volgens vaste order werden 4 posten uitgezet. Omdat de vijand nabij was, werden het nu dubbelposten.

In de vroege ochtend van de 27e mei trokken restanten van vijandelijke eenheden langs de rivier door de bergpas, kennelijk met het plan naar hun eigen lijn terug te keren. Ongeveer om 2 uur in de nacht ontdekte een wachtpost van de gnk

¹ M. Blumenson — *Combat Forces J.* (1952)(7).

cie de eerste vij soldaten en sommeerde hen. Tot antwoord kreeg hij een regen van handgranaten die de hele cie deed ontwaken. Sommigen sliepen op veldbedden in tenten en anderen in de voertuigen. Van iedereen was de eerste reactie onmiddellijk op de grond te gaan liggen en zich zo snel mogelijk aan te kleden, alvorens naar buiten in de regen en modder te gaan. Het onderdeel bestond uit 5 offn en 63 overigen en was onvoldoende bewapend voor een gevecht.

Bevo-sergeant Di Santo had wat munitie in zijn voertuig en hij gaf onmiddellijk 150 patronen uit aan 3 wachtposten die hierom kwamen vragen. De overige 250 karabijnpatronen en 8 handgranaten verstrekte hij aan degenen die ze nodig hadden.

Intussen had de cie een vuurpositie achter een steunmuur vlak bij het bivak ingenomen. Hierdoor kwamen de tenten en vtgn tussen de eigen linie en de vij te liggen. Laatstgenoemde was niet georganiseerd en slechts één groep slaagde erin door de rivier naar de weg te waden en daar posities in te nemen. Anderen zwermden uit en liepen tegen de artbatterij en de gnk cie op. Door de ontstane verwarring was men bang dat er op eigen mensen werd geschoten. Toen een luitenant bij een wachtpost aan de rivier een naderende groep liet aanroepen kreeg hij als antwoord: „Wij zijn Zuidkoreaanse soldaten”. Op zijn bevel „Stop vuren”, werd met machinepistolen op hem geschoten.

Verschillende vij sldn drongen tot in het bivak door en wierpen hier handgranaten. De uitwerking van deze granaten was weinig effectvol en het enige resultaat was, dat de werpers zelf werden gedood. Vooral de koks in hun witte kleding trokken 's vijands meeste aandacht. Gedurende het vuurgevecht werden alle tenten doorzeefd.

De eigen opstelling werd nimmer ernstig bedreigd en het belangrijkste resultaat van het eigen vuur was, dat de vijand aan de compagnieszijde van de rivier afboog in de richting van de regimentscommandopost. Een ordonnans die daarheen was gezonden om het vuurcontact te melden kwam terug met de mededeling dat de copost ook in gevecht was.

Het vuurgevecht ging, behoudens enkele onderbrekingen, de gehele nacht door. Bij schemering hergroepeerde de cie zich en behalve 58 krijgsgevangenen werden 23 dode Chinezen geteld. De eigen verliezen bedroegen 1 dode en 10 gewonden.

Bij daglicht werd door 2 tircien van het 5e Regt,

versterkt met 2 SP's, een tegenaanval gedaan, waaraan ook door personeel van de gnk cie werd deelgenomen. Spoedig werd een honderdtal krijgsgevangenen gemaakt, zodat het totale aantal die dag voor het 5e en 21e Regt op 2900 krijgsgevangenen werd gebracht. Gedurende dit gevecht werd door de waarnemend regimentschirurg, Lt J. C. Edward Green, alhoewel hij zelf gewond was, eerste hulp verleend aan 2 gewonden. In de HP-tent verleende hij later ook nog eerste hulp aan de overige gewonden en het was op deze plaats dat een patiënt werd gewond, terwijl hij op een draagbaar voor afvoer gereed lag.

De Chinezen waren meer verrast dan de gnk cie en hun plan om uit de omsingeling te breken mislukte doordat zij geen kans zagen een goede aanval in te zetten. Indien zij daarin wel waren geslaagd zou de licht bewapende gnk cie zeker onder de voet zijn gelopen. Dank zij de wil van dit onderdeel om stand te houden, werd de uitbraakpoging verijdeld.

Die ochtend te 08.30 uur was men bij de compagnie daarom ook buitengewoon trots op de geleverde prestatie en wie durfde toen nog te beweren, dat hospikken niet kunnen vechten?

Samenvatting

De hier beschreven Korea-ervaring zou met vele andere oorlogsverhalen kunnen worden aangevuld.

Ondanks financiële beperkingen, waarmee steeds rekening moet worden gehouden, is het zowel voor de bescherming van het eigen gnk personeel te velde als voor de aan hun zorg toevertrouwde patiënten noodzakelijk, dat de gnk odln te velde niet uitsluitend met pistolen maar ook met andere wapens worden uitgerust. Momenteel is dit kostbare personeel en materieel in oorlogstijd zeer kwetsbaar.

Wanneer de gnk chauffeurs, evenals alle overige chauffeurs bij de KL, met uzi's worden uitgerust en al het kader, met inbegrip van de pelotonscommandanten, met karabijnen, dan kan het personeel belast met de daadwerkelijke gnk verzorging de pistolen behouden. Het overige personeel, zoals de administrateurs, de koks, hofmeesters en monteurs, zal met geweren moeten worden bewapend.

Afhankelijk van hun oorlogstaak zullen onderdelen ter sterkte van een peloton ten minste over 2 lichte mitrailleurs en voldoende handgranaten moeten beschikken.

Een gewijzigde visie op het leiderschap

drs. A. A. Klumper

Kapitein der Infanterie

Mede onder invloed van op het individu gerichte ontwikkelingen in de maatschappij, waarbij de persoonsontwikkeling sterk op de voorgrond is komen te staan, heeft ook het element „vorming” van het individu binnen de Koninklijke Landmacht meer aandacht gekregen.

Voorts heeft het besef dat, o.a. door vertechnisering en de grote tactische spreiding van de troepen in de moderne tijd, de soldaat zelfstandig of in vrij autonome kleine groepen moet kunnen opereren, de behoefte versterkt het leiderschap qua vorm en inhoud aan te passen, en te richten op de zelfontplooiing van het individu.

Beseffend dat de krijgsmacht, wil zij optimaal kunnen functioneren, niet langer een tamelijk geïsoleerde sector van de samenleving mag blijven, moeten wij concluderen dat wij zoveel mogelijk gelijke omstandigheden als in de civiele organisatie dienen te creëren. Daarbij mag natuurlijk de geheel eigen functie van de krijgsmacht niet uit het oog worden verloren.

Om met het oog hierop nu relevante maatregelen te nemen, is het goed acht te slaan op ontwikkelingen in de maatschappij, waarvan wij ons immers niet willen isoleren. De meest opvallende zijn:

- een stijgend ontwikkelingspeil bij de individuen;
- een toenemende welvaart;
- een trend naar specialisatie;
- meer wensen inzake medebeslikking;
- grotere vraag naar informatie dan vroeger;
- een vrij autonoom functionerende categorie van de jeugd;
- een steeds duidelijker centraalstelling van de mens in een organisatie.

Het valt niet te ontkennen dat deze ontwikkelingen ook de KL reeds lang zijn binnengedrongen en dat ze consequenties hebben voor het geven van leiding.

Het leiderschap varieert, grof aangeduid, van een, in het belang van de organisatie zijnd, autoritair dirigisme tot een samenwerking van op gelijk-

heidsbasis functionerende individuen. Deze twee uitersten worden ook wel aangeduid met de termen „autoritair” of „instrumenteel”, resp. „sociaal” of „democratisch”.

In deze tijd kan men vaak horen, dat leiderschap afhangt van de situatie. Natuurlijk zijn factoren als werksituatie, individuen die betrokken zijn bij het werk, oorlogs- of vredesomstandigheden, enz. van invloed op het uiteindelijke leiderschapspatroon, maar genoemde maatschappelijke ontwikkelingen impliceren ingrijpender maatregelen dan een uitspraak over de situationaliteit van leiderschap doet vermoeden. In het volgende hopen wij dit nader te onderstrepen.

1. Gebiedsafbakening en verantwoording

Dit artikel tracht inhoud te geven aan het moderne leiderschap, m.a.w.: vulling te geven aan de kennis, kunde en vaardigheid die een commandant zou moeten hebben om leider te kunnen zijn. De verhandeling pretendeert niet een beschouwing te zijn over de organisatorische voorwaarden en procedures die ruimte moeten scheppen om dit leiderschap volledig tot zijn recht te laten komen. Met dit laatste wordt bedoeld, dat structurele wijzigingen (bv. de invoering van overlegorganen, lage beslissingsniveaus en mogelijkheden tot inspraak), noodzakelijk zijn om de meer aan de maatschappelijke ontwikkelingen aangepaste vorm van leiderschap te doen functioneren.

Er mag evenwel niet aan worden voorbijgegaan dat een aldus gecreëerde ruimte voor medebeslikking en -verantwoordelijkheid moet worden gevuld door een kritische, van zich zelf en zijn maatschappelijke omgeving en situatie bewuste functionaris, want wanneer deze figuur niet aanwezig is, zal immers binnen de beschikbare ruimte een vacuüm ontstaan en zullen de ingestelde „raden”, „organen” en „kanalen” waarlangs inspraak mogelijk is, niet worden benut en derhalve niet functioneren. Vaak zegt men dan, dat de mensen geen behoefte hebben aan inspraak of dat zij onwillig zijn mee te werken.

Een goed voorbeeld hiervan is een bejaarden-tehuis waar inspraakmogelijkheden onbenut worden gelaten, omdat men, als gevolg van verouderde ideeën over macht, gezag en leiderschap en ook van beleids- en bestuursvormen, niet is gevormd tot een persoonlijkheid die dergelijke mogelijkheden ter verandering of verbetering van de eigen situatie aangrijpt.

In deze en andere, vergelijkbare, gevallen kan de mens geen gebruik maken van de geboden mogelijkheden, met als gevolg dat de democratiseringsmaatregelen geen vruchten afwerpen.

De in de inleiding genoemde „vorming” (een taak die ook aan onderwijzers, leraren, opvoeders en bazen in de civiele sector kan worden gegeven) impliceert dan, dat wij als organisatie de individuen binnen de organisatie — met inachtneming van de organisatorische doelen — moeten vormen tot zelfbewuste mensen, die in staat zijn van zich zelf, hun situatie, hun medemensen en van alternatieve mogelijkheden tot het bereiken van bepaalde doelen, kritisch afstand te nemen en bewust de wegen tot mogelijkheden voor veranderingen of verbeteringen tegen elkaar af te wegen en eventueel in te voeren. Wanneer wij bij het individu in dit — een leven lang durend — proces niet een bepaald niveau bereiken, zullen structurele veranderingen om democratisering een kans te geven, in hun opzet falen.

Deze twee facetten (de persoonsvorming en de structurele wijzigingen ter democratisering van de organisatie) zijn sterk met elkaar verweven.

2. De basiselementen van dit veranderde leiderschapsidee

a. De directe leefwereld van de mens

Bij het streven naar het bereiken van bepaalde organisatorische doelen moeten wij gebruik maken van vormen van leiderschap die zijn gericht op de persoonsvorming, de zelfontplooiing van het individu, ook in groepsverband, waarbij rekening wordt gehouden met individuele en organisatorische belangen. Vooral voor de opleiding van potentiële leiders heeft deze omschrijving nogal wat consequenties.

Wat is eigenlijk „zelfontplooiing” en hoe bereikt men het „daarop gericht zijn”? Zelfontplooiing zouden wij willen omschrijven als het individuele proces, leidende tot volledige bewustwording van zich zelf, zijn omgeving en zijn maatschap-

pelijke situatie, de kunde om er een kritisch oordeel over te vellen en om vanuit deze persoonlijke verwerking, óók zich zelf, de omgeving en zijn situatie te beïnvloeden en/of te veranderen. Deze omschrijving impliceert een centrale positie van de mens in de organisatie, alsmede van zijn interactie en communicatie met de directe belevingswereld, van daaruit roterend naar steeds grotere levensverbanden van het individu.

Een belangrijk middel voor de zelfontplooiing is de werkgroep. In een dergelijke groep ontwikkelt zich nl. een aantal primaire relaties die resulteren in een zg. primaire groep, over het algemeen beter bekend als de informele groep. Ieder individu leeft immers in een aantal van deze groepen, die de meest elementaire intermenselijke relaties omvatten. De meest bekende zijn het gezin, de familiale leefwereld, kinder- en jeugdgroepen. Minder bekend, maar, dank zij de voorname plaats die elke denkbare organisatie (een secundair systeem) in het leven van een mens is gaan innemen, sterk in de belangstelling gekomen, zijn de directe primaire begeleidingsvormen van deze secundaire instituties. Dergelijke vormen van primaire relaties zijn bv. de groep van de collega's, de schoolvriendjes, de kameraadschapsgroep van de dienstplichtigen.

NB. De relaties die ontstaan in deze (kleine) primaire groepen zijn op de totale mens gericht. Het individu brengt zijn totale persoonlijkheid in en niet slechts het op de functie gerichte deel van zijn individualiteit. De (primaire) groep heeft, tegenover elke functionele (formele of secundaire) groep, de grootste klemkracht en klembreedte op het individu, d.w.z. dat in deze groep de intensiteit van invloeden en de reeks van voor de groep relevante onderwerpen het grootst zijn. De kleine groep verschaft het individu een zekere sociale geborgenheid; kortom zij is, zoals o.a. *Van Doorn* ook al in dit tijdschrift heeft willen aantonen, in de samenleving het instrument waaraan het individu in hoge mate zijn attitudes, doeleinden en idealen ontleent; deze groep zorgt ervoor dat het individu zich, gemotiveerd en op adequate wijze, binnen zijn situatie kan bewegen.

Criteria voor het leiderschap in deze groep zijn de deskundigheid op een bepaald gebied en tevens de kunde om, geheel in stijl van de primaire (of informele) relatie, de groepsgenoten hun eigen inbreng in de groep te garanderen en om ieder in zijn eigen totaal-menselijke (niet alleen zijn functionele) waarde te laten.

Een onderzoek naar kameraadschapsrelaties bij dienstplichtigen binnen de KL toonde aan, dat bij deze categorie militairen ook deze idee leeft. Men had binnen één groep verschillende leiders

voor evenzovele sectoren binnen het activiteitenpatroon van de groep. De filmkenner koos de films, de beste velddienstman leidde de verkenningstrouille. De formele leiders (de dpl. sergeanten bijvoorbeeld) moesten zich bij participatie aan dit informele groepje gedragen als „gewone burgers onder elkaar” of, zoals een andere respondent zei, „eenieder als gezellige maat behandelen”.

Wanneer wij de kleine groep als een belangrijk middel voor de zelfontplooiing beschouwen, moeten wij een gerichtheid op die zelfontplooiing zien als een gericht zijn op de meest elementaire relaties van het individu, zijn meest „doorleefde” wereld waarin hij totaal mens kan zijn: de primaire groep.

Een leider in onze militaire organisatie dient dan ook groepsbewust te zijn. Hij moet voldoen aan de leiderschapscriteria van de groep, waarvan de deskundigheid het belangrijkste is. Anderzijds moet hij voor de niet specifiek vaktechnische gebieden zijn leidersplaats kunnen afstaan aan anderen, ofschoon zij militaire minderen kunnen zijn. Dit houdt onder meer in dat de betrokken leider het groepsproces moet kennen, het gebeuren moet kunnen signaleren, op zijn juiste waarde schatten en adequaat erop kunnen anticiperen.

b. *De maatschappelijke werkelijkheid van de mens*

Om het leiderschap zoveel mogelijk te laten aansluiten op de ontwikkelingen in de samenleving dient de leider, om op deze ontwikkelingen goed te kunnen anticiperen, kennis te nemen van die maatschappij. De dienstplichtigen komen immers rechtstreeks uit de civiele sector en brengen „de laatste snufjes” daarvandaan mee. Belangrijke maatschappelijke verschijnselen in deze zijn het gezin, de invloeden en beperkingen daarvan, de sociale stratificatie met de kenmerken van de laagdheden, de groep van collega's en de jeugd, waartoe het dienstplichtigencontingent behoort. Kennis van beroepsgroepen, sociale mobiliteit, doet de leider besef krijgen van een maatschappelijke werkelijkheid die ook haar stempel op het individu drukt. Behalve de kennis van de sfeer waaruit de man voortkomt, moet men zich ook nog rekenschap geven van het feit dat het individu terecht komt in een situatie die voor hem vreemd, ja, in het algemeen uitzonderlijk is i.v.m. het isolement van de krijgsmacht. In een dergelijke, ook qua samenstelling (mannengemeen-

schap) reeds vreemde, samenleving heerst, dank zij een relatief isolement, een eigen aparte sfeer. Iedereen kent wel het gezegde dat er twee manieren van schoenen poetsen zijn, de gewone en de militaire. Verder zijn liederen, „ouwe hap”-festiviteiten, bepaalde mess-rituelen e.d. typische uitingen van die aparte geest. Men kan deze „geest” een subcultuur noemen: een geheel van vormen, waarden en doeleinden binnen een alom heersende cultuur; een minicultuur dus, geldend voor een relatief klein gedeelte van de maatschappij. Een dergelijke minicultuur normeert veel aspecten van het gedrag binnen de specifieke groep.

De bijdrage die zo'n subcultuur levert aan de functionering van een systeem, bv. de militaire organisatie, is die van de „opslag”, de standaardisatie van specifieke gedragsregels en gebruiken en „verpakking” hiervan tot gewoonten, rituelen en zeden, die worden overgedragen aan nieuwelingen binnen die subcultuur. De „mannenmaatschappij” en de kazernesituatie zijn bv. verantwoordelijk voor vele eigenaardigheden van het militaire gedragspatroon.

Een militaire subcultuur, het eigen „gezicht” van de militaire maatschappij, is in principe redelijk stabiel dank zij:

- a. het relatief sterke isolement van de militaire maatschappij;
- b. de snelle personeelwisseling, waardoor iedere nieuwkomer de specifieke elementen als geheel nieuw ervaart en, voordat hij zich de elementen volledig eigen heeft gemaakt en ermee kan gaan werken, laat staan veranderingen erin kan aanbrengen, weer uit de beklede functie verdwijnt.

Toch zijn er wisselende en veranderende elementen in die subcultuur te ontdekken. Wie kent nog de marketentster? „Waar zijn de rats en de kuch gebleven?”, vraagt *Van Hessen* zich af tijdens het tweede KLu-symposium. Veelal zijn deze veranderingen veroorzaakt door aanpassing van de militaire situatie aan de algemeen maatschappelijke. Het taalgebruik wisselt veel. De Amerikaanse socioloog *Elkin* onderkent in de soldatentaal „habitual” en „fashion expression”. De laatste categorie verandert vaak snel. Men zou als het ware kunnen spreken van een „ijzeren” en een „vlottende” voorraad uitdrukkingen en gebruiken in de militaire subcultuur. Eén van de „ijzeren” elementen is het „balen”. Dit hoort erbij, van hoog tot laag, beroeps of dienstplichtig,

in opleiding of paraat, iedereen pleegt wel eens „pittig te balen”.

Wanneer wij naar de oorzaken zoeken van het snel veranderen van de „vlottende” voorraad van de cubcultuur, dan moeten wij zoeken naar nieuwe elementen in de (sub)culturen van de in het leger vertegenwoordigde categorieën. Vooral de vertechnisering bracht parallellen met de burgersituatie, hetgeen een inbreng van bv. monteursvakjargon impliceerde. De algemeen maatschappelijke activiteiten van het beroepspersoneel in de vrije tijd leverden ook noviteiten op.

De voornaamste oorzaak van de vernieuwingen is echter uiteraard de categorie van de dienstplichtigen die als groep, iedere twee maanden opnieuw, haar intrede in de organisatie doet. Deze categorie maakt 60% van de KL uit en bestaat voornamelijk uit jeugdigen van ca. 20 jaar. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de inbreng van nieuwe ontwikkelingen binnen de militaire subcultuur voor het grootste gedeelte uit elementen van de jeugdsubcultuur bestaat. Kennis van deze jeugdsubcultuur is daarom ook voor iedere leider een noodzaak.

Deze eigen jeugdcultuur kenmerkt zich o.a. door een grote reeks van snel opkomende en snel weer verdwijnende groepen, relaties die intens worden beleefd rond een bepaald onderwerp. In de subcultuur van de hedendaagse jeugd staan experiment, uitproberen en improvisatie op de voorgrond. In de jeugdgroepen vindt ook de identiteitsvorming van de jeugdige plaats. Mede daardoor drukken zij in belangrijke mate hun stempel op de persoonlijkheidsvorming.

c. De vorming

In de aanhef van § 2.a schreven wij dat wij streven naar leiderschapsvormen die zich richten op de persoonsvorming, de zelfontplooiing van het individu. De leider heeft dus een vormende taak. Hij kan de vorming niet overlaten aan de deskundige alléén. Los van de vraag of de vorming in diensturen en in de kazerne wordt „gedoceerd”, of dat ze, getuige de VVDM-nota over „Vorming”, door burgerdeskundigen buiten de kazerne dient te worden gegeven, staat het feit dat in beide gevallen de vormingsactiviteiten nauwelijks zoden aan de dijk zetten, wanneer wij in de praktische leiderschapsrelatie niet een functionaris kunnen verwachten die zich bewust is van zijn vormende taak. Hij staat voor de opgave de vormingsactiviteiten, die door de deskundigen op

gang zijn gebracht, te completeren door een klankbord te zijn voor zijn groepsleden. Hij zal actief moeten deelnemen aan gesprekken en discussies. Hij moet desgevraagd over zaken zijn persoonlijke mening willen geven en zo nodig praktische voorstellen uit de groep, bv. als experiment, moeten kunnen honoreren.

Bewust van zijn vormingstaak zal de leider ook de vormende taak van de (werk)groep zélf moeten versterken. Die „interne” vorming van de informele groep is één van de processen die in de primaire relatie voorkomen. Een dergelijke groep socialiseert een individu namelijk; zij vormt de enkeling, via invoeging in een bepaalde structuur („enstructuratie”) en het bijbrengen van de culturele motivatie binnen die structuur („enculturatie”), tot een persoonlijkheid die op juist gerichte wijze binnen, en betrokken op, die groepssituatie bewust en kritisch kan functioneren, de personalisatie.

Dit laatste niveau van individuele „eigenmaking” van waarden, normen en doeleinden, de eigenmaking van een specifieke ideeënreeks, impliceert tevens een mogelijkheid van die groep om veranderingen in te zetten. Vanuit een dergelijke kleine groep is de VVDM ontstaan. Een kameraadschapsgroepje van vier jonge luitenants in het Britse leger is verantwoordelijk voor de introductie van de zwarte baret bij het Wapen der Cavalerie.

Er ontstaat binnen een dergelijke groep een aantal individuen die, volledig bewust van de situatie, kritisch kunnen anticiperen op de veranderingen van factoren die de situatie kunnen wijzigen. Zo wordt in de bestaande situatie een persoonlijkheid geboren die, na de inbreng van eigen individualiteit, door de groep is gevormd tot de hoog gewaardeerde, binnen de leef- en werkwereld ontplooiende persoon.

Wij zien dat de groep in feite het individu nodig heeft vanwege zijn inbreng bij de vorming van de eigen ideeënreeks van die groep; maar op zijn beurt heeft het individu de groep weer nodig om via het enculturatieproces binnen de groepsituatie te komen tot een persoonlijke verwerking van die ideeënreeks die o.m. een kritisch afstand nemen en een mogelijkheid tot verandering inhoudt.

NB. Met opzet zijn steeds termen in de trant van „geldende” of „bestaande” situatie en „eigen leef- en denkwereld” e.d. vermeld, om aan te geven dat het persoonlijkheidsbegrip dat hier wordt gebezigd afwijkt van het algemeen gerbuikte. In het algemeen gebruikt men het begrip ter aanduiding van een kosmopolitische geniale

figuur, zoals Churchill en Kennedy als staatslieden, Van Gogh en Picasso als schilders en Willem Duys als TV-presentator. In de hier gebezigde, sociologische, versie is persoonlijkheid een produkt van een groepsproces in een bepaalde situatie. Zo is een stratenmaker, oudste in de werkgroep, die alle kneepjes van het vak beheerst, zijn situatie binnen het bouwbedrijf tot in de puntjes kent en als zodanig een complete visie op de situatie heeft, vooral ook door zijn capaciteit om juist te anticiperen op veranderingen in zijn situatie, een grotere persoonlijkheid dan een pas afgestudeerde arts die start in een ziekenhuisteam. De laatste moet nog een bijdrage leveren aan de sfeer en ideeënreeks van het team, maar dient ook nog voor een groot deel te worden gevormd binnen de subcultuur van een medisch team in het algemeen en van „zijn” team in het bijzonder.

3. Implicaties voor de opleidingen

Ongetwijfeld hebben de accentverschuivingen binnen het leiderschap consequenties voor de opleidingen van potentiële leiders. Er moet bij de opleidingseenheid een „doceerpakket” m.b.t. het leiderschap worden ingebouwd. Dit pakket moet dan qua inhoud en „zwaarte” zijn afgestemd op het niveau en de aard van de opleiding. Zoals wij reeds vermeldden, is het criterium voor het leiderschap in een werkgroep de deskundigheid. Wij moeten derhalve in de eerste plaats zorgen voor een functionaris die op en top vakman is, iemand die militair-technisch vast in zijn schoenen staat. Voorts is kennis nodig van de direct beleefde sociale werkelijkheid van de mens: zijn werkgroep, zijn primaire relatie met de informele groep. Behalve de theorie over de groepsdynamica is ook een zekere praktijkervaring noodzakelijk. Luitenant *De Vries* heeft hiervoor al een lans gebroken in *De Militaire Spectator* van juli jl. Het gaat hier om de een of andere vorm van groepstraining, eventueel aangevuld met een rollenspel, waardoor de potentiële leider daadwerkelijk met de ontwikkeling van de informele groep wordt geconfronteerd, zijn plaats daarin vindt en het groepsproces kan ontdekken, door te leven (en op zijn juiste waarde leren schatten) met de ontwikkeling van de communicatie binnen een dergelijke groep. Dit meebeleven, het ontdekken van de moeilijkheden en mogelijkheden van een dergelijke primaire relatie kan in de praktijk voor de aanstaande leider een steun betekenen. Als volgende factor in de moderne benadering van het leiderschap onderscheiden wij de min of meer objectieve sociale werkelijkheid. Het gaat hier om twee facetten, nl. het totale invloeds patroon en de hiervan slechts theoretisch te onderscheiden pluriformiteit van de samenleving.

Het totale beïnvloedingspatroon van de mens moeten wij als leider kennen, althans voor zover mogelijk. Te denken valt daarbij aan de objectieve sociale verschijnselen als het gezin, de opleiding, de vrienden en collega's in een beroep. Dit zijn de meest belangrijke invloeds patronen van een individu, zij vormen een totaal milieu-patroon dat sterk attitudes en gedragspatroon van de mens bepaalt. In dit verband mogen wij ook de motivatie niet vergeten, die door de jeugdgroep aan het individu wordt doorgegeven. Juist nu de jeugd zich vrij autonoom in de samenleving beweegt, zijn motivatieprocessen binnen die categorie voor een jeugdleider, die de militaire leider over het algemeen is, belangrijk genoeg om grondig kennis ervan te nemen.

Een ander, niet uit het oog te verliezen, facet is de sociale pluriformiteit, de veelvormigheid van de samenleving. Deze veelvormigheid is het resultaat van een toenemende differentiatie binnen de bestaande beroepsgroepen, van een groeiend aantal nieuwe functies en beroepen en van het gemak waarmee men in deze tijd, als gevolg van verbeterde opleidingskansen, door de sociale rangorde „wandelt”.

In de militaire dienst wordt dit alles beperkt tot drie kasteachtige categorieën, waardoor differentiatie, maar vooral ook de sociale mobiliteit niet of nauwelijks mogelijk zijn.

NB. Zo zijn er nog meer verschillen in de maatschappelijke sfeer tussen de militaire en de civiele samenleving aan te duiden, doch hopelijk is het nu reeds duidelijk dat de overgang van de burgersector naar de militaire dienst voor de gemiddelde man geen geringe zaak is. De procesmatige overgang naar een zekere pluriformiteit in de KL is momenteel de grote onruststoker in onze organisatie.

In de opleiding dient men vóór alles de leider bewust te maken van de bestaande invloeds patronen en de processen van aanpassing die hun invloed blijven behouden doordat de dienstplichtige door verlof e.d. voortdurend met de civiele maatschappij in contact blijft. Deze bewustmaking kan eigenlijk alleen theoretisch gebeuren. Bepaalde evaluatie van eigen gezinsinvloeden e.d. ware aan te bevelen, geholpen door rapporten van bv. sociale dienst, krijgsraad e.d. om, deskundig toegelicht, aan te tonen hoe sterk de invloed van het gezin of vriendenkring is. Evaluatie en discussie van films zijn ook belangrijke hulpmiddelen om zich juist dergelijke facetten bewust te maken. Het laatste facet betreft het vormingsaspect dat moet worden gedoceerd tegen de achtergrond van de twee vorige aspecten, de direct beleefde en de

meer objectieve sociale werkelijkheid. Wij zullen vooral de idee van de zelfontplooiing bekend moeten maken en de verantwoordelijkheid die dit meebrengt t.a.v. het individu en de organisatie. De potentiële leider zal vertrouwd moeten zijn met discussiemethoden, en ook zal de organisatie hem moeten „voeden” met juiste, snelle en actuele informatie. Hij moet zich een oordeel eigen maken over maatschappelijke hangijzers als luchtvervuiling en voedselproblematiek, een visie hebben op de politieke ontwikkelingen en nog veel meer ernstige zaken. Doch evengoed moet hij, door kennis van de jeugdcultuur, zich verdiepen in zaken die in die categorie in het centrum van de belangstelling staan. Zo moet hij 's maandags de voetbaluitslagen kennen en in het algemeen op de hoogte zijn van de ontwikkelingen in de Veronica Top-veertig.

5. Samenvatting

Wanneer de mens in onze organisatie centraal is komen te staan, dan kunnen wij zeggen dat het leiderschapspatroon hieraan dient te worden aangepast. Het leiderschap zwenkt dan principieel van op de organisatie georiënteerd, rekening houdend met de mens die erin participeert, naar op de mens gericht, rekening houdend met de doelstellingen van de organisatie.

Hiervoor is een vorming van leiders noodzakelijk tot zelfbewuste kritische mensen, die in staat zijn dezelfde houding en hetzelfde bewuste gedrag te doen ontstaan bij andere groepsleden; d.w.z. vanuit de leiderschapsituatie mee te helpen aan de zelfontplooiing van een ieder, ten einde binnen de organisatie de gemotiveerde individuen te krijgen die zij zo nodig heeft.

Dit houdt een leiderschapspatroon in dat dient te zijn gericht op de mens in een organisatie en dat getuigt van kennis van de volgende factoren.

a. De processen van een primaire (informele) groep, alsmede de kunde om deze te kunnen ontdekken in hun stadia en ze op hun waarde te kunnen beoordelen, alsmede de vaardigheid om hierop juist te anticiperen. „Iemand die in een bepaalde groep leiding moet geven, behoort te weten welke processen zich in die groep afspelen”, zegt *Albinski*.

b. De samenleving of zeer relevante delen daarvan, die behoren tot het (sub)cultuurgoed van de groepsdelen en als zodanig hun grootste motivatoren en beïnvloedingsfactoren zijn. „... dat hij (de leider) deze tendensen min of meer overziet, dat hij weet wat er om hem heen af-

speelt...”, aldus wederom *Albinski*, die als voorbeeld stelt: „de processen die zich onder de jeugd afspelen en de achtergronden daarvan”.

c. De vormingsmogelijkheid die men als leider heeft om in de groepssituatie de leden te vormen tot een persoonlijkheidsniveau van een kritisch en zich van zijn situatie bewust individu, dat in staat moet worden geacht voldoende en gericht op veranderende situaties te anticiperen.

In de geest van deze visie op het leiderschap heeft reeds een experiment plaatsgevonden: het zg. R(serve) O(fficier) A(lgemeen)-project bij het Korps Commandotroepen te Roosendaal, onder begeleiding van o.a. het SCML en het Didactisch Bureau Landmacht van het COKL. Men ging hierbij uit van de grote relatie tussen leiding geven, opleiding en vorming, waarbij men stelde dat in een organisatie voldoende ruimte moet zijn voor ontplooiing. Zelfwerkzaamheid en voortdurende evaluatie van de groepsresultaten stonden hierbij centraal, waarbij men zich wel realiseerde dat hiervoor een hechte groepsvorming noodzakelijk was. De satisfactie en de motivatie bij de leerlingen waren erg hoog. Volgens de eerste gegevens mag het project als succesvol worden beschouwd.

De afzonderlijk onderscheiden elementen in deze leiderschapsvisie dienen te worden verenigd in een opleidingspakket, aangepast aan zwaarte en niveau van de opleiding, hetgeen moet resulteren, samen met een gedegen militaire vaardigheidsopleiding, in een gewenst leiderschapspatroon in de verschillende functies.

Literatuur

- M. Albinski — Leiderschap en leiderschapsvorming. *De mens in de KLu in de zeventiger jaren*. KLu-coörd. werkgroepen, Den Haag (1969)75.
- F. J. van Doorn — De kleine groep. *Mil. Spect.* 139 (1970)(11)522.
- E. Elkin — The soldiers language. *Amer. J. Sociol.* (1945/46)(51)414.
- J. S. van Hessen — Militair en maatschappij. *De mens in de KLu in de zeventiger jaren*. KLu-coörd. werkgroepen, Den Haag (1969)43.
- A. A. Klumper — *Ouwe maten, een sociologische analyse van kameraadschapsgroeperingen in de KL* (doct.-scriptie; niet gepubl.). (O.a. in bibl. KMA, SCML, TDCK.).
- P. de Vries — Groepsconfrontaties als personeelsvormingsmethodiek bij de Koninklijke Kaderschool Luchtmacht. *Mil. Spect.* 140(1971)(7)321.
- Discussienota militair tuchtrecht*. VVDM, Utrecht (1970).
- Rapport vorming voor militairen*. VVDM, Utrecht (1971).

Meningen van anderen

Aspecten van de vervanging van wielvoertuigen in de Koninklijke Landmacht

De problemen rond het bepalen van het optimale vervangingstijdstip van kostbaar materieel blijven zowel in het civiele als militaire bedrijf in het middelpunt van de belangstelling staan. De vele artikelen in de vakliteratuur, waaronder *De Militaire Spectator*, getuigen hiervan. In een beknopt commentaar op bovengenoemd, zeer lezenswaardig en duidelijk artikel (*Mil. Spect.* 140 (1970)(7)301) wordt aangegeven welk standpunt binnen MVA3 (de materieelvoorzieningsafdeling 3, wiel- en rupsvoertuigen) t.a.v. deze materie wordt ingenomen.

Het ontbreken van betrouwbaar cijfermateriaal vormt binnen de KL de kern van de gehele vervangingsproblematiek. De theorie omtrent de bepaling van het economisch optimale vervangingstijdstip, hetzij met een verbaal, hetzij met een mathematisch model, kan binnen elk groot bedrijf en dus ook binnen de KL als bekend worden verondersteld.

De in het artikel weergegeven methode is in extenso uitgewerkt in een rapport van de Dienst Kwartiermeester Generaal van augustus 1965. Op basis van dit rapport zijn normen aangegeven ter bepaling van de economische levensduur van de commerciële typen voertuigen, waarvan een betrouwbare kostenregistratie aanwezig is. Voor de overige voertuigen van de KL — 95% van het totale aantal dat in de vijf cijfers loopt — vormt de registratie van o.a. de kosten de kern van de vervangingsproblematiek.

Mogelijk kan een civiel bedrijf, bv. een busonderneming of een transportbedrijf, dat met 200 rijdende voertuigen in Nederland al tot de groten behoort, de in het artikel aangegeven methode met een manuele administratie operationeel maken. In de KL is dit zeker níét het geval, omdat het grote aantal voertuigen van vele verschillende typen ook nog v.w.b. het km-verbruik kan worden onderverdeeld in een aantal categorieën:

- voertuigen van lijndiensten die enigszins zijn te vergelijken met de voertuigen van civiele transportondernemingen (5% van het totaal);
- voertuigen van parate en opleidingseenheden die gemiddeld jaarlijks minder dan 10.000 km rijden (55%);
- voertuigen van mobilisabele eenheden waarvan de jaarlijkse kilometrage vrijwel te verwaarlozen is (40%).

Het is duidelijk dat de registratie van o.a. de kosten van een dermate omvangrijk en heterogeen voertuigenbestand slechts optimaal kan worden uitgevoerd met behulp van een geautomatiseerd informatiesysteem. Dit systeem is in ontwikkeling en kan in 1974 operationeel zijn. Nadat dit informatiesysteem enkele jaren werkt kan de bepaling van de economische levensduur, gebaseerd op redelijk betrouwbare cijfers, op eenvoudige wijze geschieden.

Maar niet alleen de economische levensduur is bepalend.

De schrijver heeft naar onze mening ten onrechte de technische en tactische levensduur met een paar „economische vegen” van tafel geveegd. Met name bij de categorie stilstaande voertuigen van mobilisabele eenheden, waarvan de beschikbaarheidsnuttigheid overweegt, speelt een economisch vervangingscriterium immers geen overwegende rol. Zolang deze voertuigen voldoen aan de eisen van betrouwbaarheid en tactisch noch technisch zijn verouderd, is het onjuist ze te vervangen door nieuwe voertuigen.

Ook de categorie van de rijdende voertuigen kan niet uitsluitend aan een economisch criterium, gebaseerd op kostprijs per km, worden getoetst. Na de invoering van de huidige wielvoertuigserie 1-3 ton is de KL in snel tempo gemoderniseerd (gemechaniseerd), hetgeen tot gevolg heeft gehad dat de taak van deze wielvoertuigen principieel is gewijzigd van groepsvoertuig in transportvoertuig. In de KL is nu, behalve aan het gepantserde gevechtsvoertuig, behoefte bestaan aan een transportvoertuig, eenvoudig van constructie, weinig onderhoudsintensief, geschikt voor mechanische overslag en palletvervoer. In dit geval kan slechts een integrale benadering — waarbij alle tactische, logistieke, technische en economische aspecten werden geëvalueerd — tot een optimaal vervangingsbeleid leiden.

Een studie waarin deze integrale benadering werd toegepast, met daaruit resulterend een aantal beleidsadviezen voor de komende 20 jaar, is inmiddels opgesteld en ter beslissing aan de bevoegde autoriteiten voorgelegd. De adviezen in deze studie komen sterk overeen met het door schrijver als mogelijke oplossing aangegeven harmonisch opgebouwde investeringsprogramma, hetgeen zowel voor schrijver als voor MVA3 verheugend mag worden genoemd.

J. ZIELHUIS, Maj Gn

Antwoord op meningen van anderen

Aspecten van de vervanging van wielvoertuigen in de Koninklijke Landmacht

De reactie van Majoor J. Zielhuis noopt mij tot de volgende opmerkingen.

1. Majoor Zielhuis merkt op dat het voor een instituut als de KL vrijwel onmogelijk is de in het artikel aangegeven methode met een manueel gevoerde administratie operationeel te maken. Ik kan mij dit voorstellen, voor zover het een integrale administratie betreft. Het heeft mij als, tamelijk vers en daardoor wellicht te optimistisch, econoom echter in hoge mate verbaasd dat men zich tot de keuze uit twee extreme situaties heeft beperkt, nl. óf in het geheel geen óf alle gegevens. De in het artikel beschreven methode leent zich nl. in principe tot verwerking met behulp van steekproeven.

Overigens is het verheugend dat men in 1974 over een sluitend systeem zal kunnen beschikken, zelfs al is het grootste deel van de voertuigen al in de periode van 1956 tot 1961 aangeschaft.

2. Het zal duidelijk zijn dat ik mij, vanwege mijn plaatsing bij de Sectie Vervoer en Verkeer, voornamelijk heb gericht op het rijdend bestand. Dit betreft, zoals Majoor Zielhuis zelf opmerkt, nog altijd ca. 60% van een aantal dat in de vijf cijfers loopt. Het leek mij alleszins de moeite waard hierover meer informatie te verkrijgen, zelfs als dit gepaard gaat met moeilijkheden en kosten. Vandaar dat ik als één van de oorzaken van het mislopen van het vervangingsbeleid het gebrek aan (kosten)informatie heb genoemd.

3. Majoor Zielhuis verwijt mij dat ik de tactische en technische slijtage met enkele „economische vegen” van tafel heb geveegd. Dit is echter geenszins mijn bedoeling geweest. Een nadere uitleg kan wellicht opheldering verschaffen. Ten aanzien van de tactische slijtage heb ik slechts opgemerkt, dat deze niet objectief waardeerbaar is. Het kan best zijn dat een voertuig uit tactisch oogpunt eerder versleten is dan uit economisch oogpunt. Ik mag mij daarover, met mijn vrijwel niet aanwezig tactisch inzicht, echter geen oordeel aanmatigen.

Met betrekking tot de technische slijtage ligt de zaak anders. De opmerking in het artikel, dat de technische slijtage in de KL geen uitsluitel geeft over het vervangingsmoment, slaat op het feit dat men doorgaat met het repareren van auto's zonder zich af te vragen of de reparatie, gezien de algehele waarde van het voertuig, nog wel zin heeft. Het is echter niet zo dat aan de technische slijtage verder geen aandacht wordt geschonken. De aandachtige lezer zal hebben opgemerkt, dat er in het artikel twee soorten economische slijtage worden onderscheiden, nl. de eerste waarvan men spreekt als er een *nieuw type* voertuig op de markt komt, dat goedkoper werkt dan het oude type (hetgeen resulteert in een waardedaling van de nog in het oude voertuig opgesloten werkeenheden), en de tweede, waarvan men spreekt als de *technische* veroudering van het voertuig leidt tot een dusdanige ongunstige kostenverhouding (als gevolg van stijgende reparatiekosten), dat vervanging door een *identiek* voertuig uit economisch gezichtspunt noodzakelijk wordt. In feite is dit dus een economische benadering van de technische slijtage. Het is echter juist deze vorm van economische slijtage waarover in het artikel wordt gesproken.

4. Majoor Zielhuis besteedt in zijn reactie veel aandacht aan de *methode* die wordt gebruikt ter bepaling van het vervangingsmoment. Hoewel dit inderdaad een belangrijk punt is, is de methode in het artikel slechts gebruikt om aan te tonen dat er iets is mis met het *beleid* ten aanzien van de vervanging. Het belangrijkste gedeelte van het artikel is naar mijn mening het gedeelte dat handelt over de mogelijkheid van ombuiging van dit beleid. Het verheugt mij daarom in hoge mate dat de door Majoor Zielhuis gememoreerde studie heeft geresulteerd in een aantal beleidsadviezen die in grote trekken overeenkomen met de door mij gehuldigde opvatting; niet alleen uit persoonlijke motieven, maar vooral uit de overweging, dat uitvoering van deze adviezen alleen maar de efficiëntie in de KL kan bevorderen.

drs. R. P. VAN DER KIND, res Tlt Int

Nieuwe uitgaven

De vlooiënoorlog, guerrillaoorlogvoering in theorie en praktijk, door R. Taber (vert. R. W. Th. Löbler), 209 blz. Uitg.: J. A. Boom en Zn., Meppel, 1971. Prijs: f 12,50.

De CBS-correspondent Robert Taber, die de praktijk van de guerrilla op verscheidene plaatsen van de wereld leerde kennen, ontwikkelt in dit boek op boeiende wijze een theorie van deze bijzondere vorm van oorlogvoering en toetst deze theorie vervolgens aan de praktijk van de vele guerrilla's die sedert de Tweede Wereldoorlog werden gevoerd.

De term vlooiënoorlog wordt door schr. als volgt toegelicht.

Vergelijkenderwijs gesproken vecht de guerrillastrijder een vlooiënoorlog en zijn militaire vijand heeft alle nadelen van de hond: te veel om te verdedigen; een vijand die te klein, te alomtegenwoordig en te vlug is om er zijn tanden in te kunnen zetten. Als de oorlog lang genoeg duurt zal de hond als gevolg van uitputting en bloedarmoede bezwijken, zonder dat hij ooit iets heeft kunnen vinden waar hij zijn tanden in kon zetten of onder zijn poot kon vermorzelen.

De strekking van Tabers boek is dat, indien de guerrillero's zich aan de voor deze vorm van oorlogvoering geldende regels houden, zij op den duur hun doelstelling zullen bereiken.

Het strategische doel van de guerrilla is het juiste klimaat te scheppen voor de ineenstorting van de gevestigde orde. De ontwikkeling van de oorlog gaat over in de revolutie zelf. De tactiek van de guerrilla verschilt fundamenteel van die van de bestrijders ervan. De laatsen streven een militaire oplossing na, de guerrillero's hebben een politiek doel en ontwijken een militaire beslissing.

Voor de guerrillero's gelden twee voorwaarden: in de eerste plaats dienen zij over de instemming en de actieve steun van de bevolking te beschikken; voorts moet de guerrilla volgens de voor die strijd geldende tactieken worden gevoerd. Indien aan deze eisen wordt voldaan is de kans de guerrillero's met militaire middelen te verslaan uiterst gering. Het alternatief is de politieke oplossing of de volledige isolering van de opstandelingen.

Taber gaat diep in op de methodiek van de guerrilla-oorlogvoering en demonstreert deze met talrijke voorbeelden uit China, Ierland, Marokko, Algerije, Vietnam, Cuba en Cyprus. Hij beschrijft hoe in de strijd tussen rebellen en gevestigde orde het initiatief langzamerhand van de een naar de ander overgaat. Het vijandelijke leger wordt afgemat, lijdt voortdurend verliezen, doch krijgt dan de kans een beslissende slag te winnen. Intussen wordt de bevolking stelselmatig bewerkt en gewonnen voor de revolutionaire zaak. Zodra het leger kan worden verleid tot harde acties en beperking van de burgerlijke vrijheden, ontstaat de vicieuze cirkel van opstandigheid en onderdrukking, die ten

slotte uitmond in de situatie waarin de regering zich voor prestigeverlies, economische en maatschappelijke ontwrichting en chaos ziet geplaatst. Het doel is bereikt, de ineenstorting staat voor de deur. De revolutie zal de regering — en daarmee de militaire machtsmiddelen — doen vallen.

Guerrilla's kunnen ook door de guerrillero's worden verloren. Taber geeft drie voorbeelden: Maleisië, waar de guerrillero's niet wortelden in de bevolking en konden worden geïsoleerd, overigens ten koste van geweldige offers; de Filipijnen, waar de regering de guerrillero's de wind uit de zeilen nam door het treffen van hervormingsmaatregelen op agrarisch, politiek en sociaal-economisch terrein, zodat de steun van de bevolking de guerrillero's ontviel en zij tot banditisme werden gedegradeerd; ten slotte Griekenland, waar door de opstandelingen fundamentele fouten werden gemaakt, door nl. het terroriseren van de bevolking en het bezetten van terrein, zodat conventioneel militair slag moest worden geleverd met het geregelde leger, hetgeen werd verloren.

Taber eindigt zijn boek met een aanbeveling aan de Verenigde Staten inzake hun politiek in Zuid-Amerika. Beter dan kostbare, nimmer eindigende militaire hulp is het zich neerleggen bij de onafwendbare revolutie. De verliezen in termen van economische belangen moeten dan worden gezien als een investering in een ongehinderde toegang tot de aanwezige grondstoffen, de verruiming van de consumptie van de „bevrijde lijfeigenen” en de veiligheid van het Amerikaanse continent.

Het boek poogt aan te tonen dat een guerrilla, die weerklank vindt in de massa van de bevolking, niet met militaire doch uitsluitend met politieke middelen kan worden bestreden.

W. J. M. VAN DER HORST, Maj Inf (gsb)

De metamorfose van de oorlog in de achttiende en negentiende eeuw, door dr. F. C. Spits, 222 blz. Uitg.: Kon. van Gorcum & Comp N.V., Assen, 1971. Prijs: f 25,—.

Dit boek, verschenen in de reeks „Polemologische studiën”, onder redactie van prof. Röling, is de commerciële uitgave van de dissertatie van Lkol F. C. Spits, o.m. docent aan de Hogere Krijgsschool in de „Geschiedenis van de oorlog”. De cum-laudepromotie vond plaats aan de Rijksuniversiteit te Groningen. De promotores waren prof. mr. B. V. A. Röling en prof. dr. E. H. Kossmann.

Het boek bestaat uit tien historische studies over oorlog, strategie en legervorming, die onafhankelijk van elkaar kunnen worden gelezen. De eerste vijf geven, knap geschreven met vermelding van vele interessante militair-historische bijzonderheden, de metamorfose van de oorlog weer, te weten die van een instrumentale oorlog, gevoerd door vorsten met staande legers voor voornamelijk eigen roem en gewin, tot de absolute oorlog, waarbij het gehele volk was betrokken. Deze hoofdstukken staan in het teken van Carl von Clausewitz.

Dr. Spits heeft een zeer diepgaande studie van Clausewitz' „Vom Kriege” gemaakt en hij verwijt vele krijgstheoretici en -praktici, waaronder Liddell Hart en Molt-

ke (de oudere), dat zij óf dit klassieke werk slechts gedeeltelijk hebben gelezen óf het niet hebben begrepen óf het voor eigen doeleinden hebben misbruikt. Hij verzacht deze kritiek wel door te vermelden, dat „Vom Kriege” nog niet was voltooid, dat een aantal hoofdstukken nog moest worden omgewerkt en dat von Clausewitz zelf door vele ogenschijnlijke tegenstrijdigheden aanleiding heeft gegeven tot verwarring.

Nu is het natuurlijk zo, dat elk werk bij voorkeur in de eigen periode moet worden beoordeeld. Analyses uit een latere tijd hebben het bezwaar dat zij zijn gemaakt met de „bril” van die andere tijd op, waardoor interpretaties in een andere context worden gegeven dan de schrijver had bedoeld. Het is dus helemaal niet verwonderlijk, dat uit één en hetzelfde werk tegenstrijdige „bewijzen” kunnen worden afgeleid.

Dr. Spits trekt vooral ten strijde tegen de „exegeten” die von Clausewitz tot de profeet hebben gemaakt van de absolute oorlog, d.w.z. de oorlog, gericht op snelle totale vernietiging van de tegenpartij, waarbij militairen het heft tijdelijk overnemen van de politici en de oorlog zonder inmenging van deze laatste categorie voeren. Hij brengt dit standpunt van Moltke en zijn volgelingen als volgt onder woorden:

Zodra tot oorlog is besloten, kan nog alleen het primaat van de krijgvoering gelden. De politiek heeft de oorlogvoering te dienen. Zij is een functie van de strategie en haar gezichtspunten zijn aan de strategie ondergeschikt (blz. 89).

Schr. betoogt, dat von Clausewitz juist de dualiteit politiek en oorlogvoeren heeft beklemd, waarbij de politiek een verzachtende invloed op de oorlogvoering heeft. Clausewitz staat dus geen scheiding van politiek en oorlogvoering voor. Hij geeft in een breed kader een gamma van allerlei soorten oorlogen, zowel in theoretisch opzicht, waaronder de conceptie van de absolute oorlog, als in empirisch opzicht, waartoe hij meer dan honderd oorlogen uiterst zorgvuldig heeft geanalyseerd.

Schr. wijst vervolgens op de consequentie van deze „verschroeiing van de strategie tot een op de veldslag gerichte operatie”, hetgeen hij ook wijt aan het in de 19e eeuw begonnen proces van verzakelijking en specialisering, waarbij, uitgaande van de gedachte, dat niet wat zin heeft maar wat nut heeft waardevol is, de krijgswetenschap van al die elementen werd ontdaan, die niet onmiddellijk met de uitoefening van het métier in verband konden worden gebracht (blz. 107). Hij concludeert dat zulks tegen het einde van de 19e eeuw tot de gedachte heeft geleid, dat een gevechtshandleiding voor het voeren van een oorlog toereikend zou zijn, met als gevolg dat het type „Nur-Soldat” werd gekweekt, de vakbekwame virtuoos van de oorlog, die zich buiten de grenzen van zijn gebied een houding van volstreekte neutraliteit voorbeehield en voor het politieke en daaraan grenzende strategische geen enkele verantwoordelijkheid wilde aanvaarden (blz. 108).

Intussen mag worden vastgesteld, dat de conceptie zoals Moltke c.s. die uit „Vom Kriege” hebben gedestilleerd de overheersende is geworden in het Westers-militaire denken en nog in 1945 de voedingsbodem is geweest voor de geallieerde eis aan Duitsland en Japan tot onvoorwaardelijke overgave. Eerst na 1945 is er,

mede door de nucleaire wapens, ruimte gekomen voor andere krijgswisdommen, waartoe vooral de indirecte strategieën moeten worden gerekend.

In de volgende vier opstellen geeft dr. Spits een historisch overzicht van de legervorming, met name de verhouding beroepsleger—militie, in het algemeen in Europa en v.w.b. Nederland in het bijzonder, in de 18e en 19e eeuw. Deze studies zijn momenteel actueel, gelet op de aan de gang zijnde discussie over de wenselijkheid ook in Nederland over een vrijwilligersleger te beschikken. Zij kunnen het inzicht in deze materie verdiepen, aangezien vele vraagpunten op dit gebied ook reeds in de vorige eeuw aanleiding gaven tot uitgebreide debatten. De toen gebruikte argumenten hebben hun geldigheid nog niet verloren.

De laatste studie, „Revolutie en oorlog”, poogt in een beperkt aantal bladzijden de Russische „latente” revolutie in de 19e eeuw te schetsen, waarbij het accent valt op het gevaar voor het toenmalige Rusland dat

door een externe oorlog een interne oorlog (revolutie) zou kunnen uitbreken. Dit laatste historische opstel staat op zich zelf en valt moeilijk onder de titel van het boek te brengen. Overigens lijkt die titel wel wat ambitieus, aangezien de „metamorfose” uitsluitend betrekking heeft op de landoorlogvoering in Europa, met als „pièce de résistance” de tegenstelling tussen wat van Clausewitz volgens schr. in „Vom Kriege” heeft willen zeggen en wat Moltke ervan heeft gemaakt. Juist omdat dit vraagstuk van zeer groot belang is geweest en nog steeds is, zou de titel zich meer hierop hebben moeten richten.

Al met al zal deze heldere analyse het denken over politiek-strategische vraagstukken stimuleren en — hopelijk ten overvloede — bijdragen tot het besef dat de militaire functie ondergeschikt is aan de politiek, zonder dat dit het denken van militairen beperkt tot het specifieke militaire „hokje”.

drs. B. VAN DIJKEN, Lkol Inf (gsb)

Uit de vakpers

Directe-steunlogistiek

Directe-steunlogistiek, zoals deze in Vietnam wordt toegepast, is een mengsel van diverse vroegere systemen op dit gebied. Het systeem wijkt af van de huidige officiële doctrine, doch functioneert goed en voorziet in „one-stop service” voor de klant. Na de ervaring die hiermee is opgedaan in de Vietnamese omstandigheden, zou het systeem ook dienen te worden gezien voor andere soorten oorlogen alvorens het als standaard logistiek systeem in te voeren.

Gedurende de Tweede Wereldoorlog waren de logistieke eenheden materieeldienstgewijs georganiseerd en bovendien gespecialiseerd op bevoorrading, onderhoud of bepaalde diensten. Ten tijde van de Koreaanse oorlog en de opbouw van de NAVO in Europa werd een zekere graad van functionele organisatie bereikt. In de „pentomic” organisatie in de jaren '50 werd alle bevoorrading in één divisie-element bijeengevoegd en alle onderhouds capaciteit werd in een andere eenheid gebundeld. In het „TASTA-70”-systeem (The Administrative Support, Theater Army, 1970) werden directe-steunbataljons geformeerd in de vorm van bevoorradings/transportbataljons en herstelbataljons, die in het operatietoneel ver naar voren werden ingezet en samengevoegd in aparte (logistieke) brigades. „Nondivisionaal” directe-steuneenheden werden eveneens geformeerd en zodanig ontplooid, dat zij rayonverzorging verschaffen voor „nondivisionaal” eenheden.

Gedurende de militaire opbouw in Vietnam werden de bevoorradings/transportbataljons en de herstelbataljons

over de diverse operatiegebieden verspreid. De compagnieën waren over grote afstanden verspreid. Dit maakte de bevelvoering bijzonder moeilijk. Daarom werden de functioneel samengestelde bataljons omgevormd tot geïntegreerde bataljons, waarin bevoorradings-, diensten- en hersteleenheden werden opgenomen, zulks in een poging het te verzorgen gebied te reduceren, de „span of control” te verbeteren en duplicaties bij de logistieke steunverlening te elimineren. Deze geïntegreerde logistieke bataljons waren in staat de divisie- en „nondivisionaal” eenheden in een bepaald gebied (bv. een divisiegebied) compleet te verzorgen, m.a.w.: rayonverzorging.

Vervolgens werden de geïntegreerde logistieke bataljons uitgebreid met o.m. een magazijnpeloton, een genieveld-versterkings- en bouwdienspeloton, een militaire-politiebewakingshondenpeloton, een veldposteenheid, een explosievenopruimingsdetachement e.d. Het bemannen van de staven van deze bataljons bleek herhaaldelijk een probleem te zijn, aangezien de beschikbare officieren vrijwel altijd uit een specifiek logistiek functiegebied kwamen (onderhoud, bevoorrading, e.d.). Aangezien de geïntegreerde bataljons een kleiner aantal eenheden verzorgden dan de vroegere (aan één logistieke functie gebonden) bataljons, was de binding met de „klant” veel hechter en kwam een voortdurende wederzijdse liaison tot stand. Daardoor kon vroegtijdig worden geanticipeerd op komende tactische acties en waren de logistieke eenheden op de hoogte van de tactische situatie.

Door de grote spreiding werd een zware wissel getrokken op de bataljonsstaven van de geïntegreerde logis-

Deze rubriek bevat uittreksels uit binnen- en buitenlandse publikaties. De verantwoordelijkheid van de redactie beperkt zich tot een juiste weergave van de inhoud van de artikelen.

tieke bataljons, die veelal buiten bereik van hun naast-hogere staf waren, doch ook ver waren verwijderd van hun eigen organieke eenheden.

Ook de logistieke groepen, voorheen functioneel georganiseerd naar de te verrichten taak (algemene steun of directe steun), werden gereorganiseerd en samenge-steld uit diverse soorten logistieke eenheden, die zowel algemene als directe steun verleenden op een rayon-basis.

Schr. pleit voor een verdere ontwikkeling van de orga-nisatie van zowel de directe-steunbataljons als de logis-tieke groepen op basis van het beginsel „one-stop ser-vice to the customer”. Voor voldoende deskundigheid op het gebied van alle logistieke functiegebieden in de bataljonsstaven dient te worden gezorgd.

Het komt schr. voor, dat het geïntegreerde logistieke bataljon het in een kernwapenoorlog even goed zou doen als dit het geval is in de rijstvelden en de jungle-gebieden van Vietnam. Het geïntegreerde logistieke ba-taljon blijkt derhalve een belofte voor de toekomst in te houden, aldus besluit schr. zijn betoog.

„Direct support logistics”, door Lkol M. C. Cannon, US Army, in „Military Review”, mei 1971

M. G. WOERLEE, Lkol Inf (gsb)

Naschrift. Het is interessant te zien dat, op grond van deels andere overwegingen, in de KL tot vergelijk-bare organisaties werd gekomen, zoals het brigade-treinenbataljon en het op divisieniveau optredende legerkorps logistieke stafdetachment met de daarbij onder bevel gestelde eenheden. M.G.W.

Britse defensiepolitiek in 1971

Het defensiewitboek 1971

Het in februari 1971 gepubliceerde nieuwe defensie-witboek bestendigt de politieke gedragslijn van vorige Britse regeringen. Deze gedragslijn impliceert het pri-mair richten van de toekomstige defensie-inspanning op het ondersteunen van de Westeuropese NAVO-partners bij de verdediging van West-Europa. Slechts op onder-geschikte punten zijn wijzigingen van enige importantie aangebracht. De meest markante punten hiervan betref-fen de luchtmacht en de reserve-eenheden van de land-macht.

Sterkte en lokatie

De Britse strijdkrachten — inbegrepen enkele duizenden militairen die in het buitenland zijn gerekruteerd — zijn momenteel als volgt gestationeerd:

	Marine	Landmacht	Luchtmacht	Totaal
Europa	200	53.700	8.600	62.500
Verre Oosten	9.300	19.200	5.500	34.000
Middellandse Zee/ Nabije Oosten	3.300	10.400	11.000	24.700
Perzische Golf	1.300	3.200	1.200	5.700
Verenigd Koninkrijk	71.200	101.300	86.300	258.000
Totaal generaal				385.700

De 258.800 in het Verenigd Koninkrijk gestationeerde militairen betreffen de tijdelijk naar Noord-Ierland ge-

dirigeerde troepen en het personeel van de strategische reserve, opleidings- en logistieke eenheden en staven.

Luchtmacht

Reeds in oktober 1970 was door de nieuwe minister van defensie, Lord Carrington, aangekondigd dat de regering voornemens was het aantal strike-squadrons met vier te verhogen. Deze extra squadrons worden uitgerust met het nieuwe Jaguar gevechtsvliegtuig en ter beschikking gesteld van de NAVO-strijdkrachten. Het witboek kondigt voorts aan in de komende jaren extra fondsen ter beschikking te stellen voor de be-scherming van de vliegtuigen van de strike-squadrons gestationeerd in de Bondsrepubliek en voor verbetering van het verbindingsstelsel van de luchtverdediging. Deze maatregelen beogen een wezenlijke vergroting van de bescherming van alle Britse vliegtuigen op de operationele bases op het continent en een effectieve bijdrage tot het reduceren van de uitwerking van een vijandelijke verrassingsaanval van het soort dat het in 1967 Israël mogelijk maakte de Egyptische luchtmacht uit te schakelen.

Deze vergroting van omvang en effectiviteit van de luchtmacht in Europa is wel de belangrijkste maatregel die de nieuwe regering heeft geïnitieerd.

Reserve-eenheden

Een andere belangrijke beslissing is, de sterkte van de territoriale en de vrijwillige landmachtreserve met ca. 10.000 man uit te breiden. Hierdoor komen meer in-fanterie-eenheden ter beschikking. Bovendien worden de reserve-eenheden uitgebreid met een tankregiment dat — zo nodig — de Britse troepen in West-Duitsland kan versterken.

Personeel

De langere dienstdtijd en het in 1960 geïntroduceerde systeem van de werving van vrijwilligers hebben in de huidige krijgsmacht, v.w.b. de aspecten effectiviteit en kwaliteit, zeer bevredigend gewerkt. Het feit blijft echter bestaan dat, ondanks een weddeverhoging en een verbetering van diverse voorwaarden, niet genoeg rekruten worden geworven om de krijgsmacht op de ge-wenste sterkte te brengen. In de afgelopen jaren werden geworven:

in 1968/69	28.000 man
in 1969/70	34.000 man
in 1970/71	38.000 man (gedeeltelijk prognose)

Om het in de afgelopen jaren ontstane tekort in te lopen zijn in de komende jaren echter jaarlijks meer rekruten nodig dan de momenteel verwachte 38.000. Eén van de belangrijkste oorzaken van het personeels-tekort is het feit dat de jongemannen op een vroeger tijdstip in het huwelijk treden en de militairen en hun echtgenotes de — inherent aan de krijgsmacht — voor-komende tijdelijke scheidingen van het gezin niet op prijs stellen. Maatregelen worden voorbereid om het gescheiden gezinsleven te beperken en, in voorkomend geval, adequate compensatieregelingen mogelijk te ma-ken. Eveneens wordt overwogen bij militairen voor be-paalde functies te volstaan met een tweejarige con-tractduur.

Financiën

Het defensiebudget 1971/72 wordt op ca. f 24 miljard begroot; dit is ongeveer 5,5% van het nationale inkomen.

Al met al kan worden gesteld dat de huidige Britse regering — afgezien van ondergeschikte punten — de defensiepolitiek van haar voorganger voortzet. Zij beklemt oot eveneens dat het belangrijk is een einde te maken aan de frequente reorganisaties en wijzigingen in de voorwaarden van de militaire dienst. Zij streeft naar een periode van consolidatie waarin het aanzien van de strijdkrachten bij de bevolking wordt verhoogd en de werksfeer in de krijgsmacht wordt verbeterd. „*Britische Verdedigingspolitiek 1971*”, door C. N. Barclay, in „*Wehrkunde*”, mei 1971

H. W. WENDERS, Maj Gn (hmb)

Problemen van een nationale defensie-industrie

De Bondsrepubliek zal in de komende jaren jaarlijks f 4 à 5 miljard bestemmen voor de aanschaf van militair materieel. Daarbij komt nog jaarlijks een bedrag van ca. f 1,5 miljard, bestemd voor research, ontwikkeling en beproeving. Aan deze omvangrijke uitgaven (van belastinggelden) is behalve de zuiver militair-technische problematiek ook een duidelijk politiek aspect verbonden.

Investeringsuitgaven versus exploitatiekosten

De in de afgelopen jaren opgetreden relatieve daling van de voor de defensie beschikbare middelen heeft vooral op de investeringssector een zodanige nadelige uitwerking gehad, dat zich momenteel een duidelijke wanverhouding manifesteert tussen de investeringsuitgaven en de exploitatiekosten. Sedert 1956 vertoont de investeringsquote van het defensiebudget een dalende tendens; in 1968 bedroeg deze nog slechts ca. 20%.

In een krijgsmacht die, nu en in de toekomst, wil voldoen aan moderne criteria, zijn de kosten van de individuele militair als het ware gefixeerd. Er bestaat daardoor een duidelijke correlatie tussen de personele sterkte van een krijgsmacht en haar kosten. Indien nu uit politieke overwegingen (en dit is ongetwijfeld een politieke beslissing van de eerste orde) de personele sterkte wordt gefixeerd, dan zou daaruit een vereiste omvang van het defensiebudget moeten resulteren. Tegen deze regel wordt ernstig gezondigd indien beide relevante variabelen uit politieke overwegingen worden gefixeerd, nl.:

- de personele sterkte met het oog op de NAVO-verplichtingen;
- het defensiebudget bezien uit het gezichtspunt van de nationale begrotingspolitiek.

De exploitatiekosten zullen daarmee in overwegende mate zijn vastgelegd, waarbij de investeringsuitgaven het kind van de rekening zijn geworden. De consequenties hiervan voor de defensie-industrie zijn:

- een discontinue bezetting van de aanwezige capaci-

teit; dit impliceert afstoten van produktiemiddelen die in een volgende periode mogelijk weer nodig zijn; eventueel afvloeiing van personeel;

— kostenstijgingen als gevolg van onderbezettingsverliezen;

— concurrentienadeln in vergelijking met de defensie-industrie in het buitenland.

De huidige ontwikkelingen doen verwachten dat de investeringsquote niet boven het dieptepunt van 20% van het defensiebudget zal uitkomen. Voor een adequate modernisering van de Bundeswehr zou als streefgetal een percentage van 25 noodzakelijk zijn.

Is een nationale defensie-industrie nodig?

Een Duitse defensie-industrie is niet nodig uit overwegingen van:

- werkgelegenheid;
  - financiering van wapenimporten;
  - als instrument van de budgettaire politiek van de regering, aangezien zij daarvoor beslist ongeschikt is i.v.m. de jarenlange voorbereidingstijd;
  - het enghartige nationale idee dat de Duitse militair per se met Duitse wapens moet zijn uitgerust.
- Veeleer is er behoefte aan een eigen defensie-industrie, omdat haar creativiteit en ervaringen een stimulerend effect hebben op de civiele technologie. Op technologisch gebied fungeert de defensie-industrie als „Schrittmacher”; de Angelsaksen typeren de impulsen die uitgaan van deze industrie met „spin off”.

Nu zou men de vraag kunnen stellen of dezelfde technologische vindingen en ervaringen niet ook zouden kunnen worden gerealiseerd zonder de defensie-industrie, doch door de nodige financiële middelen te gebruiken voor civiele projecten. Deze vraag moet ontkennend worden beantwoord, omdat de civiele industrie vooralsnog dergelijke technologisch geavanceerde doelstellingen niet zou specificeren. Slechts de krijgsmacht stelt zulke hoge eisen. Bovendien zou te verwachten zijn dat de overheid deze middelen niet ter beschikking zou stellen indien het veiligheidsaspect niet nauw hiermee zou zijn verbonden. Bijkomende overwegingen die pleiten voor een eigen defensie-industrie zijn de grotere mate van onafhankelijkheid in tijden van spanning en het feit dat de daaraan gerelateerde inspanning op het gebied van research en ontwikkeling een land in staat stelt de „braindrain” een halt toe te roepen en zodoende de wetenschappelijke teams te behouden die het mogelijk moeten maken gelijke tred te houden met de industriële wereldmachten.

Defensieresearch en ontwikkeling door ondernemingen of overheidsinstellingen?

De research op defensiegebied kan niet uit een zuiver commercieel gezichtspunt worden beschouwd. Van de werking van het marktmechanisme is geen sprake; normaliter is er slechts één klant: de krijgsmacht. Een bijkomende complicatie is dat de opdrachtgever op het tijdstip van het initiëren van de research en ontwikkeling nog niet kan bepalen of aan het te ontwikkelen produkt te zijner tijd behoefte bestaat. Veelal is ook onbekend wat het buitenland, tegen de tijd dat de be-

hoeft wordt geconcretiseerd, op de markt brengt. Het is derhalve uit het oogpunt van de daarmee gemoeide bedragen voor een potentiële onderneming ongerechtvaardigd en onmogelijk te verlangen op eigen initiatief research en ontwikkeling van militair materieel te beginnen. Derhalve dient de financiering van dergelijke opdrachten door de overheid te geschieden.

Nu zijn velen van mening dat, indien de opdrachten en financiële middelen van de overheid komen, het logisch en zelfs goedkoper zou zijn deze research en ontwikkeling door overheidsinstellingen te doen uitvoeren. Het staat echter allermindst vast dat bij deze opzet de researchactiviteiten beter en efficiënter zouden zijn. Het tegendeel is eerder te bespeuren, nl. het gevaar van een bureaucratisering en van een zich afzonderen van de research van defensiematerieel. Het is eveneens nadelig de research en ontwikkeling te scheiden van de productie.

Internationale samenwerking

De noodzaak van een nationale defensie-industrie mag niet worden vereenzelvigd met de eis van autarkie op het gebied van de materiële aanschaffingen. Het tegendeel is eerder waar. Geen middel dient onbepoofd te worden gelaten om de voor de aanschaf van defensiematerieel beschikbaar gestelde financiële middelen optimaal te gebruiken. Hierop kan nationale en internationale concurrentie een zeer gunstig effect hebben. Tegen een uitsluitend nationaal georiënteerd aanschaffingsbeleid pleit — behalve het financiële aspect uit hoofde van concurrentiestelling — in de eerste plaats het feit dat de nationale behoefte niet zo groot is dat een dergelijke industrie op de lange termijn continu van orders kan worden voorzien. Voorts is het in strijd met de militaire eis van standaardisatie van de wapeniging van de in West-Europa gestationeerde troepen. Bij de talrijke vormen van internationale samenwerking — bilateraal, multilateraal, Europees, Atlantisch — worden wij geconfronteerd met problemen die tevens geschikt zijn om de diverse partners nader tot elkaar te brengen, nl.:

- op technologisch gebied; uitwisseling van gegevens en vermindering van dubbelures bij de research en ontwikkeling;
- uit het oogpunt van standaardisatie van militair materieel;
- uit politieke overwegingen.

Internationale samenwerking leidde tot nu toe echter noch tot goedkopere noch tot snellere resultaten. In de regel zijn de kosten 20 à 30% hoger. Het kostenvoordeel manifesteert zich pas doordat de hogere totale kosten over meer landen worden verdeeld en zodoende het kostenaandeel per land lager is dan bij zelfstandige ontwikkeling.

De voor bi- of multilaterale projecten nodige tijd is in het algemeen aanmerkelijk langer. Verdragen treden op als gevolg van de extra tijd, nodig voor de coördinatie van de vaak uiteenlopende militaire eisen en voor het toewijzen van het aandeel van de afzonderlijke landen in de research, ontwikkeling en productie.

Export van militair materieel

Voor een defensie-industrie is het niet onbelangrijk te

weten of en in welke mate zij, boven de nationale behoefte, rekening kan houden met exportorders. Belangrijke politieke en macro-economische aspecten spelen hierbij overigens ook een rol.

Iedere wapeningsindustrie vergt omvangrijke investeringen die des te sneller worden terugverdiend naarmate het aantal te produceren eenheden toeneemt. Daardoor worden de aan de technologische wedloop inherente kostenstijgingen voor de eigen veiligheid draaglijker. Voorts verwachten de landen die militair materieel exporteren terecht ook gunstige voorwaarden te scheppen voor de export van civiele leveranties. Alle defensiematerieel exporterende landen beschouwen de export van dit materieel als zowel een instrument om de handels- en betalingsbalans in evenwicht te brengen als een middel ter handhaving van een voor de eigen veiligheid nodige industriële capaciteit. De omvang van de export van militair materieel bij de belangrijkste wapenexporterende landen bedraagt momenteel:

Verenigde Staten:	f 10	miljard/jaar
Sovjet-Unie:	f 8	miljard/jaar
Frankrijk:	f 3	miljard/jaar
Groot-Brittannië:	f 1,5	miljard/jaar

De houding van de Bondsrepubliek is v.w.b. deze export — om politieke redenen — zeer terughoudend. Als uitvloeisel van het uitgangspunt „Keine Waffennlieferungen in Spannungsgebiete” beperkt deze export zich tot de NAVO-landen, met uitzondering van Portugal en Griekenland. Men wil hiermee de vredelievendheid van de Bondsrepubliek onderstrepen. Dit nobele motief is te begrijpen; of een dergelijke principiële houding echter doelmatig is, is de vraag. Men krijgt de indruk dat de export van militair materieel uit ethisch oogpunt als dubieus wordt beschouwd. In deze zou het zich spiegelen aan de omvang van en wijze waarop een dergelijke export elders plaatsvindt gunstig werken. Onze Amerikaanse, Britse en Franse NAVO-partners demonstreren hun neutraliteit bij wapenexporten vaak niet door níet te leveren, maar door aan beide zijden te leveren.

Zes stellingen met betrekking tot de defensie-industrie

Schr. besluit zijn beschouwing over een nationale defensie-industrie met zes stellingen.

1. De geografische en politieke positie van de Bondsrepubliek vereist de opbouw en handhaving van een eigen defensie-industrie.
2. De defensie-industrie werkt in hoge mate bevruchtend op de civiele industrie. Zij levert daarmee een bijdrage aan het voortbestaan van de Bondsrepubliek als industriestaat.
3. Een nationale defensie-industrie impliceert een zekere politieke en economische onafhankelijkheid.
4. De export van defensiematerieel kan baanbrekend werk verrichten t.b.v. de export van civiele goederen.
5. Een eigen defensie-industrie voorkomt dure importen.
6. Ten slotte produceert de defensie-industrie een belangrijk produkt, nl. veiligheid en vrijheid; hiervan dienen wij ons steeds bewust te zijn.

„Probleme der Wehrwirtschaft und Rüstung”, door T. Zwissler, in „Wehrkunde”, mei 1971

H. W. WENDERS, Maj Gn (hmb)

Het Midden-Oostenconflict

Het Midden-Oosten is de verbinding tussen Azië en Afrika en tussen de Middellandse Zee en de Indische Oceaan. Bernard Lewis, hoogleraar in de geschiedenis van het Nabije en Midden-Oosten aan de Londense Universiteit, ziet het Arabisch-Israëliëse conflict niet als het grote conflict in het Midden-Oosten maar als een verschijningsvorm van de controverse tussen Amerika en Rusland. Indien beide supermogendheden zich niet hiermee hadden bemoeid zou het conflict al lang zijn „uitgepieterd” of langdurig op een laag pitje blijven. Het grote verschil in het Midden-Oosten is, net zoals elders in de wereld, een conflict in de Amerikaans-Russische belangenstrijd, een strijd waarin zich in de nabije toekomst mogelijk nog China zal mengen. Met betrekking tot onderhandelingen in het algemeen maakt hij enkele opmerkingen.

In de eerste plaats moet er een scherp onderscheid zijn tussen beleid/diplomatie enerzijds en inlichtingen-verkrijging/interpretatie anderzijds. Beide hebben hun eigen methoden en criteria. Afgezien van het vergaren van kennis omtrent doeleinden en intenties van de tegenstander is het noodzakelijk, dat de eigen doeleinden en intenties duidelijk worden gesteld. Het eerste is een zaak van de inlichtingendienst, het laatste behoort tot het domein van de diplomatie bij het voeren van de onderhandelingen.

In de tweede plaats moeten onderhandelaar, methoden, stijl en taal worden aangepast aan hetgeen van de opponent bekend is. Voor de ene tegenstander is een concessie een bewijs van goede wil, voor de andere een bewijs van zwakheid (zie bv. de vooroorlogse onderhandelingen van het Westen met Nazi-Duitsland). Voor wat betreft onderhandelingen met de Sovjets moet het duidelijk zijn, dat deze alles met de maatstaven van hun eigen systeem beoordelen; zij weten immers niet beter. De huidige Sovjettop argumenteert uitsluitend in termen van voor- en nadelen, kracht en zwakte, en wordt niet geremd door morele overwegingen. T.a.v. de Russische doeleinden en methoden verklaart hij dat het communisme als revolutionaire kracht in Rusland en de door Rusland gecontroleerde landen heeft afgedaan. Het communisme als ideologie leeft evenwel nog steeds en dient ter rechtvaardiging van binnenlandse hiërarchie en overheersing in het buitenland.

Hij merkt hierbij terloops op, dat het communisme tot nog toe het meest succesvolle middel is geweest om de werkende klasse te onderdrukken. Ruslands optreden is imperialistisch in de traditionele betekenis: „het voortdurend en voorzichtig uitbreiden van zijn invloedssfeer”. In het Midden-Oosten zoekt Rusland de beveiliging van zijn zuidgrens (Turkije en Iran); aanvankelijk het uitbannen van de Westerse invloed in de Arabische landen, die als mogelijke springplank voor een aanval op Rusland zouden kunnen worden gebruikt, en tegenwoordig zelfs het beheersen van deze landen ten einde zodoende indirecte druk op Turkije en Iran te kunnen uitoefenen, de zuidelijke NAVO-flank te kunnen bedreigen, de olieaanvoer voor het Westen te kunnen afsnijden en ten slotte om olie uit dit gebied voor de eigen economie te gebruiken. Geen wonder, dat de Sovjets er het grootste belang bij hebben het Suez-

kanaal te heropenen, zodat zij politiek en maritiem hun positie kunnen versterken.

Heropening van het Suezkanaal betekent evenwel een oplossing van het Arabisch-Israëliëse conflict, hetgeen de Russische greep op Egypte zal verminderen. Ziedaar het Sovjetdilemma. Dit is niet het enige probleem; door het houden van de Arabische landen in een staat van bijna-oorlog verzekert men zich van de afhankelijkheid van deze landen, die immers voor militaire hulp op de SU zijn aangewezen. Het nadeel hiervan is evenwel, dat deze situatie gemakkelijk uit de hand kan lopen, waarbij Rusland de keus heeft tussen het in de steek laten van zijn bondgenoten of massaal te intervensiëren.

Amerika kan in belangrijke mate bijdragen tot een oplossing door:

- de Russen duidelijk te maken, dat directe militaire interventie onaanvaardbare risico's meebrengt;
- zowel Arabieren als Israëli's duidelijk te maken wat Amerika wil;
- maatregelen te nemen opdat vitale Westerse belangen in dit gebied worden veilig gesteld;
- aan een vredesregeling te blijven werken.

Lewis komt tot de conclusie, dat het Westen sterker staat dan de Sovjet-Unie. De hulpverlening aan de Arabische landen is een onevenredig grote belasting voor de Sovjet-Unie en de Russische bondgenoten zijn politiek instabiel; hun gedrag is niet voorspelbaar, hetgeen een „ingebouwd” nadeel is voor de Sovjet-Unie. Intussen ziet de SU kans door haar aanwezigheid en optreden de Arabische landen tegen zich in te nemen en aldus in dit opzicht de positie over te nemen, die het Westen daar nog niet zo lang geleden bekleedde.

Rusland is al met al het minst in staat een patstelling in het Midden-Oosten te doorstaan. Indien het Westen duidelijk maakt dat het zijn belangen niet zal prijsgeven, zal de situatie in het Midden-Oosten zich stabiliseren en evolueren tot een bevredigende regeling van het Arabisch-Israëliëse conflict.

„Conflict in the Middle East”, door B. Lewis, in „Survival”, juni 1971 drs. B. VAN DIJKEN, Lkol Inf (gsb)

Spanje en de NAVO

In de huidige situatie zou deelneming van Spanje — Als lid van de NAVO — aan de verdediging van West-Europa, de krachtsverhouding ten gunste van het Westen kunnen doen keren.

In verband met het opdringen van de Russen in het Nabije Oosten en in de Middellandse Zee is de geopolitieke ligging van Spanje van grote betekenis. Het kan de belangrijke zeeroutes, die hier samenkomen, beheersen en daardoor een beslissende rol vervullen bij de verdediging van Zuid-Europa. Bovendien zou het landstrijdkrachten ter beschikking kunnen stellen en zelfs in Duitsland kunnen legeren. Spanje is tot dit alles bereid, doch socialistische kringen, die uitgesproken anti-Franco zijn ingesteld, verzetten zich hiertegen.

Er heeft wel overleg plaatsgevonden tussen Franse en Spaanse staatslieden en hieruit resulteerde de levering van Franse vliegtuigen en tanks aan Spanje. De Amerikanen zijn veel verder gegaan. Zij hebben de strategische positie van Spanje, als bruggehoofd in Europa,

onderkend en benut en een verdrag van militaire bijstand en economische hulp gesloten. Hierdoor hebben zij de beschikking gekregen over vliegvelden, havens en andere bases, waarvan Spanje de financiële voordelen geniet. Deze zijn des te meer welkom omdat dit land indertijd verstoken bleef van Marshall-hulp.

De aanwezigheid van louter Amerikaanse steunpunten houdt natuurlijk voor Spanje een gevaar in, dat zou wegvallen, wanneer het lid van de NAVO zou worden. Maar, als gevolg van de besluiteloosheid van het Westen, heeft Spanje inmiddels contact opgenomen met de Sovjet-Unie en de andere staten van het Oostblok, in de hoop het gevaar op te heffen. Momenteel zijn de door Amerika gebruikte bases weer onder Spaans gezag gesteld en wat dit betekent, blijkt o.m. uit het bericht aan Caïro en Damascus, dat de Spaanse regering het gebruik van de bases door Amerikanen zal verbieden, wanneer de VS actief betrokken mochten geraken in de crisis in het Midden-Oosten.

Het is duidelijk, dat een dergelijke beperking de Amerikaanse vrijheid van beweging in geval van nood ten eerste zou schaden. Niettemin is na 2 jaar van harde onderhandelingen opnieuw een overeenkomst tussen de VS en Spanje tot stand gekomen. Na de opheffing van de Amerikaanse vliegbasis Wheelus in Libië is het strategische belang van Spanje voor Amerika nog meer gestegen. Daartegenover zal Spanje aanzienlijke steun ontvangen in de vorm van allerlei soorten materieel voor land-, zee- en luchtmacht.

Bij een eventuele terugtrekking van Amerikaanse troepen uit Europa zouden Spanje en Frankrijk samen de ontstane leegte kunnen vullen. Het zou volgens schr. een ernstige dwaling zijn Spanje buiten de NAVO te houden om redenen, die thans hun waarde hebben verloren.

„Spain and Atlantic Alliance”, door Maj E. Hinterhoff, in „Revue Militaire Générale”, mei 1971

G. J. BIJLSMA, Lkol Inf

Nieuwe structuur van de Westduitse landstrijdkrachten

Zoals in alle legers het geval is, streven de verantwoordelijke autoriteiten van de Westduitse landstrijdkrachten voortdurend naar het ontwerpen van een organisatie die op de toekomst is gericht. Met het oog hierop zijn er enige tijd geleden studies ondernomen inzake de evolutie van de strategie m.b.t. de huidige situatie. Gelijktijdig werden de verschillende aspecten en consequenties van mogelijke crises en conflicten in de wereld onderzocht. Deze studies hebben geleid tot een aantal overwegingen en principes dat ten grondslag ligt aan de nieuwe structuur van de landstrijdkrachten.

Het is niet noodzakelijk een volledig overzicht van alle overwegingen en principes te geven om de nieuwe structuur te kunnen begrijpen; de belangrijkste punten hieruit zijn voldoende.

Het nucleaire evenwicht tussen de beide wereldsupermachten heeft in het bijzonder in Europa geleid tot een neiging naar een terugkeer tot de klassieke opvatting van de landoorlog.

De conceptie van de flexibele response is enkele jaren geleden ontworpen, maar wie aan beperkte dreigingen het hoofd wil bieden en in staat wil zijn crises te beheersen zonder zijn toevlucht te nemen tot escalatie, zal noodgedwongen meer uitgebreide taken aan de landstrijdkrachten dienen te geven.

Om politieke redenen — in het bijzonder de handhaving van het machts-evenwicht in Europa en de politiek van de détente — kan geen aanzienlijke uitbreiding van de Westduitse landstrijdkrachten in beschouwing worden genomen. Bovendien is het mankracht-potentieel om diverse redenen beperkt. Ook leggen de huidige en de in de toekomst te verwachten budgetten aanzienlijke beperkingen op. Voorts nemen de uitgaven voor wapensystemen zodanig toe dat in de volgende generatie wapensystemen een tweemaal zo groot bedrag dient te worden geïnvesteerd als in de voorgaande wapensystemen. Overigens is het vraagstuk onderzocht of het beter zou zijn de strijdkrachten in omvang te reduceren en met zeer modern materieel uit te rusten dan wel de huidige omvang ervan te handhaven en deze met minder modern materieel uit te rusten. Dit onderzoek heeft, rekening houdend met de kosten, de gezochte efficiency en de ontwikkeling van de bewapeningsprogramma's, geleid tot een compromis.

Een ander moeilijk probleem is het feit dat tot op heden de beschikbare landstrijdkrachten niet in staat zijn het gehele gebied langs het IJzeren Gordijn te beveiligen; de aldus ontstane „leegten” impliceren echter niet het zonder meer prijs geven van die gebieden. De geografische situatie van de Duitse Bondsrepubliek — de geringe diepte van het grondgebied inbegrepen — dwingt tot een voorwaartse verdediging.

De bovenstaande overwegingen hebben geresulteerd in de volgende principes waarop de verdediging moet zijn gebaseerd.

— Het plaatsen van eenheden met een verdedigende taak in de nabijheid van het IJzeren Gordijn in voor de verdediging gunstig terrein; deze grote eenheden dienen over veel infanterie- en tankbestrijdingseenheden te beschikken. Hiertoe zijn „Jägerbrigaden” gecreëerd die een sterk defensief potentieel hebben, doch slechts een zeer beperkte offensieve capaciteit bezitten. Hun opdracht bestaat uit het vasthouden van beboste en doorsneden zones in het grensgebied. Aldus gekanaliseerd door deze „stootblokken” kan de vijand gemakkelijker worden aangevat door de „ijzeren lans” van de legerkorpsen: de parachutistenbrigade en het tankregiment.

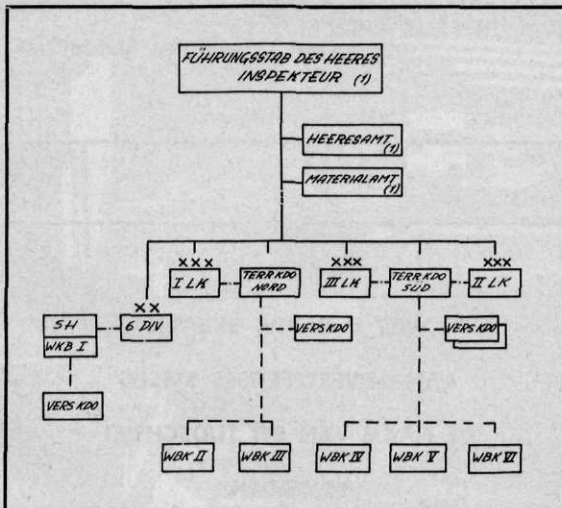
— Het gevecht in open en voor de beweging gunstig terrein vereist eenheden die geschikt zijn voor de mobiele verdediging, d.w.z. gemechaniseerde eenheden, ruim voorzien van tanks; de hoofdtaak van deze eenheden is het uitvoeren van tegenaanvallen.

— De beveiliging van het achtergebied dient te geschieden door sterke en snel te mobiliseren territoriale strijdkrachten. De grote territoriale eenheden — een brigade („Heimatschutzkommando”) per WBK — dienen vijandelijke commandoacties en luchtlandingen tegen te gaan. Genoemde eenheden kunnen in noodgevallen worden ingezet in het kader van het veldleger, i.c. de drie legerkorpsen; zij ontvangen dan de opdracht hetzij een doorgedrongen vijand te stoppen hetzij als

flankdekking op te treden, maar kunnen nimmer de gemechaniseerde eenheden vervangen.

— De landstrijdkrachten dienen te worden ondersteund door een aangepast adequaat logistiek systeem. Hier toe is o.a. een netwerk van gemengde logistieke depots over de gehele breedte en diepte van de gevechtszones ontworpen.

De nieuwe concepties van de landstrijdkrachten houden o.a. een ondeelbare verantwoordelijkheid in van alle strijdkrachten die in een operatietoneel optreden. De „fusie” tussen het Feldheer, het Territorialheer en de nationale logistieke basis komt uit deze eis voort en heeft als voordeel dat de beschikbare strijdkrachten rationeler kunnen worden ingezet. Bovendien bevordert het de eenheid van instructie en leidt tot een efficiënter personeelsbeheer. De nieuwe toporganisatie en bevelsstructuur van de landstrijdkrachten zijn weergegeven in afb. 1. De legerkorpsen worden logistiek ondersteund door de Versorgungskommandos van de Territorialkommandos. Uiteraard komen de legerkorpsen in oorlogstijd onder NAVO-niveau.

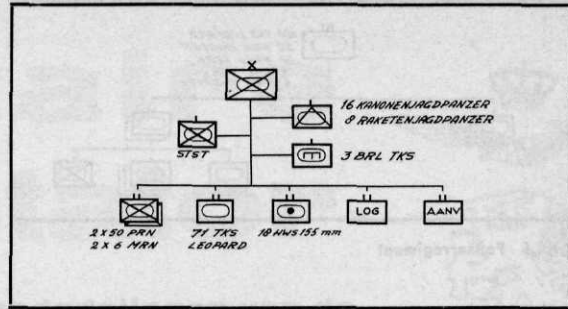
— Nat Co (Inb in vredetijd NAVO-sk)
 - - - Terr/log Co
 - - - Samenwerking (GE) NAVO ehdn en terr ehdn
 SH Sleeswijk-Holstein
 (1) Bevelslijn vereenvoudigd ter wille van de duidelijkheid

Afb. 1 Toporganisatie en bevelsstructuur van de Westduitse landstrijdkrachten

De nieuwe structuur van de landstrijdkrachten heeft een grotere differentiatie van eenheden meegebracht. Behalve de Panzer- en Panzergrenadier-eenheden zijn thans Jäger-eenheden geformeerd. Bovendien beschikt elk legerkorps over een tankregiment en een parbrigade.

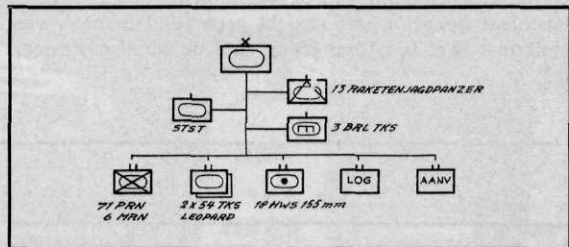
Het Feldheer zal met ingang van dit jaar bestaan uit:

- 12 Panzergrenadierbrigaden;
- 12 Panzerbrigaden;
- 4 Jägerbrigaden;
- 2 Gebirgsjägerbrigaden;
- 3 Fallschirmjägerbrigaden;
- 3 Panzerregimenten.

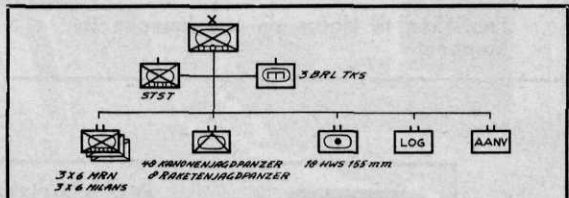
Afb. 2 Panzergrenadierbrigade

De slagkracht van de Panzergrenadierbrigade (zie afb. 2) bestaat uit 2 pantserinfanteriebataljons en 1 tankbataljon; dit laatste bataljon bestaat uit 4 tankeskadrans in verband met de samenwerking met de beide pantserinfanteriebataljons. Bij de Panzerbrigade (zie afb. 3) bestaat de slagkracht uit 2 tankbataljons en 1 pantserinfanteriebataljon à 4 pantserinfanteriecompagnieën i.v.m. de samenwerking met de 2 tankbataljons.

Afb. 3 Panzerbrigade

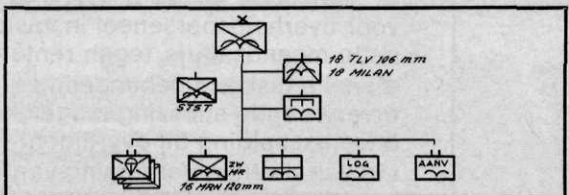
Uit de ruime indeling van tankbestrijdingsmiddelen in de Jägerbrigade (zie afb. 4) blijkt dat deze brigade is ontworpen voor het verdedigend gevecht tegen tanks. De Jäger krijgen een andere opleiding dan de Panzergrenadiere, hun transportvoertuig wordt een gepantserd amfibisch voertuig.

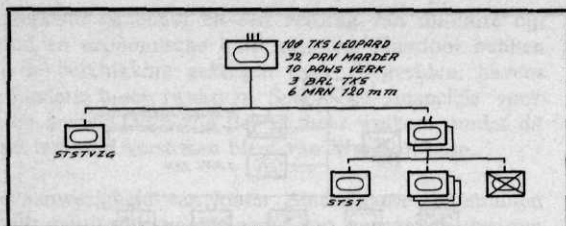

Afb. 4 Jägerbrigade

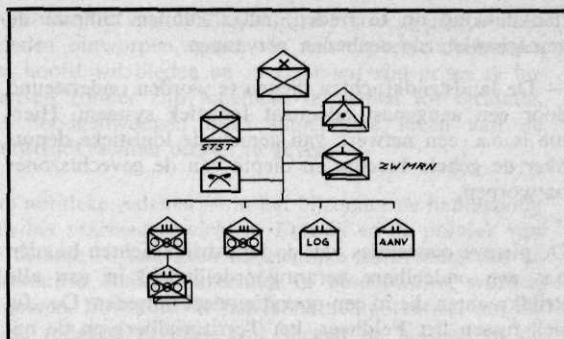
De organisatie van de Gebirgsjägerbrigade komt in grote lijnen overeen met die van de Jägerbrigade. De Fallschirmjägerbrigade (zie afb. 5) wordt, niettegen-

Afb. 5 Fallschirmjägerbrigade

Afb. 6 Panzerregiment

Afb. 7 Heimatschutzkommando

staande de benaming, gewoonlijk vervoerd door de Hubschrauberbrigade van het legerkorps. De Fallschirmjägerbrigade werkt in het gevecht nauw samen met het Panzerregiment (zie afb. 6); beide eenheden behoren organiek tot de legerkorpstroepen.

Elke WBK beschikt thans over een Heimatschutzkommando (zie afb. 7) waarvan de sterkte in vreedstijd 2000 en in oorlogstijd 7000 man bedraagt.

De nieuwe structuur van de Westduitse landstrijdkrachten biedt op het eerste gezicht geen fundamentele verandering. Wel is zij aangepast aan de huidige strategi-

sche omstandigheden als gevolg van de geografische, budgettaire en demografische invloeden. Niettegenstaande het meer defensieve karakter ligt het accent van de landstrijdkrachten op snelheid en mobiliteit. Het huidige tempo van modernisering van materieel zal worden voortgezet. Voor de Westduitse landstrijdkrachten blijven snelheid en beweeglijkheid in het kader van een vastberaden verdediging de gulden regel van het gevechtveld.

„R.F.A.: les nouvelles structures de l'Armée de terre”, in „l'Armée”, juli/augustus 1971

A. C. DE JONGE, Maj Inf (gsb)

Voor uw

blikemballage

is het adres

BLIKEMBA N.V.

Zuidijk 3A - ZAANDAM
Tel. (02980) 2 32 85 en 2 32 86

Fabrieken te Hoorn en IJsselmuiden (bij Kampen)

WILT U IN UW BRIEVEN

AAN ADVERTEERDERS STEEDS

DE NAAM VAN DIT TIJDSCHRIFT

VERMELDEN ?

N.V. ONDERLINGE VOORZORG VAN 1894

Zonnehof 1 - Amersfoort

telefoon 03490 - 18 4 49

PERSOONLIJKE LENINGEN

voor overheidspersoneel in vaste dienst, tot 3 à 4 maal het netto maandsalaris, tegen rente ver beneden de wettelijke tarieven.

- snelle diskrete behandeling
- vervroegde aflossing mogelijk
- kwijtschelding bij overlijden
- aflossing in overleg
- kontant geld

Lid van de Ned. Vereniging van Volkscredietwezen